

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Old, Walter R.; med indledn. af Annie Besant ;
oversat fra engelsk af Richard Eriksen.

Titel | Title:

Hvad er teosofi? : et Omrids af teosofiens lære
om mennesket, universet, okkultismen osv.

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Kristiania : det teosofiske bogforlag, 1894

Fysiske størrelse | Physical extent:

132 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

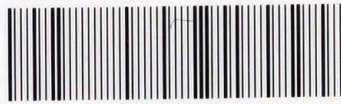
W. R. Old.

Hvad er teosofi?

1894.

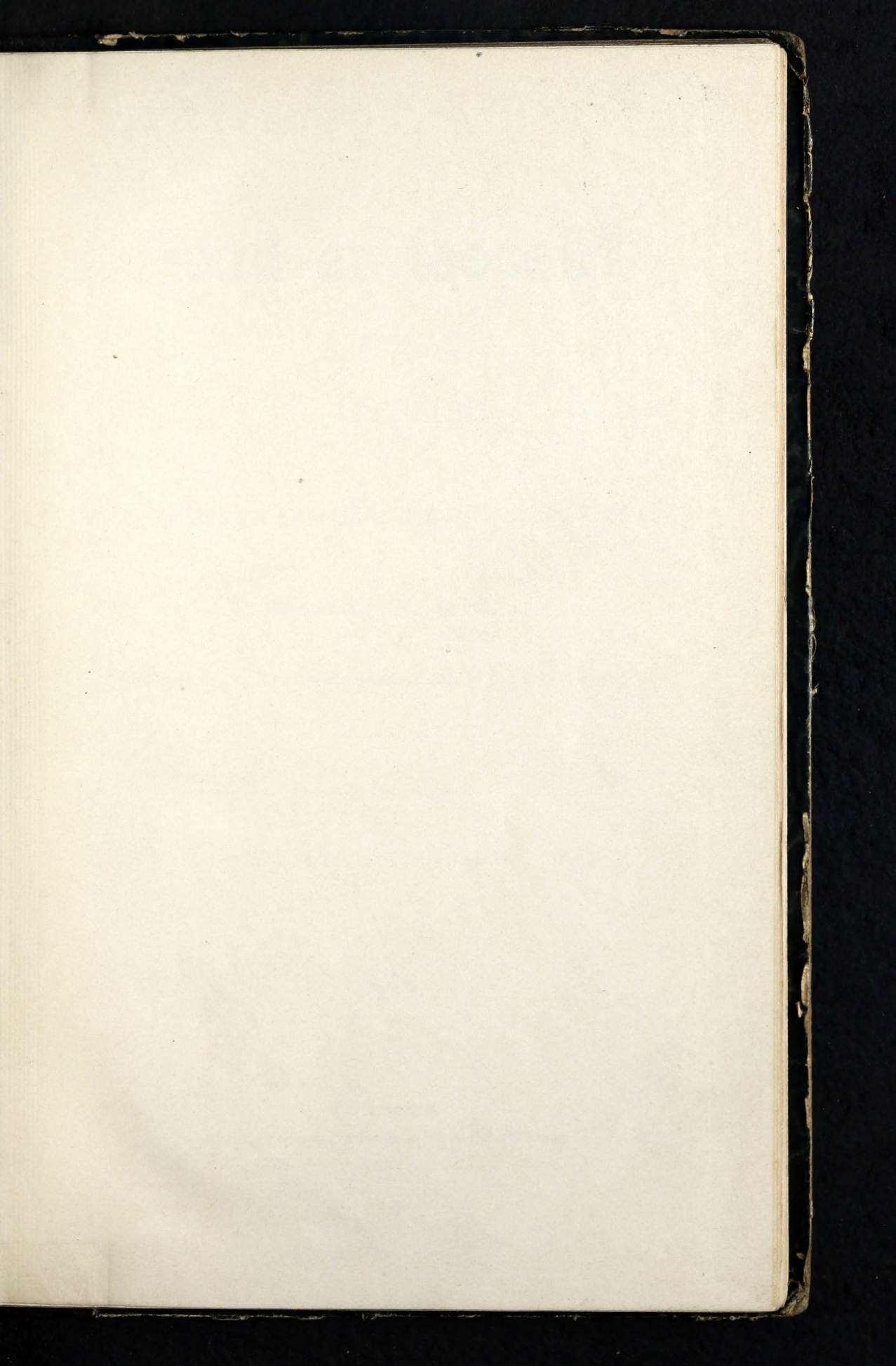
14. 225

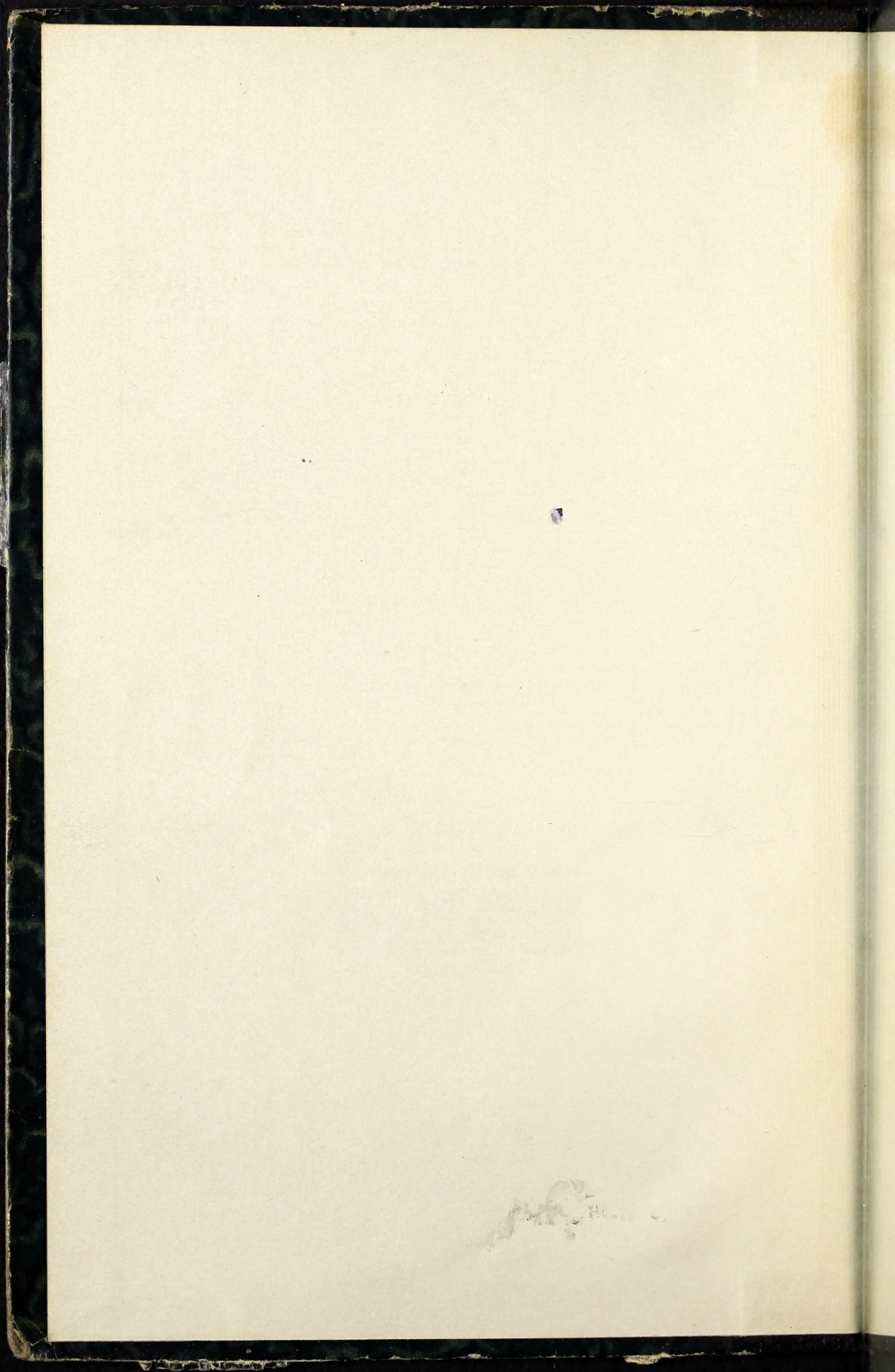
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020872846

Hvad er teosofi?

Indledning
Et Omrids

af

teosofiens lære om mennesket, universet, okkultismen osv.

af

Walter R. Old,

M. T. S.

Med indledn. af **Annie Besant**, medl. af det teos. samfund.

Oversat fra engelsk

af

Richard Eriksen.

Kristiania.

Det teosofiske bogforlag.

1894.

Spøds et tæsselt?

Et Omrids

teosofens lære om mennesket, universet, eksistensen osv.

Walter H. Ols

Oversat af

Richard Eriksen

Nikolai Olsens bogtrykkeri.

Indledning.

Jeg har med glæde samtykket i at skrive et par ord som fortale til min ven, hr. Walter Olds bog; thi jeg tror, at det, han har at sige, er af en overordentlig stor betydning for almenheden. Verden trænger nemlig for tiden netop den lære, som i sine hovedtræk fremstilles i denne lille bog, og jeg tviler ikke paa, at mange efter at have læst den vil lægge den tilside med en skjærpet appetit for teosofien.

Bogen gjør ikke fordring paa at være andet eller mere end en oversigt, som den travle mand og kvinde med lethed kan forstaa. Det er en fremstilling beregnet for folk, der har fuldt op at gjøre med sine daglige pligter; thi det er faa, som forsætlig vil tage fat paa et taalmodigt og langvarigt studium, tilfredse, dersom de blot efter aarelang anstrengende tænkning finder »universets smertelige gaade« noget mindre haabløs og uløselig end fra først af. I vore dage maa man opgjøre sig sin mening i en hast, og man forlanger, at argumenterne skal fremstilles i sammentrængt form. Hr. Old har vidst at imødekomme denne fordring, og efter mit skjøn har han ikke været kortfattet paa bekostning af fremstillingens klarhed. Han lægger en elementær haandbog i den teosofiske lære i hænderne paa den af sine pligter sterkt optagne mængde, og enhver som læser den med nogenlunde omhu vil faa en i sine hovedtræk vel udformet om end ufuldstændig ide om en storslagen filosofi.

Efter *Emile Burnouf's* udsagn er teosofien en af de tre mest betydningsfulde intellektuelle bevægelser i vor tid. Paa engang filosofi, videnskab og religion studerer den samtlige disse tre former, hvori sandheden altid fremstiller sig for verden. Dens filosofi er af aandelig natur og stiller sig derfor i opposition til de gjængse materialistiske systemer. Dens videnskab betræder omraader, som er fuldstændig ukjendte for den vesterlandske undersøgelse, omraader, hvis grænselinjer vestens videnskaber nu begynder at berøre, men som kun kan undersøges med nye metoder og nye apparater; den vandrer opreist med aabne øine der, hvor vestens videnskab forsigtig begynder at famle sig frem. Dens reli-

gion viser menneskene hen mod et maal, ligeoverfor hvilket alle fortidens drømme blir blege taagedunster, og afslører for os sublime sandheder, som hidtil kun har faaet et forvrængt og beskaaret udtryk i de exoteriske troesbekjendelser. En saadan filosofi, en saadan videnskab og en saadan religion er netop det, hvorefter vor tids hjerne og hjerte hungrer, og denne hunger forklarer ogsaa den iver, hvormed publikum i den senere tid har kastet sig over studiet af den teosofiske lære. Man har ligesom instinktmæssig forstaaet, at her findes, hvad man trænger, en religion, som er rationel, og en videnskab, som omfatter den aandelige ligesaavel som den fysiske verden. Den menneskelige fornufts febrilske uro vil her finde fred; den menneskelige aands længsler vil her finde tilfredsstillelse. Subtil nok i sin metafysik til at lægge fuldstændig beslag paa den sterkeste og dristigste hjerne, simpel nok i sin morallære til at kunne fattes af den enfoldigste forstand skjænker teosofien vor moderne verden et ophøiet ideal, ædle bevæggrunde, et sikkert grundlag for ethiken og en ild, som kan tænde en sand og varig begeistring.

De, som forstaaer, om end kun delvis, teosofiens lære om menneskets konstitution, vil finde, at de begynder at efterkomme den gamle forskrift: »Kjend dig selv!« Jegets udviklede problemer vil begynde at løse sig op, og lys vil efterhaanden trænge ind i bevidsthedens mørkeste kroge. Lidt efter lidt vil der indfinde sig en grundfæstet overbevisning om, at den ledetraad, som fører ind gennem labyrinten, er fundet, og at et standhaftigt brug af den vil lede til den selvkundskab, uden hvilken ingen selvbeherskelse kan finde sted. Idet menneskene lærer at kjende og beherske sig selv, blir de ogsaa istand til at kjende og beherske den ydre natur; thi det ydre er et billede af det indre, eller som det gamle hermetiske axiom siger: »Som det er ovenfor, saaledes er det ogsaa nedentil.«

Overbevist om, at teosofien — og ene og alene teosofien — paa en varig og virkelig maade kan tilfredsstille forstandens og hjertets krav glæder jeg mig over, at denne lille bog kommer ud i verden medbringende sit fornufts og kjærlighedens budskab, og det er mit alvorlige haab, at mange af dem, i hvis hænder den maatte falde, i den vil finde det første trappetrin til den kundskab, som skjænker overbevisning og den fred, som har sin rod i styrke.

Annie Besant,
M. T. S.

Hvad er teosofi?

KAPITEL 1.

Spørgsmaalet i sin almindelighed.

Hvad er teosofi? Lad os foretage en omskrivning og spørge: Hvad er sandhed? For over atten hundrede aar siden blev dette spørgsmaal stillet til en mand, hvis hele liv var en eneste anstrengelse for at give sandheden udtryk i visdom, kjærlighed og dyd. Han gav intet svar. Og dog — atter og atter trænger dette spørgsmaal sig ind paa os; mange overvældes af det, alle forvirres deraf. Men hvor vismanden tøver med at svare, forsøger lexicografen at give os besked i et dusin ord. Naturligvis opnaar han dermed kun at illustrere det gamle ord, at „narrene styrter ind, hvor englens er bange for at sætte sin fod.“ Vi er ikke nærmere løsningen af livets og bevidsthedens mysterier, fordi vi faar vide, at sandhed er „tingenes faktiske tilstand“; et saadant svar er ikke et haar bedre, end naar man taler om „nye nyheder“ eller „sæbeholdig sæbe.“ Alle virkelige fakta er sandheder, som hviler afsluttede i sig selv; men det er vor forestilling om disse fakta i deres indbyrdes sammenhæng, som udgjør vort begreb om sandheden. Men fakta — saaledes som de er i sig selv, og ikke saaledes som de gir sig tilkjende for os — er saare utilgængelige ting,

saa utilgjængelige, at de har vist sig at kunne modstaa al menneskelig overtalelse, argumentation og tvang. Vi har kanske kundskab om nogle faa forhold, saaledes som de synes at være; men de love, som ligger bag disse tilsynekomster, er undvigende som lygtemænd og bly som sandheden selv. Vi ophober vor uvidenhed om tingenes sande natur ved at udfinde høitrvædende terminologier. Vi iagttager visse forskjelligheder i livets funktioner og manifestationer; vi kan udpege en række forskjelligartede egenskaber hos tingene. Og indbegrebet eller anvendelsen af de forskjellige navne, som mere eller mindre korrekt gjengiver disse egenskaber, udgjør vor „videnskab.“ Vi forvirres af en endeløs forskjellighed af tilsynekomster; men om deres ensartede grundlag, om sandheden ved vi lidet eller intet. Mon det vel da kan siges, at teosofiens krav kommer en dag for tidlig? Teosofien søger at erkjende og definere de uforanderlige love, som ligger til grund for al filosofi og religion, og som er aarsagerne til den ene, evige sandheds uendelig varierede udtryksformer. Ligesom solens hvide straal er sammenfatningen af alle farver og deres forskjellige nuanser, saaledes er sandheden sammenfatningen af alle disse love og deres forskjellige udtryksformer til alle tider og hos alle nationer. Det er sagt, at „sandheden ligger skjult i en brønd.“ Teosofien vil maaske vise sig at være en brønd, som er dyb og ren nok til at tilfredsstille de mest tørstige og kræsne sjæle. Men de, som fremholder dens universelle anvendelse, tænker fremfor alt paa de friske strømme og store floder, som fra alle hold over hele verden fører til sandhedens store ocean, og om hvilke denne brønd i livets ørken kun er et staaende vidne — draaber af sandheden, som har presset sig frem gjennem den menneskelige fornufts jordbund i længst henrundne tider, og som fremdeles falder fra begravne drypstene i de

gamle templer, som reistes i den ene, store sandheds tjeneste.

De, som tror sig i besiddelse af sandheden, kan ikke af den grund afvise de fordringer, hvormed teosofien har fremtraadt og fremdeles fremtræder. Den menneskelige forstand er altid aaben for vildfarelser. Alle virkelige tænkere forandrer eller modificerer sine oprindelige meninger, og en begrundet meningsforandring er ikke uoverensstemmende med vækst og udvikling. *Det* er ialfald sikkert, at ikke et eneste religiøst eller filosofisk system kan indeholde hele den menneskelige tænkning og viden i hele dens fylde eller fremlægge mere end *en* opfatning af sandheden.

Teosofien i ældre tider.

Da teosofien er et system, som sammenfatter religion, filosofi og videnskab, kan den ikke i hele sin fylde findes udtrykt i nogen af de store verdensreligioner, ei heller i nogen enkelt skole i den gamle eller moderne filosofi, eller i nogen speciel videnskab. Den omfatter alt, hvad der er sandt paa ethvert omraade, som er gjenstand for menneskelig tænkning og undersøgelse. Den er saaledes ligesaavel eklektisk som syntetisk. Dersom vi skulde give teosofien dens gamle navn, maatte vi kalde den „vidsomsreligionen,“ under hvilken betegnelse den er bleven bevaret og overleveret fra den ene generation til den anden af indviede eller adepter tilhørende forskjellige ordener i forskjellige lande rundt hele verden. Først nu er den — for første gang i historien — i sine hovedtræk bleven gjenstand for almenhedens undersøgelse og diskussion. Man finder teosofi spredt her og der i den gamle ariske litteratur; man finder levninger af den i den zoroastriske og andre gamle religioner eller filosofier; der findes

brudstykker af den i det, vi har beholdt, af de kaldæiske og hebræiske systemer, og endnu mere indeholdes der i den græske pantheistiske filosofi; men intetsteds er hovedtrækkene fuldstændig bevarede, og det er først i det tredje aarhundrede f. Chr., at man finder det moderne navn anvendt paa en bestemt lære. Den neo-platoniske filosofiske skole, der aabnedes i Alexandria 232 f. Chr. af *Ammonius Saccas*, udarbejdede et system i sammenlignende filosofi og religion, som indbefattede alle de elementer af den teosofiske lære, som havde udholdt tidens smeltedigle. Disse filosoffer, blandt hvilke vi finder Origines, Plotinus, Porphyrius og andre af mindre betydning, kaldtes omvekslende eklektikere, theurgister, analogeticister, nyplatonikere og teosofere. Det var hovedsagelig tre punkter, hvortil de alle bøjede sig:

1) Troen paa en høieste, urandsagelig, altgjennemtrængende guddom, fra hvilken hele naturen — den synlige og den usynlige — er udgaaet, og hvortil den engang vil vende tilbage.

2) Troen paa mennesket som et uforgjængeligt væsen af guddommelig oprindelse og i besiddelse af uendelige muligheder som en progressiv manifestation af den guddommelige natur.

3) Troen paa tilværelsen af intelligente kræfter i naturen samt psykiske og aandelige evner hos mennesket, som kunde blive gjenstand for udvikling, og som kunde benyttes af den, som kjendte den „guddommelige arbejdsmethode“ eller teurgien. De anbefalede sine disciple at leve et uegennyttigt og rent liv; de indstiftede forskjellige indvielsesgrader for dem, som kunde opfylde de for hver grad stillede betingelser, og efterfulgte saaledes det eksempel, som var bleven givet af de ældre ordener i Indien, Persien, Ægypten og Grækenland. *Ammonius Saccas* siges at have fremholdt for sine disciple nødvendigheden af at se bort fra mindre meningsforskjelligheder og kaste overbord al klasseforskjel, for at man

kunde enes om det ene store maal: at hæve og oplyse verden. Han lærte, at alle filosofiske skoler saavel i Grækenland som i andre lande stod i fuldkommen overensstemmelse, hvad de væsentligste punkter angik, og hans fortolkning og fremstilling af de talrige sekteriske meninger baade i filosofi og religion havde til hensigt at vise, at de alle kunde føres tilbage til den ældgamle, fundamentale visdomsreligion og maatte lede til de samme resultater. Paa denne maade gik brahminernes, buddhisternes, vedantinernes, jonernes, pythagoræernes, eleatikernes og gnostikernes filosofi over i et system, som omfattede alle disse tankeretningers væsentligste elementer. Senere hen finder vi dette eklektiske filosofiske system revet som et blad ud af den europæiske tænkningens fælles haandbog og indført i klostre, hvortil mange af dets mest hengivne granskere trak sig tilbage for at undgaa forfølgelse. Dette vistnok dristige skridt var dog ikke til gavn for denne filosofis vækst og videre forplantning, og det eneste moderne vidnesbyrd om dens liv inden klostrene er den specifikt kristelige form, hvori den optræder blandt rosenkreutzerne i det femtende aarhundrede. Midt under den pavelige forfølgelse opfangede nogle faa fremskredne aander ekkoet af denne sekølgamle filosofi, og de som var dristige nok til at forkynde den, led døden som straf for sin indiskretion. Blandt disse var Servetus, Bruno og Vanini, hvis pantheisme ikke var andet end en halvkvædet teosofi, som skulde finde et mere fyldigt udtryk i Spinozas verker i det syttende aarhundrede. I de mystiske skrifter, som Jacob Bøhme, Swedenborg, Paracelsus, Agrippa og andre har efterladt os, kan man spore teosofiske fundamentalideer; ligeledes i St. Martins og Elephas Levis verker, der fører os nærmere henimod den moderne gjenoplivelse af den mystiske filosofi, okkulte videnskab og teosofi, som skede gennem

Det teosofiske samfund.

Den 17de november 1875 om aftenen blev „Det teosofiske samfund“ stiftet af madame *Blavatsky* og oberst *H. S. Olcott* i nærvær af kundskabsrige og dannede personer, hvis uegennyttige kjærlighed til sandheden og upartiske undersøgelse af gamle og moderne tanke-systemer havde ført dem ind paa den ide at forene sig i et fordomsfrit studium af den lære, som madame Blavatsky var ifærd med at meddele verden. Man vedtog altsaa de tre følgende punkter som samfundets formaal:

1) At danne en kjærne af universelt broderskab uden hensyn til race, troesbekjendelse, køn, kaste eller farve.

2) At fremme studiet af arisk og anden østerlandsk litteratur, religion, filosofi og videnskab, samt paavise betydningen af et saadant studium.

3) At undersøge naturens skjulte love og menneskets latente psykiske evner.

Udgivelsen — aar 1877 — af „*Isis Unveiled*“, en sammenfatning af religion, videnskab og filosofi“ dediceret til „Det teosofiske samfund“ af madame Blavatsky retfærdiggjorde fuldstændig hendes stilling som lærer for dem, der traadte ind i selskabet for at studere visdomsreligionen. Det paastodes, at „Det teosofiske samfund“ stod under ledelse af visse mestre i visdomsreligionen og adepter i den okkulte videnskab, som havde undervist madame Blavatsky i dens mysterier og dybe filosofi, og for hvem hun var et talerør til den vestlige verden. Disse mahatmer, eller „store sjæle“ — deres plads i den moderne teosofiske bevægelse og deres specielle arbeide og lære — skal jeg udførlig omtale i et mere passende afsnit. Under madame Blavatskys og oberst Olcotts ledelse tiltog samfundet hurtig i styrke og anseelse. I 1879, da begge selskabets stiftere reiste til Indien, blev arbeidet for Amerikas vedkommende lagt i hæn-

derne paa William Q. Judge, en bekjendt dommer i New-York og medlem af samfundet lige fra dets stiftelse. Meget af det, som vedkommer bevægelsens udbredelse, maa omtales særskilt i forskjellige af de paafølgende afsnit; men det har sin interesse at lægge merke til resultaterne af disse foregangsmænds forenede anstrengelser; thi teosofien har lige indtil den allersidste tid været en upopulær sag i enhver henseende. Den almindelige rapport, som fremlagdes ved samfundets aarlige kongres i Adyar, Madras den 27de decbr. 1890 udviser følgende statistik over dannelsen af loger (og man maa indrømme, at den gjør samfundets tiltagende indflydelse til et udisputerligt faktum):

Udfærdigede loge-diplomer i

1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882
	1	2	2	4	11	27	51

1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890
93	104	121	136	158	176	206	241 *)

Samfundets motto er en bearbejdelse af et familievalsprog, som er bleven benyttet af Maharaja'erne af Benares: „Der gives ingen religion høiere end sandheden.“ Det er følgelig ikke underligt, at man blandt dette samfunds medlemmer finder personer af alle mulige sekter og troesbekjendelser tagende aktiv del i dets arbeide og studier. *Et* formaal, sandheden; *en* betingelse, broderskab; dette er den simple argumentation, som har bragt tusinder til at gaa med paa dens lære og endnu flere tusinder til at virke for dens udbredelse. Det teosofiske samfund som saadant fordrer fuldkommen menings- og ytringsfrihed for alle sine medlemmer og fremholder nødvendigheden af en gjensidig tolerance mellem til-

*) Ved udgangen af 1893 havde »Det teosofiske samfund« 321 loger og 39 lokalforeninger. O. a.

hængere af forskellige troesbekjendelser. Det stiller sig i skarp opposition til al dogmatisme, bigotteri, overtro og lettroenhed. Vistnok er meget i dets almindelig antagne lære af metafysisk og mystisk natur; men samfundet fordrer ingen fornuftens underkastelse fra medlemmernes side og opstiller ikke antagelsen af nogensomhelst udformet læresætning som betingelse for at blive medlem. Den specielle lære, som indeholdes i det filosofiske og etiske system, der kjendes under navnet „Den hemmelige lære,“ „visdomsreligion“ og „teosofi,“ accepteres ingeni lunde blindt af alle samfundets medlemmer, og den eneste betingelse for optagelse er anerkjendelsen af broderskabets fælles grundlag i alt, hvad der vedrører menneskehedens fremskridt og velfærd. Det er imidlertid en almindelig antagelse blandt teosoferne, at et sammenlignende studium af østens og vestens videnskab og filosofi vilde være til stort gavn under de nuværende forholde, da videnskaben har ophørt at være religion, og religionen ikke længer er videnskabelig, idet begge ligger i indbyrdes krig. I forbindelse med samfundet er der en overordentlig stor literatur i omløb, som udvikler hovedtrækkene i den filosofi, hvorefter samfundet har sit navn. Denne fremstilles dog ikke i form af dogmer, men som gode hypoteser skikkede til at lægges til grund for videre undersøgelse. Samfundet i sin egenskab af institution stiller sig fuldstændig neutralt og upartisk ligeoverfor alle saadanne fremstillinger af en individuel mening eller herskende tro.

Men vi skal nu se lidt paa selve teosoferne og da først og fremst

Madame Blavatsky.

Af denne bekjendte dames tidligste liv har hendes søster, madame Jelihovski, givet en fremstilling i mr. Sinnett's bog: »*Incidents in the Life of Madame*

Blavatsky. «*) Hun fødtes i Ekaterinoslav ved Dniepr i det sydlige Rusland om morgenen, fredag den 31. juli (12. august) 1831. Hun var en datter af oberst Hahn og Helene Fadeef og en datter-datter af geheime-raad Andreas Fadeef og fyrstinde Helene Dolgorooki. Hendes pigenavn var Helene Petrovna Hahn.

Hendes ungdomsliv var opfyldt af saa besynderlige og romantiske oplevelser, at det næsten kunde gjælde for et eventyr, hvis ikke hendes slægtninge, som ingenlunde var tilbøielige til at tro paa hendes utvilsomt specielle mission, i det ovenfor omtalte arbejde havde afgivet sit personlige vidnesbyrd om sandheden af disse begivenheder.

„Vi, som kjender madame Blavatsky godt,“ skriver hendes tante i forening med en anden slægtning, som bistod hende med nedskrivelsen af de notiser, jeg her sigter til — „vi som kjender hende nu, da hun er en ældre dame, kan tale om hende af erfaring og ikke efter tomme rygter. Lige fra sin tidligste barndom var hun ulig andre mennesker. Overordentlig livlig og høit begavet, fuld af humor og i besiddelse af et mærkværdigt mod, slog hun alle med forbauselse over hendes egenmægtige og beslutsomme handlinger. Endnu i sin tidligste ungdom og nys gift, besluttede hun i et anfald af forbitrelse at forføie over sig selv og forlod sit land uden at underrette hverken sine slægtninge eller sin mand, som uheldigvis var en i alle henseender uskikket ægte-mand for hende og mere end tre gange saa gammel som hun selv. De, som har kjendt hende fra barndommen, vilde ogsaa — dersom de kun havde været født tredive aar senere — have indseet, at det var en ulykkelig feiltagelse at betragte og behandle hende som et andet barn. Hendes urolige, yderst hidsige temperament, som forledte hende til de mest uhørte, for en dame upassende foretagender; hendes uforklar-

* Oversat paa svensk under titelen: »En Sierskas Øden.«
O. a.

lige, særlig paa den tid fremherskende tilbøielighed, men samtidig ogsaa frygt for de døde; hendes lidenskabelige sympati og videbegjærlighed overfor alt ukjendt og mystisk, uhyggeligt og fantastisk og fremfor alt hendes krav paa uafhængighed og handlefrihed, et krav, som ingen og intet kunde bringe til taushed — alt dette i forening med en usædvanlig indbildningskraft og en forunderlig finfølelse burde have advaret hendes venner og overbevist dem om, at hun var et undtagelsesmenneske, som burde behandles og ledes ved særegne midler Bortskjæmt i sin barndom af tjenernes smiger og sine slægtninges føielige kjærlighed, som tilgav „det stakkels modløse barn“ alt — bragtes hun senere hen i sin tidligere ungdom paa grund af sin egenvilje til aabent at trodse alle selskabslivets fordringer. Hun nærede ingensomhelst agtelse eller frygt for den almindelige mening. Hun red endnu i femtenaarsalderen ligesaa vel som tidligere paa hvilkensomhelst kosakhest med mandssadel. Hun trodsede alt og alle. Ligesom i barndommen droges hun af visse sympatier til personer af den lavere klasse. Hun havde altid foretrukket at lege med sine tjeneres barn heller end med sine lige, og man maatte stadig passe paa hende af frygt for, at hun skulde springe ud og stifte bekjendtskab med fillede gadegutter. Hun vedblev ogsaa senere hen i livet at føle sympati for dem, som indtog en lavere stilling i livet end hun selv og udviste en aabenbar ligegyldighed for den adel, som hun ved fødselen tilhørte.“

Ovenstaaende er hentet fra en biografi over madame Blavatsky, skreven af mr. Sinnett, præsident for samfundets Londoner-loge. Den er bleven forøget med en artikel af samme forfatter i »*Review of Reviews*« juni 1891 og en »*memorial*,« forfattet af hendes elever efter hendes død, som fandt sted den 8. mai indeværende aar (1891). Sidstnævnte bog behandler især hendes liv og arbeide efter „Det

teosofiske samfund"s stiftelse og er en værdifuld samling vidnesbyrd om den opofrelse og utrættelige iver, hvormed hun i seksten aar arbejdede i dette samfunds tjeneste i Amerika, Indien og Europa lige til de sidste timer af sit liv. Om de fænomener, som ledsagede hende lige fra barndommen og ned til hendes død — fænomener, hvorom saa meget er bleven sagt og saa lidet forstaaet af den store almenhed — skal jeg udtale mig nærmere i et andet afsnit af nærværende bog, naar jeg mere specielt kommer til at behandle okkultismen.

Der er mange mennesker, som er tilbøielige til at maale værdien af et filosofisk system efter de personlige vaner, som udmerker dets fremstillere, og teosoferne spørges derfor ofte, hvorledes de kan forene visse eksentriske karaktertræk hos madame Blavatsky med de ideer om menneskelig udvikling og fuldkommenhed, som fremstilles i teosofien.

Personlig føler jeg mig aldeles ikke opfordret til at forsone dem. Hvad betyder det for mig som en discipel af sandheden, i hvilken form den giver sig tilkjende, eller gennem hvilken kanal den naar mig, om geniet er konsekvent eller inkonsekvent ligeoverfor de idealer, det fremstiller angaaende ting, der ikke er saa nær forbundne med „bønner og flesk“ eller livets hverdagslige ting, som de uindviede er tilbøielige til at forestille sig. Er Tennysons poesi mindre skøn eller inspirerende, fordi nogle faa ved, at han røger af en kridtpibe? Kan det faktum, at Swedenborgs manuskripter ofte har vist sig at være plettede og smudsige paa grund af en altfor hyppig berøring med snusdaasen, kaste endog et skjær af miskredit over det ethisk-filosofiske system, som de befindes at indeholde? Digteren eller filosofen er ikke identisk med den person, vi har for os. Vi maa som tilhængere af alt, hvad der er godt, sandt og skjønt i livet, nøie os med at opløftes af digteren og ledes af filosofen, samtidig som vi tolererer *per-*

sonen i al hans dødelige svaghed. Vi kan anerkjende den æsthetiske skjønhed hos den ene og den intellektuelle styrke hos den anden uden at tvinges til at bifalde deres personlige mangler, uvaner og egenheder. Sandheden grunder sine fordringer paa sig selv uanseet sine forkynderes egenheder, og kjærlighedens evangelium er ikke mindre rent eller bindende for menneskeheden, fordi om den kristne ofte har fundet det umuligt at gennemføre i sit liv, eller fordi verden i det store og hele endnu ikke har kunnet bringes længer end til en intellektuel anerkjendelse af læren. Vi bekymrer os altfor meget om „personligheder“ og anstrenger os mere end nødvendigt for at forlige gudernes vilje med menneskenes veie. Lad os heller forlige os selv med naturen, modtage sandheden, saaledes som den kommer til os, erkjende, at der her ikke kan gjøres „nogen persons anseelse“ og medgive, at den tilsyneladende inkonsekvens snarere er et resultat af vor egen stilling til sandhedens udtryksformer end af den arbejdsmethode, som er bleven befulgt af sandhedens aand, „hvis veie ikke er vore veie.“

Man maa være en intim og prøvet ven af sandheden, før man kan vinde adgang til dens hemmelige raadslagninger eller tilfulde fatte de betingelser, under hvilke den er villig til at tjene menneskeheden. Det er kun vore venner af hjertet, som forstaar os; vore kritikere kjender os slet ikke. De, som ikke kjender sandheden, kritiserer kun sine egne falske begreber om dens metoder, naar de med foragt peger paa nogen udvortes mangel hos en af dens disciple. Det gives ingen større vildfarelse end at tro, at man kan underhandle med sandheden. Vi kan unnlade at anerkjende den, men vi kan ikke ignorere den, og den vil aldrig blive forstaaet af nogen, som ikke kan indse, at piber, snusdaaser eller andre forgjængelige opfindelser ligesaalidt kan regnes

blandt dens attributer eller værktøi som den for-gjængelige menneskelige form, der benytter dem!

Oberst H. S. Olcott.

Oberst Olcott, som sammen med mad. Blavatsky stiftede det teosofiske samfund er amerikaner af fødsel og nu (1891) næsten 60 aar gammel. Han er ikke saa almindelig bekjendt som mad. Blavatsky, og jeg skal derfor give et noget fuldstændigere omrids af hans levnetsløb, end det var nødvendigt for hendes vedkommende i betragtning af denne korte redegjørelses natur.

Da borgerkrigen udbrød i Amerika, afbrød H. S. Olcott den juridiske praksis, som han havde indehavt i mange aar, og traadte ind i Nordstaternes arme. Efter at have deltaget i fire seierrige slag og beleiringen af Fort Macon, blev han lagt paa sygesengen angrebet af blodgang, en sygdom, som han sammen med mange andre af sine kammerater havde paadraget sig under felttoget. Hans tidligere virksomhed i forbindelse med forskjellige agerbrugs- og andre reformer foranledigede myndighederne til at søge hans duelighed udnyttet paa et andet virksomhedsomraade, saasnt han atter blev frisk. Han blev derfor udnævnt til ekstra-kommissær for krigsdepartementet, i hvilken egenskab han udmerkede sig derigjennem, at han med fare for sit eget liv opdagede nogle enorme bedragerier og kontraktsvig mod administrationen. Bedragerne havde skudt sammen $\frac{1}{4}$ million for at købe oberst Olcott; men ingen af dem havde mod nok til at tilbyde ham den. Straks efter blev han overensstemmende med marineministerens ønske udnævnt til en post i sjøforsvarsdepartementet og medbragte da de mest smigrende anbefalings skrivelser fra krigsdepartementet, forat han desto lettere kunde udføre sine nye pligter i

regjeringens interesse. Da han efter krigens afslutning trak sig tilbage fra offentlighedens tjeneste, kappedes de forskjellige departementer om at attestere hans værdifulde tjenester, hvilket fremgaar af de breve, obersten har i sin besiddelse, fra admiral J. B. Hull U. S. N., J. Holdt, generalauditor i krigsdepartementet, Hon. P. H. Watson, undersekretær i landbrugsstyrelsen, Hon. G. V. Fox, sekretær ved flaaen, Hon. W. m. E. Chandler, undersekretær i finansdepartementet og mange andre, som alle bevidner den iver, hengivenhed og redelighed, hvormed han opfyldte sine pligter midt under store personlige farer, og fremhæver, at han havde ført alle sine hverv til et lykkeligt resultat paa grund af sit overordentlige mod, sin beslutsomhed og troskab. Kort tid efter gjenoptog han sin juridiske virksomhed og blev engageret i direktionen for National-Forsikrings-Selskabet. Hans optegnelser og kompilationer under denne toaarige tjenestetid er siden bleven et mønsterverk for assurancevæsenet i De forenede Stater. Det var paa den tid han gjorde mad. Blavatskys personlige bekjendtskab paa en reise, som han foretog for ifølge opdrag fra New-York-bladet *Graphic* at undersøge de bekjendte spiritistiske fænomener, som fandt sted hos familien Eddy paa Chittenden Farm, Vermont. Resultaterne af disse undersøgelser offentliggjordes i hans bog: „People from the other world“ (Folk fra den anden verden), og hans bekjendtskab med mad. Blavatsky førte senere til stiftelsen af det teosofiske samfund. Da han sammen med hende forlod Amerika december 1878 for at reise til Indien afbrød han al sin verdslige virksomhed og har fra den tid udelukkende helliget sig teosofiens sag. Da han og mad. Blavatsky aar 1879 paa grund af falske rygter blev underkastet politiets opsyn, fremlagdes den amerikanske regjeringens attester for det indiske styre, og generalguvernøren udfærdigede i siddende raad en ordre, ifølge hvilken de for fremtiden skulde

lades uantastede. Disse attester blev siden offentliggjort i et supplement til „The Theosophist“ januar 1881.

Under sit ophold i Amerika grundlagde oberst Olcott en landbrugsskole efter schweitsisk mønster og skrev tre arbejder om agerbrug, som udkom i tre oplag. Han holdt ogsaa efter speciel anmodning forelæsninger for tre af staternes lovgivende forsamlinger om jordbruget og blev af den amerikanske regering tilbudt overtagelsen af den botaniske expedition til Caffraria. Af den græske regering blev han desuden tilbudt præsidentskabet i kommissionen for agrikultur ved universitetet i Athen. Det nationale agerbrugsselskab i De forenede Stater belønnede ham med to æresmedaljer for forbedringer i agerbruget, og af det amerikanske institut modtog han et sølvbæger. Foruden de mange værdifulde originalarbejder, han har skrevet paa undervisningens omraade, har han ogsaa oversat Adolph D'Assiers: »Menneskeheden efter døden« *) og vedføiet et tillæg paa grundlag af egne forskninger. Under sin literære løbebane i Amerika skrev han som redaktør for jordbrugsafdelingen i Horace Greeley's *New-York Tribune* og som De forenede Staters korrespondent for *Mark Lane Express*. Det fortjener at bemerkes som et rosværdigt træk, at oberst Olcott er en af de høist faa gamle militærer, som aldrig har modtaget eller gjort fordring paa nogen pekuniær erstatning eller pension for sine tjenester.

I forbindelse med sin virksomhed som præsident for det teosofiske samfund har han taget aktiv del i gennemførelsen af flere religiøse reformer og er for nærværende optaget med at fremlægge for de buddhistiske præsters raad i Japan en fremstilling af de fundamentale grundsætninger i den buddhistiske troeslære, som baade den nordlige og

*) Foreligger paa svensk.

sydlige kirke kan underskrive. Dette er en udvidelse af et arbeide, som han paabegyndte i 1889, og vil hidføre en forening af to vældige religions-samfund, der har været adskilte i aarhundreder. Det vil saaledes blive et nyt og ganske vigtigt skridt i det teosofiske samfunds og dets hengivne præsidents historie.

KAPITEL 2.

Universet.

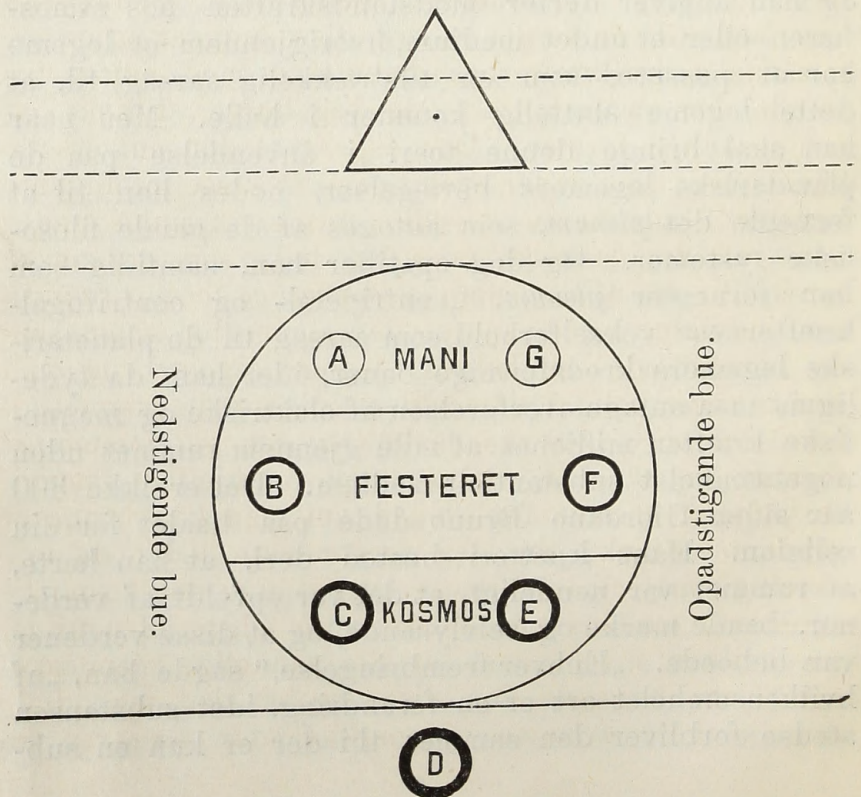
Teosofien lærer, at det manifesterede verdensalt, baade det synlige og det usynlige, er udtrykket for en tanke i den guddommelige fornuft. Det almindelige udgangspunkt for al argumentation angaaende verdensaltets oprindelse og udvikling er læren om en sammenhørende, evig, uudgrundelig treenighed af bevidsthed, liv og substans, bag hvilken den uerkjendelige „rodløse rod“ findes, som trodser alle den menneskelige fornufts spekulationer. Denne treenighed opfattes af os i dens fysiske manifestationer som intelligens, kraft og materie. Det er umuligt at fatte den fornuftige ordning, som raader overalt i naturens riger, uden først at indrømme tilværelsen af en universel bevidsthed, som uafbrudt leder kraftens virkninger i materien fra først til sidst langs hele evolutionslinjen. Den „differentiationsproces“, gennem hvilken ursubstansen bringes til objektiv tilværelse, kaldes en „udaandning“ og sker saaledes, at „aanden“ eller livsimpulsen danner hvirvelcentre, omkring hvilke verdenssubstansen krystalliserer sig. Paa denne maade kan vi spore verdenernes dannelse og livsimpulsens overflytning fra en verden til en anden. Vi ser overalt en bevidst, tænkende

skaberkraft i virksomhed, der opbygger universet med dets verdenssystemer overensstemmende med en plan, som allerede er bleven udtænkt af den guddommelige fornuft og af dens tanke tegnet paa det kosmiske dybs vande. Her findes intet tomt rum, ingen skabelse af det rene intet, ikke engang et tilfældigt sammenstød af atomer. Bevidsthed overalt, liv overalt, substans overalt. Det opfyldte rum (*plenum*) eller materiens universelle udbredelse, som den newtonske filosofi fornægter, antager teosofien som en logisk nødvendighed. Gaaende ud fra legemernes *vis inertia*, „denne materien iboende evne til *modstand*,“ i kraft af hvilken den siges at vedblive i en indtraadt tilstand, kommer Newton til det resultat, at dersom et hvilende legeme ikke har evne til at sætte sig selv i bevægelse, saa har et legeme, som er sat i bevægelse, heller ikke evne til at stanse sig selv, og han angiver derfor modstandskraften hos atmosfæren eller et andet medium, hvorigjennem et legeme har at passere, som en tilstrækkelig aarsag til, at dette legeme sluttelig kommer i hvile. Men naar han skal bringe denne teori i anvendelse paa de planetariske legemers bevægelser, nødes han til at fornægte det *plenum*, som antoges af de gamle filosofiske systemer. Og dog opstiller han, samtidig som han fornægter *plenum*, „centripetal- og centrifugalkræfternes“ vekselforhold som aarsag til de planetariske legemers kredsformige baner, idet han da tydeligvis maa antage overførelsen af elektriske og magnetiske kræfter millioner af mile gennem rummet uden nogetsomhelst substantielt medium. Det er ikke 300 aar siden Giordano Bruno døde paa baalet for sin religion. Hans kjættei bestod deri, at han lærte, at rummet var uendeligt, at det var opfyldt af verdener, baade mørke og selvlysende, og at disse verdener var beboede. „Enhver frembringelse,“ sagde han, „af hvilkensomhelst art er en forandring, idet substansen stedse forbliver den samme; thi der er kun en sub-

stans Hvorfor tænke sig en dobbelt substans, den ene legemlig og den anden aandelig, naar disse tilsammentagne kun har *et* væsenssemne og *en* rod? Dersom man tænker ret, vil man spore et guddommeligt væsenssemne i alle ting.“ Dette er en teosofisk lære, som han tilegnede sig gennem sit studium af Plato, Pythagoras, Plotinus og andre, som var vel hjemme i Østens hemmelige viden.

For at gjøre studiet lettere, betragtes universet i teosofien som eksisterende paa *syv plan* eller i syv differentiationstilstande, af hvilke de tre høieste er subjektive og formløse, de fire lavere derimod baade objektive og formdannende. Paa disse sidste siges kosmos eller det synlige univers at eksistere i forskellige grader af udvikling og evolution. Dette vil sees af nedenstaaende diagram.

Universet.

En *Manvantara* eller virksomhedsperiode i solsystemet, omfatter livsbølgens løb syv gange omkring en kjæde paa syv kloder. Enhver synlig planet i solsystemet ansees som den *fjerde* i sin *egen* kjæde og svarer til kloden D i diagrammet paa universets syvende plan. De forskellige kloder betegner jordens eller en anden planets evolution i løbet af en *runde*, eller en syvendedel af en *Manvantara*. Livsbølgen nedstiger til kloden D og gjenneemgaar paa hver klode syv successive stadier eller tilstande af materie. De levende formers evolution finder sted samtidig med dette fremskridt, og al udvikling foregaar indenfra og udad. Ligesom ingen forandring eller virksomhed i det menneskelige legeme kan finde sted uden en indre impuls fra tanke, følelse eller vilje, saaledes forholder det sig ogsaa med det materielle verdensalt. De elementale livsformer udvikles først, d. v. s. de ildartede, gasformige og fluidiske lige ned til mineralet. Fra disse udgaar igjen — formedelst livskræfternes ombøining mod høiere tilstande hos materien — de vegetative, dyriske og menneskelige former. Den aspekt af den universelle bevidsthed, som leder evolutionen af disse intelligente kræfter i alle deres specifikke former, kjendes under navn af *den kosmiske fornuft* (mind), som er ganske forskjellig fra *Mahat*, den *guddommelige fornuft* (mind), som udvikler og emanerer de centrer for menneskelig bevidsthed, som kaldes „jag'er“ (ego'er), og som senere tager bolig i de for dem opbyggede menneskelige former. Den kosmiske og den guddommelige fornuft er *et* i sit væsen, men forskellige i manifestationen af sine funktioner, om man kan bruge et saadant udtryk; thi den førstnævnte leder de forskellige materielle formers evolution af den kosmiske substans, medens den sidstnævnte udgjør den kilde, fra hvilken involutionen at det aandelige menneske-ego (jag) udgaar. Om disse ego'er skal jeg udtale mig længere fremme. Menneskeheden passerer fra

klode til klode, kredsende omkring den saa at sige i en stadig inkarnations- og exkarnationsproces. Ligesom syv runder danner en virksomhedsperiode eller Manvantara, saaledes gaar der syv kloder eller tilstande af materie paa hver runde og syv menneskeraser paa hver klode.

Naar livsstrømmen har passeret tre gange rundt jordkjæden og er kommen til kloden D paa sin fjerde runde, specialiseres der en ny sans hos mennesket ved udviklingen af hver race. Enhver race er adskilt fra den nærmest foregaaende og nærmest efterfølgende ved en stor jordomvæltning, hvorved jordens geografiske overflade tilligemed de magnetiske og elektriske tilstande i dens materie og atmosfære undergaar store forandringer. Midten af den fjerde runde danner vendepunktet i den kosmiske evolution, idet den krystalliserende proces hos materien begynder at give plads for aandens forfinende (subtiliserende) kraft; thi paa dette punkt er naturen kommen til den yderste grænse for sin tæthed, og dens virksomhed i denne retning efterfølges nu af en reaktion i den modsatte. Det er i den fjerde rundes fjerde race, at menneskehedens selvbevidste ego'er „Mahats sønner“ inkarneres; thi da har de foregaaende runders og racers fysiske evolution bragt materien til det stadium af organisk fuldendelse, at den kan føie sig efter en udødelig, selvbevidst, ulegemlig og fornuftig krafts vilje. Det fuldendte fysiske menneske er herefter et verktøi for et udødeligt, selvbevidst jeg eller et menneskeligt væsen. Bygmesterne har nu arbejdet i mange tidsaldre, bygningen er færdig, og nu tager forpagteren den i besiddelse. Den hemmelige lære siger os, at vi nu befinder os i den fjerde rundes femte race, hvoraf fremgaar, at at vi baade for hele Manvantaraens og for den nærværende specielle rundes vedkommende bevæger os langs den *opadstigende bue*.

Den nuværende menneskehed paa denne klode

nedstammer fra den femte rodrace, den ariske. Den fjerde race omfatter atlantiderne, den tredje lemurierne. Af den tredje og fjerde race træffes nu kun fysiske levninger; thi deres ego'er har gaaet over i menneskehedens femte race paa vor jord. Enhver race har sine aflæggere eller underracer, og englænderne tilhører den femte af disse underracer under den ariske rodrace. De fysiske spirer til den sjette rodrace er nu i begreb med at udvikles i Amerika, og med den vil en sjette sans blive lagt til vore nuværende fem sanser.

Cykler.

Alle fænomener i denne verden, det være fysiske, psykiske, mentale eller aandelige er underkastede cykliske love eller periodicitet. Der fordres saaledes ligesaa vel for hver race som for hver klode, runde og Manvantara visse tidsperioder for at opfylde denne lov. Enhver race har sine syv aldre — først en guld-, sølv-, bronce- og jernalder, hvorefter tilstandene i de tre første aldre gjentages langs den opadstigende evolutions bue i en bronce-, sølv- og guldalder, saaledes som vi har forklaret i sammenhæng med kloderne. Der er imidlertid den forskjel mellem de nedstigende og opadstigende stadier paa samme plan hos hver enkelt race eller klode etc., at *tilbagekomsten* til samme stadium af materiel eller ydre virksomhed ledsages og modificeres af den paa de foregaaende stadier indsamlede erfaring. Livet paa kloden E, der befinder sig paa samme plan som C, har altsaa et *plus* i den paa kloden D indvundne erfaring.

Da nærværende runde er den fjerde i Manvantaraen, og menneskeheden opholder sig paa den fjerde klode, befinder vi os altsaa nu i midten af den mørke tidsalder eller jernalderen. Den cykel paa 5000 aar,

som slutter med nærværende aarhundrede, udgjør den fjerde mindre cykel i denne races historie og den første af Kali Yuga eller den mørke tidsalder. I den hemmelige lære opstilles følgende inddelinger af en soleykel:

Guldalder:	1,728,000	aar
Sølvalder:	1,296,000	—
Broncealder:	864,000	—
Jernalder:	432,000	—

Sum 4,320,000 aar *)

Den bekjendte naroniske cykel paa 600 aar, som siges at udgjøre den tid, under hvilken hvert enkelt af zodiakens tegn successivt udøver sin indflydelse paa jorden, giver multipliceret med 12, antallet af zodiakens tegn, 7,200 aar, og dette tal multipliceret med 360, antallet af zodiak-grader, giver 2,592,000 aar eller hundrede gange den tid, som udkræves for jevndøgnpunkternes fremrykken (equinoxernes precession). Jordaxens heldning (declination) befindes at aftage efter et jævnt forhold af 50" pr. aarhundrede eller $1\frac{1}{2}$ " pr. aar, hvilket for en omhvelvning af Jordens poler giver 2,592,000 aar som ovenfor. Heraf fremgaar tydelig, at for omtrent 479,040 aar siden befandt jordens axe sig i sin omløbsbanes plan. Dersom vi tager i betragtning de uhørte kosmiske virkninger, som under denne omvekslingens lov maa finde sted i jordlegemet, skal vi betænke os paa at behandle som fabler de antydninger, som ofte forekommer i østerlandske skrifter, om voldsomme jordomvæltninger, som siges at have indtruffet i længst henrundne tider. Da nordpolens afstand fra jordbanens plan gradvis tiltager, er det

*) Denne totalsum gives som det mindste fælles multiplum for det antal dage, som planeten Saturn, Jupiter, Mars, Jorden, Venus, Merkur og maanen trænger for at fuldbyrde sine omløbsbaner omkring solen. Ved afslutningen af denne periode befinder de sig alle i conjunktion.

kun logisk rigtig at antage, at den nordlige region for omtrent 479,000 aar siden befandt sig i krebsens tropiske egne. Man kan derigjennem paa en tilfredsstillende maade forklare de fossile levninger efter tropiske pattedyr og mange arter af tropiske vækster, som man har fundet i de nuværende arktiske regioner og de tilfrosne øde strækninger i det nordlige Rusland. Samtidig med alle disse forandringer i jordlegemet foregaar der visse tilsvarende forandringer i menneskenes legemlige og sjælelige konstitution; ja, det ene er kun det naturlige resultat af det andet; thi teosofien lærer, at alle ydre forandringer har sin oprindelse i modifikationer hos den skabende kraft eller tanken. De tidspunkter, da disse modifikationer i den kausale verden skaffer sig udbrud i specifikke og samlede resultater i virkningernes verden, udgjør grænserne for en cykel. Vi staar nu ved heldningen af en saadan, som jeg allerede har bemærket. Slige tider danner, hvad man kunde kalde skumringsperioder, d. v. s. perioder, hvor der foregaar en kamp mellem mørkets og lysets kræfter, mellem godt og ondt.

Der gives ogsaa i hver enkelt races historie visse perioder, da de aandelige magter for godt og ondt bringes i konflikt. Det er ikke *altid* muligt for adepterne at hjælpe menneskehedens aandelige evolution fremad. De maa arbeide *med* loven, ikke *imod* den. I „guldalderen“ er det godes kræfter uafbrudt og allesteds i virksomhed; men i samme grad, som tidsaldrene blir mørkere, blir den beleilige tid kortere, ligesom dagene blir kortere, naar vinteren kommer. Saaledes optager denne periode af aandelig paaskyndelse i „sølvalderen“ de sidste 75 aar af hvert aarhundrede, og i „broncealderen“ de sidste 50, medens i jernalderen, hvori vi nu befinder os, kun de sidste 25 aar er tilgjængelige for denne indflydelse. Følgelig betegnede aaret 1875 begyndelsen til en særlig høi grad af aandelig virksomhed, som

vil komme til at stige lige ned til slutningen af 1899 og inden kort tid fremkalde en række nationale katastrofer som den karmiske frugt af verdensevolutionen i aarhundredets løb. De undergaar allerede sin gestations- (aandelige fødsels-) proces i astrallyset.

Følger vi den almene lov for analogier med hensyn til disse tidscykler, vil vi finde, at det, som finder sted paa naturens brede landevei, ogsaa gjentager sig paa dens smalere stier.

Dag og nat.

„Udaandningen“ af verdensaltet (Manvantara) kaldes i den østerlandske filosofi en „Brahma's dag,“ under hvilken livsimpulsen eller aandedrættet uafbrudt er beskjæftiget med at danne verdener i det kosmiske rums dybder, idet den differentierer, kombinerer og udvikler den oprindelige substans til specialiserede livsformer. Denne virksomhedsperiode efterfølges af en tilsvarende opløsningsperiode, som kaldes „Pralaya“ eller „Brahma's nat.“ Der er to arter af saadanne dage og nætter af virksomhed og hvile.

En „solpralaya“ er en periode i latent tilstand, som følger efter fuldbyrdelsen af den syvende runde omkring de planetkjæder, som jeg ovenfor har omtalt. Den adskiller sig fra en »Maha-pralaya« eller Brahmas nat derigjennem, at de allerede dannede verdener under solpralayaen forbliver i latent tilstand (*statu quo*) kolde, livløse og udmattede, men desuagtet virkelig eksisterende, medens de under en Maha-pralaya (den store død) opløses og vender tilbage til den urmaterie, af hvilken de i livets dæmring differentieredes. Der- som vi sammenligner universet med et ur, vilde en solpralaya svare til urets stansning, naar det har gaaet ud, hvorimod en Maha-pralaya vilde svare til hele maskineriets sammensmeltning og opløsning i et

første element. I naturens verden har disse store perioder sine analogier i omvekslingen af sommer og vinter, dag og nat. Vegetationen og de øvrige livsformer, som døde bort i vinterens løb, spirer frem til ny virksomhed, naar sommeren nærmer sig. Vaar og høst, der staar i samme forhold til aaret som dæmringen og skumringen til dagen, svarer til disse tidspunkter for livets fremspiren og frugtens indhøstning, som den hemmelige lære behandler i sammenhæng med den cykelske lov for raceudviklingen.

I overensstemmelse med denne „modsatningernes“ lov, ifølge hvilken en virkning efterfølges af en tilbagevirkning, virksomhed af uvirksomhed, finder vi, at menneskets liv er inddelt i perioder af arbejde og hvile, og at livets formaal, nemlig fremskridtet, løber som en uafbrudt traad gennem en række af vekselvis mørke og lyse kugler fra begyndelsen til enden. Vi møder hver ny dag, som indtræder efter hviletiden, paa en noget forandret maade eller betragter den fra et ændret synspunkt paa grundlag af den foregaaende dags erfaring; og dette er tilfælde, selv om arbeidet altid er det samme. Paa samme maade arbejder hver Manvantara for det samme maal — *evigt fremskridt* — men altid successivt paa en høiere manifestationsskala, overensstemmende med den samlede erfaringssum, som menneskeheden har indvundet i foregaaende Manvantaraer. Det samme gjælder ogsaa om runder og racer. Enhver ny race gennemgaar ethvert givet udviklingsstadium paa et høiere plan end det, paa hvilket den foregaaende race stod ved det tilsvarende punkt. Heraf kommer det, at de aandelige kræfter og forstandsevner, som var betegnende for atlantiderne mod *slutningen* af den fjerde race, ikke er fremherskende i vore dage; thi vi har endnu ikke naaet frem til det dertil svarende punkt i udviklingen af vor femte race. Naar vi har opnaaet den syvende underrace af indeværende rod-race, vil vi kunne anstille en sammenligning mellem

vore relative tilstande. Der foregaar altsaa under disse vekslende perioder af virksomhed og latens et stadigt fremskridt gennem alle naturens riger og hos menneskeheden i hele dens udstrækning paa jorden — fra Manvantaraens begyndelse og til dens slutning. Man maa imidlertid merke sig, at denne omveksling af dage og nætter, der fra vor efemeriske tidsregning udstrækker sig til „Brahma's store dage og nætter,“ samtidig indebærer det faktum, at medens en nation er i opadgaaende, kan en anden være i nedadgaaende, og at alle omskiftelser i folkenes politiske og sociale liv beherskes af samme periodiske lov. Paa samme maade er de kloder, som vi har behandlet i nærværende kapitel, underkastede omvekslende perioder af virksomhed og søvn, der foraarsages af livsbølgens overgang fra den ene til den anden. Saaledes vil — i samme grad som livsbølgen gaar over fra kloden C til D — den første formørkes, og samtidig som D opnaar sin høieste grad af virksomhed, begynder kloden E at vaagne til liv, og saaledes successivt videre med hver enkelt af planetkjædens kloder.

Det er i forbindelse med denne periodiske omvekslings lov, at de østerlandske bøger taler om en ebbe og flod af „tatvas“ (kræfter) i sammenhæng med naturen og det menneskelige legeme. Dette gjælder ogsaa de to aandedræt, solens og maanens, som under normale forholde veksler regelmæssigt. Men naar disse udstrømninger flyder uregelmæssigt og til abnorme tider, indtræder sygdom, og dersom dette misforhold vedvarer, ender det med døden. Om dette emne vil enhver gransker af de okkulte videnskaber finde meget af interesse i Rama Prasad's bog: „Natures finer Forces“ (Naturens finere kræfter). Af samme grund indstilles visse okkulte processer, naar maanen er i aftagende, men gjenoptages atter under dens tilvækst, fordi større fremgang kan paaregnes gennem et arbejde i harmoni med naturen

end ved et arbejde paa maafaa uden hensyn til, om det sker i tide eller utide.

Dette omrids af de mere fremtrædende ideer i teosofien med hensyn til verdensaltets konstitution har jeg paa grund af den indskrænkede plads maattet gjøre meget kort. Hvad detaljerne angaar maa jeg henvise mine læsere til „The Secret Doctrine“ (Den hemmelige lære) af madame Blavatsky.

KAPITEL 3.

Mennesket — et syvfoldigt væsen.

Menneskets konstitution betragtes i teosofien som bestaaende af syv principer, der i egenskab af centrer for specielle virksomheds- og bevidsthedsmodi staar i forbindelse med de syv plan i universet. — Mennesket er nemlig i alle henseender en fuldkommen type paa universet, noget som blir fuldkommen tydeligt ved et grundigt studium af dets syvfoldige konstitution. Alle teosofiske skrifter fremholder dette centrale faktum, og paa dette lader sig bygge et logisk bevis for muligheden af en universel udstrækning af den menneskelige bevidsthed. Det var ogsaa med henpegen paa dette, at det delfiske orakel sagde: „Menneske, kjend dig selv!“, og det er alene fra dette standpunkt man kan sige: „Der gives intet stort i universet uden mennesket, og der gives intet stort hos mennesket uden fornuften.“

Menneskets forskjellige principer er følgende:

1. <i>Atma</i> , aand	<i>Aand</i>
2. <i>Buddhi</i> , aandelig sjæl	} <i>Sjæl</i>
3. <i>Manas</i> , (<i>mind</i> , fornuft) menneskelig sjæl	
4. <i>Kama</i> , begjær, dyrisk sjæl	

5. <i>Prana</i> , livsprincip, vitalitet	} <i>Legeme</i>
6. <i>Linga Sharira</i> , astrallegeme	
7. <i>Sthula Sharira</i> , fysisk legeme	

Af denne tabellariske oversigt over den menneskelige konstitutions syv principer fremgaar, at de kan sammenstilles i visse grupper, som bringer denne syvfoldige skala i overensstemmelse med nogle mere exoteriske vesterlandske systemer. Saaledes er det høieste princip aanden, det rene, altomfattende, upersonlige grundprincip for alle manifesterede væsener. Det er det syntetiske princip i universet og kan ikke siges at tilhøre mennesket paa anden maade end i fællesskab med alle andre tilværelsesformer. Den manifesterer sig i mennesket og naturen kun gennem sit vehikel, *Buddhi*, og udgjør i forbindelse med denne monaden eller den guddommelige gnist af aandeligt liv, hvori indeholdes alle disse uendelige muligheder til evolution, som findes hos hver enkelt materiel partikel i hele universet. Den er den aandelige atom, uforgjængelig, udelbar og homogen, fordi den er aandelig, den første og sidste af alle livsgrader baade synlige og usynlige.

Vi sammenstiller nu de tre følgende principer til en gruppe og kalder dem „sjæl.“ Paa denne maade klargjøres sjælens tredobbelte natur. *Buddhi*, undertiden kaldet „perisprit“ eller „oversjæl,“ udgjør fra dette synspunkt vehiklet for alle rent guddommelige egenskaber hos mennesket og kaldes derfor ogsaa „den guddommelige sjæl.“

Manas (fornuften, tænkeren) er selvbevidsthedens princip hos mennesket. Den er den egentlige menneskelige sjæl, jeghedens princip. Den har to aspekter paa grund af sin forbindelse paa den ene side med *Buddhi* og paa den anden med *Kama*. Disse to aspekter, som foraarsager forskjellen mellem *det høiere og lavere jeg*, kjendes i teosofien som *Buddhi-Manas* og *Kama-Manas*, der tilsammen omfatter totali-

teten af den for den menneskelige sjæl eiendommelige bevidsthed. Den høiere Manas er det ufor-gjængelige, vedvarende princip, som passerer fra den ene inkarnation til den anden, og hvori frugterne — d. v. s. alle de ædlere erfaringer fra dens „straalers“ henrundne inkarnationer — indmagasineres som total-summen af aandelig evolution.

Den lavere Manas er straaalen fra eller udtrykket for den høiere Manas i dens forbindelse med de lavere principer hos mennesket og de fire kosmiske plan i universet. Den er det naturlige menneskes kundskabsprincip og kaldes hos den inkarnerede „individualitet“ i modsætning til den blot psyko-fysiske organisme eller det animale menneske. Den kaldes ogsaa undertiden „den naturlige forstand.“ Naar den virker i forbindelse med den fysiske organisme gennem Kama (lysterne) og Prana (livskraften) gir den sig tilkjende som „hjerneforstand“ (brain-mind), idet den grad af intelligens, som gennem denne kommer til udtryk, for en stor del beror paa afpasningen af hjernens virksomhed efter de sjælelige evner. I samme grad som menneskets bevidsthed har sit sæde i den høiere Manas, udvides dens magt over det lavere, fysiske menneskes begrænsninger og derigjennem ogsaa over fornemmelsen af tid og rum.

Kama (lysterne) er den laveste af de tre aspekter, som sammenfattes i det almindelige udtryk „sjæl.“ Den er det instinktmæssige, lidenskabelige princip hos det animale menneske. Vi ser den i virksomhed gennem hele naturen i arternes forplantning, i de instinktmæssige bestræbelser for at bevare og opholde fysiske livsformer, i den skjelnende evne til at udvælge midlerne til opnaaelsen af dette maal og i den impuls, som driver de organiske funktioner i det menneskelige legeme.

Der er saaledes tre sjæle, den guddommelige, den menneskelige og den animale. Fornuften (*mind*,

tænkeren, selvbevidstheden), som er det virkelige *jeg*, har derfor en dobbelt udstrækning, opad i de aandelige principers verden og nedad i virkningernes verden. Dog tilhører den selv hverken den ene eller den anden, men er alligevel paa en vis maade afhængig af dem begge. Dens udstrækning opad kaldes *intuition*, dens udstrækning nedad *instinkt*.

Vi henfører nu ogsaa de tre laveste principer til en gruppe og kalder dem legeme.

Prana er oprindelig ikke noget personligt princip, men blir det ved at krystalliseres i fysisk-materielle tilstande og kraftmodi. Prana betyder „aande,“ og det er denne „livets aande,“ som indtræder i celle-spiren fra dens første begyndelse, og som ved hjælp af elementale kræfter opbygger den menneskelige struktur. Den har ingen egenskaber *per se* (i og for sig), men erholder dem ved at forbindes med materien i funktion eller brug. I specialiseret form gir den ophav til Kama (lysterne) paa samme maade, som solens straal, der i spredt tilstand saavidt kan kaldes varme, faar en intensiv brændkraft, naar de samles eller koncentrerer i en linses brændpunkt. Dette livsprincip (vitalitet), som i virkeligheden gennemtrænger alle plan fra de høieste til de laveste, kaldes kun *Prana* i sin differentierede tilstand paa de fire lavere plan, i modsætning til *Jiva*, som er den samme „aande“ virkende paa tilværelsens tre formløse og subjektive plan.

Linga Sharira (astrallegemet) er vehiklet for Prana og danner det medium, som sætter livsprincipet i forbindelse med det fysiske legemes grove materie; det virker nemlig som et reservoir for absorbering og distribuering af Prana. Det eksisterer før det fysiske legeme og opløses efter dets død. Oprindelig er det den model eller type, omkring hvilken det fysiske legemes elementer krystalliserer sig, og den form, hvori livsprincipet indgydes. Dets form kan underkastes en vis udvidelse og sammen-

trækning, og det kaldes ofte paa grund af denne sin plastiske natur „det fluidiske legeme.“ Det kan saaledes vise sig i et voksent menneskes form og størrelse, men ogsaa existere i embryoet paa dets uterine stadium.

Det er som en følge af dette princip abnorme funktioner, at nogle af de mest interessante fænomener paa den moderne psykiske videnskabs og spiritismens omraade finder sted. For at faa en rigtig forstaaelse af disse fænomener maa vi skjelne mellem tre former af spøgelsesyner, som alle ganske overfladisk kaldes astrale. Vi faar da 1) den *vitale astralform*, som udbreder sig gennem hele legemet som det fælles forbindelsesled mellem de praniske (vitale) og fysiske principer; 2) *astralformen* i egentlig forstand, som er det fysiske menneskes model og vehiklet for det kamiske princip efter det fysiske legemes død; og 3) *tankeformen*, som krystalliserer sig i astrallyset og under disse forhold kan sees paa afstand af andre inkarnerede mennesker. Den første af disse former kan ikke afsondres eller udslynges fra det fysiske legeme; men efter døden kan den af clairvoyante (klarsynte) personer sees svævende i ligets nærhed, forsvindende lidt efter lidt i samme grad, som legemet opløses. Den anden, som saalænge legemet lever har sit sæde og sin virksomhed i dette, kan udslynges paa kort afstand fra legemet enten med individets vilje eller ubevidst; det sidste sker ofte i mediumistiske tilfælde eller paa grund af sygdom. Den tredje, eller tankeformen udslynges gennem et sterkt ønske, og da den staar i vekselforhold til astrallyset, viser den sig synlig nærværende paa grund af et „underbevidst“ (subconscious) eller indre indtryk paa de personers tankefære, som ser den. Der gives imidlertid mange arter af tankeformer eller tankelegemer, hvormed bevidstheden kan staa i forbindelse, og gennem hvilke den kan virke. Men medens den her omtalte udslyngning hos et almin-

deligt menneske, hvadenten han er levende eller døende, er en ubevidst, *om end ikke ufrivillig, proces*, er bevidstheden, hvor det gjælder en adept paa okkultismens omraade, indforlivet i tankelegemet, saaledes at han er *bevidst nærværende* paa hvilket som helst sted, hvortil tankelegemet er udslyngt.

Et af de mest interessante fakta i forbindelse med astrallegemet er den saakaldte „tilbagekastning“ (repercussion). Dersom der under en tilfældig udslyngning af den astrale dobbeltgjænger tilføies denne nogen skade, som f. ex. et slag eller et saar, fremtræder dette punkt for punkt paa det fysiske legeme, og det er muligt at drive dette til en saadan yderlighed, at det medfører døden. Denne ide, som synes at kunne give os et holdepunkt for forstaaelsen af adskillige mystiske forbrydelser af nyere datum, har faaet et interessant udtryk i fortællingen om „Dorian Grey“. Der er ogsaa sandsynlighed for, at de krampagtige stillinger, som lig saa ofte findes at indtage under opgravning, maa regnes herhen. Det behøver altsaa ikke, som det saa ofte antages, at bero paa begravelse af skindøde. Indvirkningen af en ond tanke eller følelse hos en levende person paa den dødes billede kan udøve en direkte ond indflydelse paa dette og derigjennem ogsaa paa det endnu ikke forraadnede legeme. Paa det astrale plan er nemlig tankerne *levende ting* med substans og form, som vi skal paavise nedenfor. Af denne grund anbefaler okkultisterne den i østens lande anvendte ligbrænding, der straks ødelægger alle de elementer i det fysiske legeme, som danner et bindeled mellem dette og astrallegemet.

Det er først naar vi har vundet indsigt i den mægtige indflydelse, som levende personers tanke og indbildningskraft udøver paa denne den afdødes skygge, og lært os at fatte de fine bindeled, som eksisterer mellem disse aflagte klæder efter det exkarnerede jeg og dem, som endnu befinder sig i jorde-

livet, at vi er istand til fuldstændig at skatte værdien af ligbrændingen.

Det fysiske legeme (Sthula) er det laveste princip i menneskets syvfoldige konstitution og danner i levende live vehiklet for alle de øvrige principer, fordi det ligesom reflekterer dem, paa samme maade som et ultimatum indeholder alle virkninger, aarsager og principer, hvorfra det er udledet og for hvilke det udgjør et endeligt udtryk.

Vi har saaledes aand, sjæl og legeme som en sammensætning af hele det syvfoldige menneskevæsen, og vi har kun at tilføie, at bevidstheden, som oprindelig har sit centrum i det tredje eller det manasiske princip, kan udstrækkes til hele septenatet. Dette er dog for nærværende kun tilfælde med disse menneskeslægtens „ældre brødre“, som har gaaet i spidsen for racen og vundet frem til bevidsthed paa de to høieste plan. Paa ethvert af de lavere plan eller i hvert enkelt af de dertil svarende principer har jeget (Manas) for sig afpassede og stedfortrædende virksomhedscentre, og i det fysiske legeme er hjernen et saadant.

Mikrokosmos og Makrokosmos.

Jeg skrider nu til at give en fremstilling af forholdet mellem mennesket, „mikrokosmos“, og universet eller „makrokosmos“. Menneskets vekselforhold til universet, til naturen i alle dens riger, og den menneskelige tankes eller bevidstheds vekselforhold til de ting, som er gjenstand for sansning, følelse, tænkning og haab, har været det centrale udgangspunkt for teosofiens lære i alle tidsaldre. Paa dette begreb er ogsaa hele læren „korrespondenserne“ eller tilsvarende slægtskabsforholde grundet. Ligesom den guddommelige fornuft (*Divine Intelligence*) tegner sine mystiske skjønhedsformer paa universets substans, saaledes aftegner sig den menneskelige

fornuft (*mind*) paa sin egen lille verden og aabenbarer i ansigtstræk, legemsbygning og lemmer noget, som ligner den urtypiske form. Aand og kraft hører sammen, og ligesaa materie og form. Materien er aandens endelige udtryk, ligesom formen er kraftens; af denne grund maa der for enhver aandelig kraft existere en tilsvarende materiel form. Hvad der gjælder om verdensaltets konstitution i det store, gjælder ogsaa om menneskets konstitution i det smaa.

Vi har allerede seet, at de tre høieste plan i universet er formløse (*arupa*) og rent subjektive, samt at disse aandelige plan, trods kosmos's opløsning, bestaar ved afslutningen af dets *Manvantara*. Paa samme maade er de tre høieste principer i mennesket, *Atma*, *Buddhi* og *Manas*, formløse, aandelige principer, som derfor ligeledes vil vedvare efter de fire lavere principers opløsning; thi ethvert princip i mennesket staar i forbindelse med det dertil svarende plan i universet og adlyder derfor den paa dette plan gjældende lov. Den guddommelige aandelige monade (*Atma-Buddhi*) er af samme væsen som verdenssjælen, der manifesterer sig fra de to høieste plan i universet. *Manas* i mennesket svarer til og er af samme natur som *Mahat*, verdensfornuften. Det er ved en udvikling eller udvidelse af den lavere aspekt af dette bevidsthedscentrum i mennesket, at adepts-kabet opnaaes, medens dets forening med og opgaaen i den guddommelige monade, *Atma-Buddhi*, svarende til verdens *Pralaya* eller *Brahmas* nat, udgjør det, som benævnes *Nirvana* eller „den endelige frigjørelse“.

For at faa en forestilling om, hvad der medfølger en forening af den lavere og høiere aspekt af *Manas* (fornuften, *mind*) i mennesket, en forening, som gir os adgang til de aandelige sfærer, hvor vore begreber om tid og rum ikke eksisterer, — kan vi tage vor tilflugt til en bekjendt illustration. Lyset siges at forplante sig med en hurtighed af 184,000

miles i sekundet. Solen, som befinder sig i en afstand af omtrent 92 millioner mil fra os, maa derfor staa op 8 min. og 20 sek. før dens synlige opgang. Planeten Jupiter maa staa op 52 min. før den tid, da vi ser den i horisonten, og et teleskop, som rettes paa planeten Uranus, er i virkeligheden rettet mod det punkt, hvor planeten *var* to timer før observationen. En stjerne af tolvte størrelse udsender en straale, som ikke vilde kunne naa vor teleskopiske linse før efter 4000 aars forløb! Fra den naturlige forstands synspunkt, som bedømmer tingene efter vore sansers fornemmelser og for hvilken tid og afstand er nødvendige tankeformer, fremstiller sig disse himmellegemer som virkelige ting, nærværende for bevidstheden, naarsomhelst øiet modtager indtryk fra dem, medens de i virkeligheden kun er „skibilleder“ eller sansebedrag; thi vi ser ikke stjernerne, som de *er*, men saaledes som de *var* for saa og saa mange hundrede eller tusinde aar siden. De kan meget vel siden den tid ha staaet op og gaaet ned mere end en million gange, eller de kan have forsvundet fra den konstellation, hvori vi ser dem — vi ved intet om dem!

Den universelle bevidsthed eller verdensbevidstheden er samtidig nærværende i alle det uendelige rums dybder (hvori hele den kjendte stjerneverden kun er som en lysflek i forhold til solen) og kan desuden øieblikkelig træde ind i alle sine perceptioners (fornemmelsers) bevidsthed, hvoraf følger, at den i *et og samme øieblæk* i sin forestilling omfatter universet, saadan som det var, er og skal blive, naar den store nat kaster sit dække over alt — og dette øieblæk er **nuet**! Hvordan vor opfatning af tingene i tid og rum da vil tage sig ud for vor høiere fornuft, som er et selvbevidst centrum i verdensfornuften, er vanskeligt at sige; men det vilde være heldigt for os, om vi undertiden kunde berigtige vore tversikre sanser gennem et filosofisk system,

som viser, at de paa engang er en forvildelse og en snare.

Den lavere forstand (Kama-Manas) er i sit væsen af samme natur som den høiere fornuft og adskiller sig fra denne kun gjennem sin forbindelse med materien under inkarnationsperioden. Vi kan lettere fatte denne ide, dersom vi tager en bold, helt igjennem fabrikeret af samme substans, og lader den flyde i en vædske, hvori den synker til sit halve volum. Vandet repræsenterer da den materielle verden, formernes verden (*rupan*), som omgiver og mætter den lavere Manas.

Atmosfæren, hvori den øvre halvdel af bolden befinder sig repræsenterer den formløse (*arupan*) og aandelige verden, Bevidsthedscentret eller jeget, som samtidig staar i forbindelse med begge disse verdener, angives ved det punkt i boldens midte, som udgjør dens centrum i plan med vandets overflade. Til dette plan overføres alle ting i begge verdener, den aandelige og den materielle, den subjektive og den objektive,

Af ovenstaaende vil det fremgaa, at den høiere triade, Atma, Buddhi og Manas staar i forbindelse med de tre høiere plan i universet.

Paa samme maade staar de fire lavere principer, som bestaar af Kama, Prana, Linga Sharira og Sthula Sharira i forbindelse med den kosmiske verden eller de fire lavere plan i universet. Det er disse principer, som gjennemgaaer en syvfoldig evolutionsproces under de menneskelige racers fremadskriden langs planetkjæden, idet de paa vor jord synker ned i sine mest materielle tilstande for atter at hæve sig og blive sublimeret paa høiere manifestationsstadier.

Angaaende det kamiske plan er der ikke bleven meddelt meget, væsentlig fordi kjendskabet dertil vilde udøve en overordentlig magt og forførende indflydelse over svage sjæle og moralsk syge personer. Seet i forbindelse med det kamiske princip hos

mennesket fremstiller det sig imidlertid som det plan, hvorfra „begjærets“ tvende poler udøver sin virksomhed. Paa kloden A, den første paa den nedad-gaaende bue ser vi en impuls til materielt liv, en lyst til inkarnation drivende de monader, som bæres af det store aandedræts (*Great Breath*) strøm nedad paa samme maade som de reinkarnerende sjæle ved hver inkarnation undergaar et fald i materien. Paa kloden G ser vi denne impuls mod materien omvendt i en attraktion mod aanden, en lov, som befølges af mennesket under dets evolution, efterat det har passeret et vist punkt, ganske som tilfældet er med kosmos efter midten af den fjerde runde.

Det praniske plan er i virkeligheden substratet for alle de fire kosmiske plan. I egenskab af „liv“ gennemtrænger og besjæler det alle de grader af materie, som eksisterer i kosmos. Paa alle disse plan har det sine særegne centre, som kaldes „soler,“ utallige paa hvert enkelt plan. Gjennem disse forplantes det fra det ene plan til det andet og spredes gennem hele kosmos. Det saaledes modtagne liv opsamles i alle materiens mangfoldige former og forvandles til forskellige „kræfter,“ for sluttelig at frigjøres ved disse formers opløsning. I sin intensivt forhøiede aspekt blir livet begjær, lyst; i sine konkrete aspekter blir det livsprincipet hos de astrale og fysiske plan eller principer.

Mathed, søvn og en mangfoldighed af sygdomsformer opstaar som en følge af overflod paa dette livsprincip, som da saa at sige raser vildt i legemet. En vedholdende anstrengelse af hjernens eller et andet fysisk organs virksomhed fremkalder en enorm frigjørelse af livsprincipet i os ved forbrænding af cellevæv. Systemet blir faktisk overfyldt med liv. Sundhed bestaar i livets bevaring i dertil passende fysiske centre og dets gradvise med sparsomhed stedfindende frigjørelse. Frigjøres det altfor overflødig og uregelmæssigt opstaar smerte, sygdom og

død. Nogle moderne fysiologiske skoler har opstillet den sats, at grænselinjen mellem organisationens begyndelsesprocesser i det fysiske plasma og hvad vi i mangel af et bedre udtryk kunde kalde den endnu uorganiserede „vitalsubstans“, dannes af en vis protoplasma-bacille, en slags organisk tolk. Naar der blir for mange eller for faa af dem, indtræder der fysiske mangler.

Det astrale plan staar i forbindelse med menneskets astrallegeme. Det er den „sensitive plade“ i det kosmiske kamera og optager eller indregistrerer alle indtryk, som den modtager saavel fra aarsagernes verden oventil som fra virkningernes verden nedentil. Istedetfor „oven-“ og „nedentil“ kunde jeg ligesaa godt sige „inden-“ og „udenfor“; thi vi beskjæftiger os nu med materiens plan, og et plan er kun en tilstand. Jordens astrallys er saa at sige et omhylle eller en fotosfære, hvori psykiske aarsager stræber hen imod fysiske virkninger, og hvori fysiske aarsager overgaar til psykiske virkninger. Dets høieste aspekt kaldes Akasa. I lighed med astrallegemet bestaar det astrale plan af et subtilt plastisk materiale, paa hvilket menneskenes tanker og følelser saavel som alle deres handlinger, ord eller lyd udøver en direkte og uudslettelig virkning. I denne forstand er det *Memoria Mundi* eller „Livsens bog.“ Ligesom alle begivenheder, okkult seet, frembringes af menneskenes tanker og følelser, saaledes repræsenterer visse grupper af billeder i astrallyset kommende hændelser. Det er fra dette forraadshus for alle indtryk at en adept nøiagtig kan reproducere ikke blot denne verdens, men ethvert menneskeligt væsens historie. Men jeg vil kunne udtale mig nærmere om astrallyset, naar jeg kommer til at behandle Karma-loven.

At det fysiske plan i kosmos staar i forbindelse med menneskets fysiske legeme, behøver neppe at omtales. Visse arter af bakterier i legemet svarer til „bygmesterne“ og „elemental-aanderne“ paa det

fysiske plan i kosmos. Der gives fire hovedgrader af disse elementaler, oftest kjendt under navnene salamandre, sylfer, undiner og gnomer, hvortil svarer de intelligente kræfter i universet, der kjendes i form af ildartede, gasformige, fluidiske og minerale elementer. Enhver atom i det fysiske legeme besjæles af en „livsatom.“ Under den stadige hentærelse og opbygning af den fysiske organisme optages og udskilles uophørlig utallige molekyler; men trods alt dette vedbliver disse uforgjængelige „livsatomer.“ De er mindre „livsenheder,“ som uafbrudt inkarnerer og exkarnerer, men som alligevel stadig forbliver i association med de øvrige atomer i den samme præniske organisme, som udgjør menneskets solarlegeme. Naar den grove materies molekyler optages i legemet modtager de indtryk og stempel af den præsiderende intelligens, og erholder i og gennem forening med andre molekyler i samme organisme samt gennem de psykiske impulser, som gennemtrænger disse, visse karakteristiske egenskaber af ren eller uren natur. Naar nu disse molekyler tilslut udskilles, indgaar de i nye kombinationer i andre organismer, hvori de har en tendens til at give udtryk for de karaktertræk, som de saaledes har faaet indpodet. Som en almindelig lov gjælder det, at molekyler med visse karakterbestemmelser ikke kan besjæles af livsatomer, der har en derfra forskjellig natur. „Lige søger lige“ gennem hele universet, og onde personer tiltrækker molekyler af daarlig beskaffenhed, fordi deres solarlegemer er daarlige. Et studium af dette spørgsmaal fra etisk synspunkt vilde tydelig vise os, at det er vor moralske pligt at holde vore legemlige atomer fri for impulser af vrede, ukyskhed eller andre dadelværdige tendenser. Dette emne staar i en nøie forbindelse med *reinkarnationen*, som jeg skal behandle i et afsnit af næste kapitel.

KAPITEL 4.

Efter døden.

Efter at have talt om Manvantarer og Pralayer saavel i solsystemet som i universet og om menneskets sammenhæng med verdensaltet, kan det nu være paa sin plads at tale om menneskets tilstand efter døden, der svarer til Pralaya'en, paa samme maade som dets virksomhed i legemet svarer til Manvantara'en.

Naar et menneske dør, afsondres det fra sine tre lavere principer, d. v. s. det fysiske legeme, livs-astralen (*vital astral*) og livsprincipet opløses og vender tilbage til sine elementære tilstande. Det kamiske princip iklæder sig da en form, blir en Kama-Rupa eller et „spøgelse“ og opholder sig i Kama-Loka for at afvente den „anden“ død. Det er under denne tid i besiddelse af saa megen intelligens, som det har kunnet erhverve gjennem sin forbindelse med den lavere Manas. Kama-Loka er, som navnet selv tilkjendegiver, det sted eller den tilstand, hvor Kama er det herskende princip. Som et sted existerer det i det subjektive rum og kan ikke sees eller fornemmes af vore fysiske sanser. Det er et fælles tilholdssted for alle *eidola* (skygger) efter mennesker og dyr eller alle følende væsener, som har haft en fysisk tilværelse. Hvad mennesket angaar, da forener dets kamiske princip sig efter skilsmissen fra det fysiske legeme med det astrale plans materie, trækker til sig visse klasser af elementaler og iklæder sig saaledes en form, som svarer til dets specielle natur. Inden det kamiske plans grænser er denne form vehiklet for den exkarnerede treenighed, bestaaende af de formløse principer Atma, Buddhi og Manas. Men saasnart baandene brister, gaar disse principer over i den devakanske tilstand efterladende Kama-rupa'en

eller „spøgelset“ som et fornuftløst og uansvarligt, men ikkedestomindre lidenskabeligt og derfor farligt væsen. Under visse betingelser kan det antage objektiv form og fasthed. Dette indtræffer ofte, naar det kommer indenfor en i særlig grad mediumistisk persons fysiske aura. Denne persons uddunstninger tjener da som et middel til at fremkalde et fotografisk negativ. Under disse forhold er det istand til i mediets hjerne at overflytte alle de astrale indtryk, som det har samlet under jordelivet. De mere lastefulde og jordbundne af disse spøgelser stræber uafbrudt efter en jordisk existens for at kunne tilfredsstille sine dyriske lidenskaber, og heraf kommer alle de gyselige fakta, som vi kjender i form af besættelser, vanvid, *incubi* og *succubi* etc., for hvilke disse ulykkelige mennesker er udsatte, som gennem sit liv og specielt gennem sine tanker og hemmelige lyster frembyder de fornødne betingelser for saadanne psykiske og fysiske ulykker.

Tilstanden i Devakan (bogstavelig gudernes opholdssted) er en tilstand i den høieste lyksalighed, hvori individerne i livagtige drømme realiserer alle de høieste længsler i sin natur. Det er den høieste bevidsthedstilstand, som er mulig for et dødeligt menneske d. v. s. et væsen, som er underkastet en eventuel gjenfødelse til fysisk liv. Det er en tilstand af aandelig vederkvægelse, hvis hensigt er at gjenoprette den aandelige ligevægt paa samme maade, som søvnens hvile gjør det samme efter hver dags virksomhed under jordelivet. Dens drømme er dog ikke kaotiske og svævende, men fremstiller sig virkelige og levende for den devakanske bevidsthed. Menneskets aandelige og moralske natur behøver ligesaa vel som det fysiske livsprincip i legemet at holdes vedlige gennem ny krafttilførsel; thi der eksisterer under jordelivet en uafbrudt afledning for jegets aandelige energier — og hvem kan paastaa, at dets moralske styrke er en udtømmelig kvantitet? Devakan byder

os derfor vederkvægelse for en vis del af vor natur, noget som en blot og bar fysisk søvn ikke formaar at byde.

Heraf fremgaar, at Devakan er en tilstand, hvori det lavere jeg, adskildt fra al bevidsthed om sin (fysiske) personlighed, men dog bibeholdende den fulde bevidsthed om sin identitet, er istand til at realisere sine høiere tanker og ideelle bestræbelser idetmindste for en tid, og i hvilken det tillige kan styrke og vederkvæge sin moralske natur i forbindelse med andre væsener, som eksisterer paa samme tilnærmelsesvis rent aandelige tilværelsesplan.

Under denne tilstand assimilerer det inkarnerende jeg de aandelige resultater af sine jordiske erfaringer. Med hensyn til længden af det tidsrum, som tiltrænges herfor, kan man vel fornuftigvis antage, at den afhænger af individets natur. De mere virksomme naturer trænger sandsynligvis ikke saa lang tid som mange andre for at gjenvinde sine kræfter og assimilere den under det forbigangne jordeliv indvundne erfaring. Dersom vi sammenligner Devakan med søvnen og indvaanerne af Devakan med personligheden, opnaar vi en prægtig analogi. Alt efter intensiteten af de personlige følelser vil nemlig drømmene være livagtige og virkelige, saaledes at bevidstheden i løbet af nogle faa korte øieblikke kan gjennemgaa aarrækker af nydelse og smerte. Men en virksom natur er ikke altid den mest modtagelige for smerte eller nydelse, og det er derfor graden af livlighed, som bestemmer søvnens langvarighed. En person, som ifølge sin natur er meget livlig og virksom, vil udføre sit arbejde hurtigt og tilgodegjøre sig sin hvile med samme hastighed. Men en træg natur vil kræve længere tid til sin søvn, skjønt hans dag ikke er længere end den andens og hans arbejde langt mindre. Ifølge denne analogi skulde langvarigheden og beskaffenheden af den devakanske periode bero paa a) vedkommende jeks natur eller livlighed

og b) intensiteten af dets følelser. Da der imidlertid ikke gives to naturer, som er fuldkommen lige i karakter, kan der heller ikke gives to devakanske tilstande, som er fuldkommen lige eller af samme langvarighed, skjønt de alle bestemmes af Karma og derfor nøiagtig afpasses for hvert enkelt jeg. Der gives naturligvis undtagelser fra denne almindelige analogi, men de kan ikke diskuteres i denne forbindelse.

Om dette punkt har en af visdomsreligionens mestere skrevet: „Denne drøm vedvarer, indtil Karma er bleven tilfredsstillet i denne retning, d. v. s. indtil kraftstrømmen har fyldt det cykelske basin lige til bredden, og individet overflyttes til det næste aarsagsplan. Dette plan kan vedkommende individ finde i den samme verden som før eller ogsaa i en anden alt efter det stadium, som han eller hun har opnaaet under sin fremadskriden gennem den menneskelige udviklings nødvendige ringer og runder Nei der gives ingen klokker eller tidsmaalere i Devakan, skjønt hele kosmos er et gigantisk kronometer i enhver henseende . . . Jeg vil ogsaa minde eder om, at *tiden er noget, som vi selv har skabt*; thi medens et kort sekund af intensiv smerte for det ene menneske kan synes — endog her paa jorden — som en evighed, kan timer, dage, ja undertiden hele aar for et andet, bedre stillet individ ile forbi som et kort øieblik. Tiden er ikke noget prædikatsbegreb og kan derfor hverken bevises eller analyseres efter en overfladisk filosofis metoder, og dersom vi ikke lærer at modvirke de negative resultater af denne metode, som drager sine slutninger i overensstemmelse med den saakaldte „rene“ fornufts system, og at skjelne mellem indhold og form i vor kundskab om sanselige ting, kan vi aldrig komme til rigtige og bestemte resultater Varigheden af opholdet i Devakan staar i forhold til de uafsluttede psykiske impulser, som har opstaaet under jordelivet. De, hvis attraktioner var af overveiende materiel natur, vil saa

meget tidligere drives tilbage til paanytfødelse gennem Tanhas*) magt“ . Ligesom under den fysiske søvn, drømmebevidstheden ikke omfatter den vaagne tilstands objektive bevidsthed, saaledes omfatter heller ikke Devakan nogen bevidsthed om jordelivet som saadant. Der gives dog en subjektiv *rapport* mellem indvaaneren i Devakan og de indre principer hos endnu levende personer, forsaavidt disse staar i forbindelse med det devakanske væsen i eller gennem en ligeartet tilstand. Det er paa dette faktum Svedenborg og andre grunder den lære, at i himlen er en forandring af *rum* kun en forandring i *tilstand*. Angaaende dette punkt indeholder „Key to Theosophy“ (Nøgle til Teosofien)**) en passende illustration. „En moder dør og efterlader sine smaa hjælpeløse børn, som hun tilbeder, forældreløse — kanske forlader hun ogsaa en elsket ægtefælle. Vi paastaar nu, at hendes *aand* eller ego, — denne individualitet, som under hele den devakanske periode er gennemtrængt af de ædleste følelser, som nogensinde har gennemglødet dens forhenværende *personlighed* d. v. s. kjærlighed til hendes børn, medlidenhed for dem, som lider osv. — vi paastaar, at denne „aand“ nu er totalt adskilt fra denne „jammedal“, og at dens fremtidige salighed netop bestaar i denne lykkelige uvidenhed om al den elendighed, som den har ladt bag sig. Spiritisterne derimod siger, at den opfatter alt dette ligesaa klart og *endnu klarere end før*; thi „aander ser mere end dødelige i kjødet“. Vi paastaar, at det devakanske væsens salighed bestaar i dets fulde overbevisning om aldrig at have forladt jorden, og at der ikke eksisterer noget saadant som død i verden; at moderens aandelige *post-mortem* bevidsthed vil fremstille hende for sig selv som endnu levende omgiven af sine børn og alle dem, hun har elsket; at der ikke gives noget skaar, intet manglende

*) lysten til objektivt liv.

**) Oversat paa svensk.

led i hendes exkarnerede tilstands absolute lykke. Dette punkt benægtes rent ud af spiritisterne. Ifølge deres lære blir det ulykkelige menneske ikke engang gennem døden befriet fra dette livs sorger. Ikke en draabe af smertens og lidelsens kalk vil undgaa ens læber, og med eller mod sin vilje maa man nu, fordi man ser alt, tømme den lige til bunden. Saaledes er den elskende hustru, som under jordelivet var rede til at løskjøre sin ægtefælle fra alle sorger med sit hjerteblod, nu dømt til i yderlig hjælpeløshed at se hans fortvilelse og tælle hver eneste brændende taare, han fælder over tabet af hende. Endnu værre hun kan blive vidne til, at disse taarer kun altfor snart aftørres, at et andet elsket ansigt straalere ham imøde, — ham, der er hendes børns fader, og at en anden kvinde indtager hendes plads i hans hjerte; hun kan blive dømt til at høre sine moderløse give det hellige navn moder til en person, som er dem ligegyldig, at se disse smaa blive forsømt, om ikke rent ud mishandlede. Ifølge denne lære ledes man gennem „den milde færd til udødeligt liv“ uden nogen overgang ind i en ny periode af lidelse for sjælen!“*) Teosofien lærer, at jeget i denne devakanske salighedstilstand omgives af de levende billeder af alt det gode, skønne og sande i dets ideelle bestræbelser under det henrundne jordeliv, at disse subjektive billeder skabes ud fra jegets egen bevidsthed, og at i og gennem dem alle individets uopfyldte ønsker tilfredsstilles. Saaledes udspindes de aandelige aarsager, som blev sat i gang under den tilbagelagte tilværelse paa jorden, i sine virkninger under den devakanske tilstand, ved hvis afslutning jeget atter føres tilbage til jordelivet. Før indtrædelsen i og udtrædelsen af Devakan hensynker jeget i en kortvarig tilstand af ubevidsthed. Ligesom virkning efterfølges af tilbagevirkning, vaagen

*) H. P. Blavatsky: Key to Theosophy.

Hvad er teosofi?

tilstand af søvn og søvn af vaagen tilstand, saaledes efterfølges jordelivet af Devakan og denne igjen af en reinkarnation, idet de korte ubevidste stadier udgjør de „nulpunkter“, gennem hvilke overgangen fra den ene tilstand til den anden formidles.

Reinkarnationen.

Denne lære er og har altid været en grundlære i teosofien, og som saadan fortjener den en saa fyldig udredning som muligt. Bortset fra den aktuelle kundskab om denne sandhed, som kun kan opnaaes gennem en retrospektiv intuition bekræftet ved historiske og andre praktiske undersøgelser, fremstilles denne lære som en logisk nødvendighed af alle dem, som tror — først og fremst paa sjælen tilværelse uafhængig af legemet og dernæst tillige paa loven om et universelt fremskridt. Begrundelsen af reinkarnationen afhænger oprindeligt af de anskuelser, man nærer angaaende naturen af og ophavet til, hvad vi kalder „sjæl“. Som den kausale drivkraft i al selvbevidst virksomhed hos mennesket betragtes sjælen fra materialistisk standpunkt som et biprodukt til al levende organisk materie; af den orthodoxe kristne ansees den som et resultat af en særegen skabelse, der finder sted samtidig med det nyfødte barns tilblivelse; og af andre, hvoriblandt teosoferne, som et forudexisterende udødeligt væsen.

Tager vi nu for os den første teori, da ser vi intet andet end en hensigtsløs, blind stræben hos naturen efter at udvikle organismer, som er istand til at manifestere en individuelt fornemmende bevidsthed. Dersom sjælen er et biprodukt til en levende organisme, da kan den ikke bibeholde nogen individuel tilværelse efter legemets død, og al den kraft, som den har sat ind paa selvudvikling og evolution af organismen, kan ikke komme til at bære nogen

frugt, medmindre den overføres paa en anden organisme i og gennem børneavl. Men ogsaa her opstaar der en vanskelighed, — en vanskelighed af kvantitativ natur. Dersom man antager, at de samlede kræfter fra begge arvelighedslinjer, langs hvilke overførelsen fandt sted, repræsenteres af kvantiteterne $4x$ og $6x$, da er enhver frembringelse af en organisme, som er istand til at udtrykke en forening af kræfter lig *mere* end $5x$ en anomali, som det tilkommer den materialistiske hypothese at forklare. I sammenhæng med denne indvending med hensyn til „kvantiteterne“ har vi ogsaa følgende vigtige fakta, som ikke kan forklares ud fra den fysiske teori om sjælens oprindelse: a) Fremkomsten af nye egenskaber langs en bestemt arvelighedslinje, b) idioters fødsel i familier af god opdragelse og fremskreden sjælelig udvikling, c) den omstændighed, at genier fødes af forældre, hvis herkomst og opdragelse er daarlig, og som fuldstændig mangler sjælsoriginalitet. Hvad den sidste indvending angaar, tager man ialmindelighed sin tilflugt til teorien om *kumulativ* (i styrke voksende) arvelighed; men i de tilfælde, hvori geniet spontant optræder i en familie, staar det tilbage at vise, at der har været en iboende egenskab, som kunde akkumuleres; og endnu staar det tilbage at redegjøre for de aarsager, som har foranlediget dens undertrykkelse lige til det tidspunkt, da den pludselig bryder frem som genialitet. Men dersom den materialistiske hypothese skal være konsekvent, maa den indebære, at sjælelige egenskaber kun kan udvikles ved fysisk funktion og specielle eiendommeligheder alene ved speciel funktion, af hvilken grund den kumulative arvelighed ikke kan forklare den *pludselige* tilsynekomst af en *speciel evne* i en bestemt familie.

Den kristne forestilling om en særegen skabelse omfatter to falske satser af en ganske betegnende natur, som begge forudsætter en uretfærdig og ubillig

skaber. Naar man nemlig siger os, at det er et menneskes levnet i denne verden, som bestemmer, om det hinsides graven skal lide evig pine eller nyde evig salighed, blir det af yderste vigtighed at tage i betragtning, under hvilke forhold vi fødes. Dersom det derfor er skaberen, som hensætter det ene barn i omgivelser, hvor det fra første øieblik af indaander en saavel i fysisk som psykisk og moralsk henseende pestsmittet atmosfære, og det andet i forhold, hvor alle de betingelser forefindes, som kan befordre udviklingen af dets høiere instinkter og aandelige bestræbelser, da er det aabenbart den samme skaber, som gjør det lettere for den ene end for den anden at vinde himlen. Og naar videre de kristne benægter reinkarnationslæren, synes de ikke at have betænkt, at deres egen lære om en „speciel skabelse“ indebærer skaberens meddelagtighed i en overtrædelse af moralloven i alle de tilfælde, hvor en utøilet lyst fremkalder livsfrugt. Ligeoverfor denne teori kuldcastes desuden alle de bestemmelser, vi har opstillet om, hvad der udgjør et lovligt og et ulovligt ægteskab, fordi livsfrugterne saavel af det ene som det andet maa ansees som sanktionerede, ja *velsignede* i og gjennem indgydelsen af en „sjæl“. Den kristne har altsaa at vælge mellem „en retfærdig gud“ og sin teori om „en særegen skabelse“.

Nu til det teosofiske standpnnkt. Teosofiens ræsonnement er dette: Hvis sjælen ikke er identisk med legemet, dersom den altsaa ikke er et produkt af dets samvirkende funktioner, men eier en uafhængig tilværelse, da maa den, dersom den eksisterer *efter* legemets død, ogsaa have eksisteret *før* fødselen, og det medfører ingen vanskelighed at antage, at sjælen ligesaavel kan inkarnere sig to eller tusen gange som en gang. Læren om reinkarnationen, selv om den blot antages som en arbeidshypothese bortset fra alle de fakta, som vilde kunne anføres som bevis for den, synes at give den mest logiske løs-

ning paa livets problemer; thi samtidig som den staar i overensstemmelse med loven om cyklisk periodicitet, om kraftens vedligeholdelse, samt kræfternes vekselsforhold, og samtidig som den forklarer det største antal observerede fakta, gjør den det ogsaa muligt for os at fastholde den *wrokkelige retfærdighed* som en egenskab hos det usete og ufattelige, men universelt virksomme princip, som vi kalder den ene Karma, den anden forsyn.

Selve dødsprocessen medfører ingen forandring i et menneskes væsentlige karakter, ei heller tillægger den noget til summen af de allerede erhvervede individuelle evner; og i sandhed enhver saadan pludselig forandring vilde ophæve individualiteten. Dersom dødsprocessen medbragte godhed eller visdom, da vilde jo alle mennesker blive lige efter døden, baade gode og vise. Men det kan ikke være saa; thi individualiteten bestaar ikke i den blotte beboelse af dette eller hint legeme, men i foreningen af de sjælen iboende væsentlige egenskaber. Man indser videre, at dersom mennesket under *et* jordeliv ikke har kunnet erhverve hele den erfaring, som *kan* indhentes i en saadan tilværelse, da gives der ikke nogen gyldig grund, hvorfor man skulde forlade jorden for altid. Dertil kommer ogsaa den selvindlysende omstændighed, at ingen tilstand efter døden af fremadskridende natur vilde kunne tilfredsstille en natur med materielle og sanselige tilbøieligheder. Heraf fremgaar det, at en lov, som har individets og gennem de enkelte individer menneskehedens fuldkommengjørelse til hensigt, ikke kan fuldbyrdes gennem en række tilstande efter døden, som kan være ligesaa ufuldstændige som et eneste jordeliv er ufuldstændigt. Dersom et menneske ikke har overvundet alle kjødets lyster og illusioner under sit jordeliv, og dersom døden ikke forandrer hans karakter, da kan ikke den omstændighed, at han forlader jordelivet, overvinde hans uduelighed til for altid at ind-

træde i et liv af aandelig virksomhed, hvori kun en rent guddommelig natur hører hjemme. Videre, dersom tradition og historie var de eneste midler til at forøge vor viden, og dersom ethvert nyfødt barn betraadte denne tilværelses plan for første gang og skulde tilbagelægge de udviklingsstadier, som dets forfædre allerede har gennemgaaet, uden at medbringe nogen iboende evne til at møde løsningen af livets problemer, da vilde menneskeheden ikke kunne gjøre noget fremskridt paa anden maade end gennem den fysiske arvelighed, og selv paa dette omraade vilde atavismens lov bestandig krydse og lamme resultaterne.

Teosofien lærer, at det fremadskridende væsen, Manas, alene kan fuldende udviklingen af sin bevidsthed ved at indhøste erfaring fra tilværelsens to modsatte tilstande, aand paa den ene side og materie paa den anden, det udbredte og det koncentrerede, det ubegrænsede og det begrænsede — kort sagt, fra alle de parrede *modsetsninger* i naturen, som alene under jordelivet *samtidig* ligger indenfor erkjendelsesradien. De særegne vilkaar under jordelivet, som befordrer individuelt fremskridt, varierer i overensstemmelse med jegets tilstand, d. v. s. dets grad af oplysning og deraf følgende behov.

I inkarnationsprocessen er to hovedaarsager virksomme: *nødvendighed* som følge af livets betingethed og *begjær* som et produkt af individualiteten. De love, som omfatter og leder disse aarsager til sine virkninger, er *Karma* og *affinitet*. Den individuelle Karma kan ikke gaa udenom loven for det universelle livs manifestationer. Man har lært os, at enhver manifestation af verdensaltet sker paa en „successivt højere skala“, og dersom der gives en universel evolution, maa der ogsaa med nødvendighed gives en individuel evolution; thi de begreber vi danner os om verden som et hele, maa vi nødvendigvis betragte som anvendelige paa det menneskelige jeg, fordi

dette er en integrerende del af det hele. Tvungen til at inkarnere af loven for periodisk manifestation ledes saaledes jeget af affinitetsloven til at inkarnere sig under visse vilkaar og i visse psykiske og fysiske omgivelser; thi i overensstemmelse med loven for kraftens vedligeholdelse opererer det langs linjen for „den mindste modstand“, som i psykisk forstand er ensbetydende med affiniteten.

Vi har allerede seet, at jeget, naar det træder ind i Devakan, efterlader sin Kama-Rupa eller sit „spøgelse“. Dette dør tilslut, og dersom dets kræfter ikke henter fornyelse fra det fysiske plan gennem mediumistiske personer, opløses det, og de elementer, som udgjorde dets konstitution, spredes i astrallyset. Ved udtrædelsen af den devakanske tilstand, trækker det reinkarnerende jeg til sig disse spredte elementale „liv“, som siden danner det karmiske princip hos den nye personlighed. Gjennem dette vehikel attraheres nu jeget til en bestemt psykisk hvirvel, sat igang af personer, som staar i ægteskabelig forbindelse, og gaar saaledes over til inkarnation. Og —

*nyfødt indgaar nu
den sum, som er et foster af
de forbigangne liv, i verden.
den bygger nu sit bo,
som ormen spinder silken,
og hyller sig deri.
Som ormens æg ved klækningen faar skjæl og tand,
som sivets fjærbedækte frøkorn føres
af vinden over bjerg og mo, indtil det myren naar,
saa faar nu ogsaa dette foster
funktion og virksomhedsorgan — til godt og ondt.»*

Det er paa dette tidspunkt, at jeget begynder at røre ved sit instrument, som en, der vaagner op af søvnen. Det tilegner sig nu en gradvis voksende kontrol over den rest af uanvendte tilbøieligheder,

som det har medbragt fra det forbigangne jordeliv. I den fysiske plasma er indvævet alle de elementer, som har tilhørt den forrige personligheds lavere psykiske natur. Det jeg, som tager den nydannede personlighed til bolig — ligesom en mand flytter ind i et hus, som er bleven bygget efter hans egen tegning og med materialier, som han selv for størstedelen har skaffet tilveie — er det samme jeg, som har levet paa jorden tidligere, dog med *tillæg* af den i foregaaende jordeliv indhøstede erfaring.

Det blotte faktum, at vi ikke erindrer de fysiske omstændigheder fra vore tidligere inkarnationer, er intet bevis mod reinkarnationslæren; thi vi maa erindre, at det er den fysiske hjerne, som opfatter indtrykkene fra de fysiske begivenheder, medens jeget selv indforliver i sig forraadet af den subjektive viden, som resulterer af disse begivenheder. Nu er den fysiske hjerne ikke den samme i nogen af jegets successive legemer; men de psykiske tendenser, som *er* de samme, fordi de er bleven overflyttede fra foregaaende jordeliv, aabenbarer sig i en ganske tidlig alder i saa mange tilbøieligheder og smagsretninger, at de ofte giver individet en bestemt retning mod et specielt levesæt. De uligheder i karakter, som forefindes i familier, hvor opdragelse og omgivelser har været de samme, udgjør et bevis, som peger sterkt i denne retning. Endskjønt det er et faktum, at de fleste personer intet mindes fra sine foregaaende jordeliv, er det dog et ligesaa sikkert faktum, at andre personer gjør det delvis eller ganske, medens endnu flere har, hvad man kalder reminiscenser af en foregaaende inkarnation.

Enhver indvending mod reinkarnationen, som grunder sig paa erindringen, blir i bedste fald en meget daarlig indvending. Kan nogen af mine læsere erindre alle de begivenheder, som har været knyttede til deres *nuværende* liv, eller blot de, som indtraf paa en bestemt dag for flere aar siden, eller den specielle

hændelse, hvorigjennem de lærte, at ilden brænder etc.? Den kundskab, som hidrører fra erfaringen af disse begivenheder, vedvarer; thi individet blir visere med hver dag, som afgiver nyt stof til assimilation; men selve begivenhederne har forsvundet fra det vaagne erindringsplan. De har som indtryk gaaet over til det astrale plan og vil atter blive opsamlet i dødsøieblikket.

Jeg har ikke udtømt de beviser, som ophober sig omkring dette yderst interessante emne; thi der-til vilde kræves store bind. At opregne alle de fremstaaende mænd, som har troet paa og fremstillet denne lære, vilde kun øge vægten af deres mening, som tror paa den; men beviset vilde fremdeles kun hvile paa sine egne fortjenester, og det er, som sagt, ingenlunde udtømt paa disse sider. Den mere videbegjærlige læser vil jeg anbefale gjennemlæsningen af E. D. Walkers, „Reincarnation a Study of Forgotten Truth“, hvori alle de, som har fremstillet denne lære findes opregnede.*)

KAPITEL 5.

Karma.

Loven for ligevægtens gjenoprettelse, den gjen-gjældende retfærdigheds lov, som direkte om end ikke umiddelbart forbinder enhver kausal handling med dens virkning, kaldes i teosofien „Karma“. Den er den yderste lov for alt liv, omfattende alle andre love i hele universet. Naturens stræben efter at

*) Ogsaa *Annie Besant*: Reinkarnationen (oversat paa norsk pris 1.00) anbefales som en grei og letfattelig fremstilling.

fremkalde ligevægt foraarsager, at enhver virkning følges af en tilbagevirkning, og dersom ikke livet modtog en bestandig kauserende impuls ligesaavel fra alle vore tanker, følelser og handlinger som fra alle de kræfter, som er i virksomhed paa ethvert geometrisk punkt i rummet gennem verdensaltet, vilde naturen sikkert finde sit *centrum gravitatis* (tyngdepunkt), og virkningernes verden vilde ophøre at være til paa samme maade, som en pendel vilde komme til at hvile, dersom drivkraften til dens bevægelse toges bort.

Balancen af de aarsager, som tenderer til godt eller ondt i verden, bestemmer dens tilstand — saavel den moralske som den fysiske — i hvert givet øieblik. Karma er dog hverken aarsag eller virkning, men begge dele; thi den er den lov, som stiller aarsag og virkning i forbindelse med hinanden, den vedvarende skabende impuls, som fastslaar betingelserne for ligevægt, og derigjennem for frihed, for heldning og derigjennem for nødvendighed. Anvendt paa menneskeheden siges den at udgjøre den ufeilbare lov, som opretholder en fuldkommen retfærdighed i alle de forholde, som konstituerer de enkelte individers og derigjennem nationernes liv. Med hensyn til sin oprindelse er den urandsagelig, og dens fremgangsmaade kan vi kun spore i dens virkninger. I vor videnskab fastslaaes lovene for kohæsion, attraktion, gravitation etc. paa grundlag af en række observerede fakta; det er saaledes virkningerne ikke aarsagerne, vi gir navne. Under behandlingen af dette emne maa vi imidlertid allerede fra begyndelsen af gjøre os klart, hvad der menes med „virkning“ i betydning af Karma. Tag f. ex. et barn, som lige fra sine tidligste leveaar lægger for dagen det onde instinkt, som sluttelig leder til mord. Ifølge Karmas lov kan instinktet i et saadant tilfælde ikke betyde andet end resultatet af en til vane overgaaet virksomhed i foregaaende inkarnationer. Al selvbevidst virk-

somhed har en tilbøielighed til at blive vane, fordi enhver handling har en tendens til at gjentage sig, og naar en proces forlader den egentlige viljes omraade, blir den automatisk og derfor i samme udstrækning instinktmæssig. Dersom nu dette individ som følge af disse i ham selv boende onde aarsager kom til at begaa et mord, da vilde ikke dødsdommen og dens fuldbyardelse være en direkte *virkning* af forbrydelsen i Karmas betydning; det vilde kun være forbryderens straf ifølge en lovkodex med en for tilfældet gjældende kraft i det land, han tilhørte. Mord af forskjellig beskaffenhed udøves daglig rundt omkring os, uden at det medfører dødsstraf. Derfor er den karmiske virkning, som følger af mordet, ikke døden i ordets gjængse betydning. Karma er ikke den hævnende nemesis, som følger forbryderen og den uretfærdige tæt i hælene; den er en ukrænkelig retfærdigheds vidtomfattende lov, som, fordi den gjælder saavel i den moralske som fysiske verden, tager ligesaa meget hensyn til motivet som til handlingen. Aarsagerne til godt og ondt ligger *indenfor* og ikke *udenfor* mennesket; de opstaar i os og udøver sine virkninger i de mentale, psykiske og fysiske verdener, hvori vi lever, og af hvilke vi udgjør en del. Enhver handling er et barn af livet, og motivet er dens sjæl. Vore tanker er frembringelser, som inkarnerer sig, naar de fremtræder som gjerninger. Dersom menneskene kunde undfly sig selv, vilde de kunne undgaa de uundvigelige virkninger af sine egne onde tanker og gjerninger; men aarsagen dør ikke, fordi om den afføder virkninger. Aarsagen er *jeget* og intet menneske kan tilintetgjøre jeget, selv om det flygtede til verdens yderste grænse. Jeget kan ikke dø; men det kan *forandres*. Aarsager til ondt kan blive aarsager til godt; thi de er i sit inderste væsen kun levende kræfter. De blir onde eller gode gennem motivet og i kraft af motivet gennem handlingen. Saa længe følelsen af „jeg er

jeg“ bor i menneskets sjæl, forfeiler det menneske, som begaar selvmord, sin egen hensigt. Lykke bestaar ikke i den blotte tilfredsstillelse af individuelle lyster, ikke i livets ydre begivenheder, men i en uegennyttig hengivelse til bedste for hele den menneskelige familie, i hvilken vi selv kun er enkelte lemmer, og i vor holdning saavel i moralsk som i intellektuel henseende ligeoverfor livets forhold. Vor verden blir saadan, som vi selv er. Tingene er, hvad vi gjør dem til gjennem det brug, vi gjør af dem; begivenhederne er saadanne, som vi ser dem i tanken; i alt omkring os ser vi intet andet end os selv.

„Der gives intet godt og intet ondt; det er *vor tanke, som gjør det dertil.*“ Godt er det, som tilstræber harmoni; thi harmoni forener og samklang bestaar. Ondt er det, som tenderer mod egoisme, afsondring og undergang. Begge er kun *livstilstande*; men livet selv er et. Lysten til det gode er spiren til en fremtidig almagt.

*Se, jeg taler sandhed! Dybt under helved'
høit over himlene, bag stjerners kreds
hinsides Brahmås trone,
før al begyndelse og uden ende
som rummet evigt, sikkert som vished selv
der er en guddomsmagt, som avler godt;
dens lov alene staar ved magt.*

Al smerte og lidelse hidrører fra overtrædelsen af en naturlov, og for at kunne hindre lidelsen, maa man lære at kjende naturens love og at adlyde dem. Smerte og lidelse er virkninger; deres grundaarsag er uvidenhed. Godheden alene vil ikke redde os fra smerte; men den vil skjænke os tilfredshed endog under selve lidelsen. Men dersom en person vil søge at opnaa et saadant udviklingsstadium, at han kan blive til hjælp for andre og arbeide sammen med naturen til menneskehedens forbedring og fuldkommengjørelse, da maa han til sin godhed lægge

kundskab ikke blot om naturens love, men ogsaa om sit eget jeg. Renhed, ærlighed og uegennyttighed vil medføre leilighed til fremskridt; men alene kundskaben vil sætte os istand til at benytte den. Intet er saa udsat for at komme til kort i sine bestræbelser som godheden, dersom den ikke forenes med kundskab; af denne grund kan en velgjørenhed i flæng ligesaa let komme til at befordre lasten som dyden og forlænge den vilde kamp for tilværelsen i denne verden.

Karma-loven og reinkarnationen er i den teosofiske opfatning saa inderligt forbundne med hinanden, at det næsten er umuligt at behandle dem ganske adskilt. Et jordelivs fortjeneste eller skyld kan ikke fuldstændig udforme sine virkninger i den korte tid og under de indskrænkede omgivelser, som er knyttet til en enkelt inkarnation, og da baade Karmas og reinkarnationens endelige formaal er fremskridt, følger deraf med nødvendighed, at de af et individ under et jordeliv samlede aarsager til godt eller ondt maa gives anledning til at udspinde sig under et nyt liv paa samme plan; thi i modsat fald vilde muligheden af en fyldig erfaring og det derpaa beroende fremskridt ikke være sikret. Men nu er individets fremskridt kun muligt i og gjennem dets association med menneskeheden som et hele, og paa dette faktum grunder sig vor lære om slægtens solidaritet. Altsaa hvor menneskeheden befinder sig, der er skolen og lektien er selvkundskab. Begrænsningen i valget af omgivelser udgjør hovedgrunden, hvorfor menneskene ikke formaar at udarbejde alle virkninger af sin tidligere Karma i en eneste inkarnation. Saalænge der endnu ikke er opnaaet ligevægt mellem de aarsager til godt og ondt, som et individ har sat igang under sit tidligere jordeliv, staar vedkommende under nødvendighedens tvang. Et moralsk gode vil ikke opveie et fysisk onde eller omvendt; derfor kan det onde, som er bleven frembragt paa det fysiske plan

kun tilintetgjøres paa selvsamme plan, og det gennem frembringelsen af gode aarsager. Da Karma virker efter samme principer paa alle tilværelsesplan, vil moralske aarsager frembringe moralske virkninger, sjælelige aarsager sjælelige virkninger o. s. v. paa hvert plan. Men aldenstund den fysiske verden er udgaaet fra og afhænger af den astrale og denne igjen af den psykiske, udstrækker de sjælelige eller psykiske aarsager sine virkninger ogsaa til det fysiske plan. Begge disse virkningslinjer omfattes af Karmas lov; men den første har mere fuldbyrdsen af den individuelle Karma til hensigt, medens den sidste mere har hensyn til kontinuiteten af den kollektive Karma eller racernes Karma. Saaledes kan et menneske skabe fysiske aarsager til godt eller ondt, som vil komme til at udøve en uafbrudt og stigende virkning paa det fysiske plan, indtil de stanses og be-seires gennem aarsager af modsat natur. Men den impuls, som gav ophav til handlingen, opstod imidlertid først i bevidstheden som en tanke. Fra tankens plan synker den derpaa ned paa det psykiske plan og frembringer følelser, hvorefter den med forøget styrke synker ned paa det astrale, hvor den tager subjektiv form, for derpaa at fremtræde paa det fysiske plan som en udladning af individets egen umiddelbare Karma. Men de voksende virkninger, som denne handling sætter i bevægelse paa hvert enkelt af de subjektive plan, vil overensstemmende med sin beskaffenhed udøve en indflydelse til godt eller ondt paa hele menneskeheden. Nu er det muligt, at individets oprindelige tanke kan have været god, medens den derfra udgaaende handling kan have været en aarsag til ondt, og vedkommende vilde da som handlingens centrum erfare en god reaktion paa tankens plan og en ond paa det fysiske plan. Overladt til sig selv vilde reaktionen fuldstændig svare til den oprindelige impuls; men den uafbrudte vekselvirkning, som foregaar mellem de forskellige grupper

af aarsager muliggjør en konvergens — et sammenstød — mellem de forskellige virksomhedslinjer, hvorved tilbageslaget af den oprindelige impuls helt og holdent kan stanses eller ophæves.

Hvad de specielle omgivelser angaar, hvortil et individ attraheres ved sin reinkarnation, da er dette punkt allerede delvis bleven behandlet under afsnittet „Reinkarnationen“. „Affinitets“loven er imidlertid ikke endelig og tvingende. Fremskridtets lov fordrer, at hvert enkelt jeg skal beredes anledning til den størst mulige mangfoldighed af individuelle erfaringer inden grænserne for det evolutionsstadium, racen som en helhed har opnaaet.

Det legeme derimod, hvori jeget skal arbeide, betinges mere direkte af jeget selv. Ifølge den okkulte lære er det de kamiske „elementaler“, der skabtes under den lavere Manas's tidligere liv i materien, som er ansvarlige for den nye klædnings fabrikation af det materiale, som de fysiske forældre frembyder. Disse „elementaler“ udgjør spirerne til alt, hvad der indgaar i den nye personlighed i form af egoistiske tilbøieligheder, dyriske instinkter, lyster hos den lavere natur etc., som ved at hindre livsprincipets (Pranas) frie cirkulation gennem hele organismen, frembringer forvirring og sygdom i legemet. Enhver uregelmæssig fordeling af Prana i organismen frembringer kongestion, betændelse og lignende forstyrrelser i nogle funktioner samt en tilsvarende atrofi i andre.

Ethvert organ er et centrum for en bestemt tilbøielighed i den animale sjæl (Kama-Rupa) og finder sit udtryk i en særegen funktionskraft; ethvert hjernecentrum er desuden sæde for en særegen sjælsevne. Saaledes indgaar det henrundne jordelivs utæmmede lyster i den nye personligheds struktur i form af ligesaa mange lidenskaber, der skriger efter tilfredsstillelse, og specialiseres desuden som ligesaa mange funktioner med større eller mindre magt. I Enochs

bog kap. XIV siges der: — „De benytter det materiale, som forefindes og tilvirker instinktmæssig sine egne organer, og naar tiden er inde, fødes de i den form, de selv har dannet. Thi det ene menneske giver ikke det andet liv, men kun midlerne til udviklingen af liv, og ethvert nulevende menneske har været en billedhugger for sit eget legeme og sine egne organer. Den ene skaber sig vakker, den anden danner sig til en lærd; den ene udformer organer, som fornædtrer ham, den anden er ufuldkommen paa grund af sin uduelighed.“

Har vi derfor blot lært at indse, at ethvert menneske er sin egen skjæbnes skaber, at vi for hver dag og hver time selv spinder den fine traad, som skal væves ind i tøiet til vor næste klædning og den derpaa følgende; har vi blot stillet os klart for øie, at vi er barn af vort henrundne, ægtefælle til vort nærværende og fader til vort kommende liv, da skal vi ogsaa indse, at Karmas lov hverken indebærer fatalisme, hævn, tilfældighed eller overfladiskhed, men derimod absolut ufeilbar og ukrænkelig retfærdighed, hvis metode er forbedringens og vis vei er fremskridtets! Da skal vi ogsaa indse, at enhver evne som bruges og udvikles, enhver ædel stræben, som forfølges, enhver dyd, som opmuntres, og enhver seier, som vindes, vil medføre fremtidige anledninger til videre fremskridt, højere kraft, større duelighed og øget ansvar. Thi hvad er vi, om vi ikke er bestemte til at betroes ansvar?

Afpassningsloven, som forbinder en evne med dens verktøi i og gennem funktion eller brug, behøver lang tid for at udføre sit verk. Hvor meget større tidscykler kræves der vel ikke da, forat bevidstheden kan blive et med loven i og gennem erfaring? Og dog er maalet for alt menneskeligt fremskridt, som befordres gennem reinkarnationen under Karmas store lov, at vi maa lære at kjende den lov, som binder os til nødvendighedens cykel, forat vi rensede,

vise og sterke kan udgaa deraf og blive „en lov i os selv“.

Det fremgaar af, hvad vi ovenfor har sagt, at Karmalovens virksomhed er et af de mest udviklede emner, et menneske kan studere. Det er udviklet, selv om vi holder os til den individuelle Karma; men endnu mere broget blir det, dersom vi udstrækker vore undersøgelser til folkenes skjæbne.

Men da det ikke ligger i denne bogs plan at behandle problemer, som pladsen ikke er tilstrækkelig til at forklare, maa jeg overlade de mere udviklede forgreninger af dette emne til læserens fortsatte studium paa de teosofiske videnskabers omraade.

Etik.

Det etiske system, som teosofien fremstiller, hviler paa den grundsandhed, at menneskeheden er solidarisk, og det finder sin anvendelse i loven for det universelle fremskridt.

Der eksisterer ifølge vor opfatning af universet intet saadant som *afsondring*; der gives ingen handling, som alene vedkommer det egoistiske jeg, ingen tanke, som alene berører dens ophavsmand. Fysikere har længe været af den mening, at enhver atom udøver en direkte indflydelse paa alle andre atomer i det system, den tilhører, og hvad der kan siges om en atom som en integrerende del af et sammensat legeme, det kan ogsaa med den samme ret siges om hvert enkelt legeme som tilhørende en større helhed. Mennesket er et sammensat væsen, underkastet rummets og tidens begrænsninger med hensyn til alt, hvad der angaar dets jordiske tilværelse, og teosofiens store grundfaktum, alle menneskers gjensidige afhængighed af hverandre, har sit forbillede i den mellem atomerne stedfindende virksomhed i alle de materielle gjenstande, hvormed mennesket

staar i forbindelse. Jeg har allerede berørt menneskets forhold til universet og maa nu lidt nærmere behandle spørgsmaalet om det ene menneskes forhold til det andet, et forhold, hvorpaa alle de reneste etiske undersøgelser er baseret. „Naar de modne aar har lært vore hjerter livets sorger,“ siger Carcano i sine „*Memories of a Child*,“ „naar de skjønne forhaabninger, som har bestrøet vor vei med blomster, viser sig at være barnlige fantasier og illusioner, naar det uendelige verdensskuespil — saaledes som det er, og ikke saaledes, som vi tror det at være — har adsplittet den første fortrylleses solrøg for vore øine, først da føler vi behovet af endnu engang at betragte, hvad vi var, og hvad vi har magt til at blive — det forbigangne og det tilkommende staar for os som to dage af vort liv, som to øieblikke i evigheden.“ Hvilket menneske, som har tænkt, følt og lidt, har vel ikke fornummet, at der gives øieblikke i livet, da hjertet synes at banke af en impuls, som ikke er dets egen? Naar en intensiv nydelse og smerte blander sig sammen til bitter sødme i en heftigt brusende drik, da *føler* vi mere, end dødelige minutter kan udholde; vi rykkes saa at sige bort fra livets brede flod og falder som en af lynet kløvet sky i en strøm af drømmende taarer ned paa jordens moderbryst. At skildre saadanne stunder af glæde og smerte vilde kun være at lege med ord. Vort hjerte ligner en æolharpe, paa hvilken vinden spiller stødvis, vor hjerne en nøgen nerve, der sprætter frem og skjælver i sælsom uro lig havets, der bruser ved vore fødder, mørkt, koldt og uhyggeligt, og hvis stormpiskede bølger bryder sig mod strandens klipper uden rast eller ro. Og dog føler vi en forunderlig hvile i vort indre, som om vi selv i dette store hav med sin larmende strid kun var en draabe, der føler harmonien i sin egen ustanselige bevægelse, — en draabe nedsænket i allivets store ocean, som aander og pulserer i ebbe og flod ligt en sovende kjæmpe!

Det er i saadanne øieblikke bevidstheden om livet vaagner op i vore sjæle som en dyb, moralsk overbevisning, og vi staar op med styrkede kræfter til fuldbyrdelsen af en ny, høiere pligtfølelse.

Den sande lykke er fremmed for hjertet i denne verden, oplødet som den er i lidenskabernes feber eller oversvømmet af sorgernes taareflod, og mangan en kan synes, at det eneste haab er „uvisheden“, muligheden af, at der vil komme en dag, som sænker glømselens dække over en sjæl, hvis hele kundskab bestaar i erindringen om spildte dage og om nætter i feberagtig uro; — muligheden af, at der kan komme en dag, som vil finde verden anderledes end den er. Men lykken springer ikke frem af mulighed, men af *styrke*, ikke af haab, men af haabets *opfyldelse*, og vi, som eier den dag idag med alle dens haabefulde muligheder, behøver ikke at afvente den dag, som *kan* komme; vi har kun at gjøre med den dag, som *er*, hvad vi vil. Der er en særegen lykke i uskyldigheden, ja selv uvidenheden har sin eiendommelige lykke. Men den grønne, deiligt duftende vaars friske uskyldighed vil under sommersolens brændende og berusende glød forvandle sig til en sødme og fylde, som vækker overmæthed og lede, indtil endelig vinteren kommer og feier altsammen bort! Uskyldighed og uvidenhed er kun renhedens og kundskabens rødder, dybt skjulte i det „endnu ufødtes“ stilhed og mørke. Der gives øieblikke, da man fristes til at misunde andre denne lykke; men den vældige fremskridtslov driver os fremad mod noget mere varigt, mod noget, som naar vi engang har opnaaet det, skal blive vort i kraft af *den pris, vi har betalt for det*; — jeg mener den renhedens og sandhedens lykke, som vi har kjøbt paa bekostning af mange liv i lidelse og smerte. Det er i denne forstand, vi ofrer vort liv for at vinde det; vi forlader uvidenhedens lykke for at vinde sandhedens salighed.

Menneskehedens solidaritet er et *faktum* i naturen; ikke noget, som skal istandbringes, men noget, som skal erkjendes. Teosofien lærer, at enhver handling ligner en sten, som falder i en liden indsøs rolige vand og virker i alle retninger i stadig videre kredsbølger; at enhver tanke er et korn, saaet i menneskesjælens jordbund og „bærende frugt hver efter sin art og havende sit frø i sig selv.“ Den fremholder vigtigheden af et etisk system, grundet paa naturens love og udstrækkende sig til alle plan i menneskets liv og bevidsthed. Den opstiller derfor det universelle broderskab som det eneste for menneskene fattelige ideal, som paa engang omfatter alle de forskellige formaal, hvis opnaaelse er menneskene værdigt at efterstræbe, og som eier magt til at bevare og styrke slægtens integritet. Dette har sin grund i den filosofiske opfatning af menneskeheden som en enhed. De forskjelligheder, vi iagttager paa evolutionsskalaen, er grads- og artsforskjelligheder. At menneskene har en fælles oprindelse vil ingen kunne benægte; thi læren om menneskeslægtens solidaritet er ingen eiendommelighed for noget bestemt filosofisk, etisk, økonomisk eller videnskabeligt system; den er et fælles postulat, og alene med den som grundvold kan humanistiske læresætninger bringes i anvendelse paa livets problemer. Det er derfor aabenbart, at alle de slutninger paa filosofiens eller etikens omraade, som følger af denne lære, maa have en universel anvendelse. En fælles oprindelse, en fælles natur, et fælles behov; men her deler strømmen sig; thi vi leder forgjæves efter noget, som synes at angive, at menneskeheden har en fælles sag. Ikkedestomindre er det universelle broderskab ikke et tomt hjernespind, ingen haabløs drøm, umulig at gjøre til virkelighed. Ei heller er det en tanke, som staar i strid med enkelte nationers eller klassers fortrinsberettigede styre; thi denne ordening er de karmiske følger af broderskabets tilsidesættelse i hen-

rundne tider, og disse virkninger maa gives anledning til at fuldbyrde sit løb. Nei, dette broderskab er en sandhed, som rammer menneskenaturen i dens inderste rod, samtidig angivende aarsagerne til dens mangler, dens trængsler, dens fremskridt og dens endelige frigjørelse. Det forbigangne kan ikke gøres om, og de nye institutioner maa udholde tidens ildprøve ligesom deres forgjængere. Imidlertid maa den religiøse, sociale og politiske *tolerance* være vort værn, og medens vi arbejder paa at udføre et system af sunde reformer, grundede paa den centrale lære om det universelle broderskab, maa vi ikke haabe at kunne undslippe virkningerne af de allerede udsaaede aarsager. „Saalænge menneskene forbliver uvidende om disse ukrænkelige love, som indhegner dem ligesom forbrydere indenfor et fængsels mure, men som dog for den retfærdighedselskende sandhedssøger forvandler sig til styrkens og skjønhedens vinger; — hvad kan vi vel vente andet end en fortsættelse af disse onder, hvorfor vi ikke har andre bodemidler end det onde selv?“ En kundskab om Karmas og reinkarnationens love tilligemed erkjendelsen af livets enhed, vilde skjænke ethvert menneske motiver til en handlemaade, grundet paa den sundeste etik. „Kundskaben skjænker os foruden alt det øvrige en magt, som er større end al anden magt,“ sagde lord Palmerstone, „og det er magten over os selv. Det er kundskaben, som sætter menneskene istand til at beherske sine lidenskaber, regulere sin opførsel og ofre sine kræfter og bestræbelser for sit lands velfærd.“ Kundskaben skal føre menneskene fremad; den skal lære dem, at deres „land“ er hele den vide verden og deres landsmænd hele menneskeheden. Al afsondring i race, kaste, troeslære og kjønn skal forsvinde under indflydelsen af en sand kundskab om, hvad udtrykkene Karma og reinkarnation betyder. En udstrakt anvendelse af disse love paa menneskehedens fremskridt skal lære os, at de ovennævnte

forskjelligheder ikke er endelige; thi saalænge ulighed i form, funktion eller nogen anden specifik egenkab kun er ensbetydende med *en begrænsning*, kan vi ikke vente nogen fuldkommenhed hos nogen af disse udtryksformer for allivet, heller ikke kan vi tænke, at idealet for menneskelig fuldkommenhed kan opnaaes ved en koncentreret kraftanstrengelse langs nogen af disse divergerende linjer. Paa det menneskelige fremskridts nuværende stadium er de kun nødvendige kanaler for vor erfaring, midler for evolutionen, ikke dens maal; thi den endelige udjævning af de differentierende aarsager vil lede til deres forening.

Med det universelle broderskab for øie som et ideal vil slægtens evolution og dens enheders længselsfulde stræben blive et mer og mer omfattende sympatetisk foreningsbaand. Alt eftersom det ene egoistiske begjær efter det andet og personlighedens smaalige bestræbelser viger pladsen for en mere oplyst fornufts fængslende ideer, udvides menneskets hjerte, deres arme aabner sig til en varm velkomsthilsen for deres medmennesker, og dagen for idealets opnaaelse nærmer sig. Det er først, naar vi har underkuet vore personlige lyster og ærgjerrige bestræbelser, at lysten til at arbeide ogsaa for *deres* velfærd, som ikke umiddelbart bidrager til vor trivsel og vort velbefindende, kan finde plads i vort hjerte. Men der gives mange, som er villige til at gjøre alt, hvad de kan, for at lette lidelsens og elendighedens byrder for andre, men som finder sine hænder bundne af karmiske baand, som de ikke er istand til at sønderrive, eller ogsaa er de fuldt optagne af bydende pligter. Til dem siger teosofien: handling er ikke hele livet, der gives ogsaa vilje og tanke. En god vilje forsøder livet og hjælper verden fremad. Menneskeviljen er den mægtigste faktor i verden. I kollektiv form er den ansvarlig for alle folks, samfunds, keiserdømmers, kongerigers og staters konstitutioner, for de love, som styrer og opholder dem,

for det tyranni og tryk, som verdens store udøver, for de af hunger jagede massers fornedrende slaveri, for deres nød og haarde kamp for sit daglige liv, for alle nationers intellektuelle og religiøse institutioner, for den uvidenhed og fordærvelse, som nedtynger nationernes bærme, for alle dyder eller laster, al lykke eller elendighed, som paaskynder eller hæmmer menneskehedens fremskridt og fred som et hele. En god vilje er værd at efterstræbe; den er den dyrebareste ting i hele verden og blandt dyrebare ting den sjeldneste. En ting kan et menneske gjøre, selv om han er magtesløs i alle andre retninger, hvori man kan hjælpe andre — han kan ville det gode. En stille, inderlig længsel efter det universelle broderskabs virkeliggjørelse vil være som et virksomhedscentrum i sjælen, hvoromkring levende tanker vil samle sig, og „tanker er ting.“ Verdensaltet var en tanke, før det antog en objektiv tilværelse. Tanker er „smitsomme“ ligesaavel som sygdomme. Hvem ved, hvor langt en tanke kan naa? Saa langt vilde jeg udstrække grænserne for et menneskes indflydelse til godt eller ondt. Den bevidsthed, vi har, om vore begrænsninger i tid og rum, bør ikke indgaa i beregningen af *det værd*, som ligger i en velvillig tanke, et ord i rette tid, en medfølelse impuls eller en handling i god hensigt. Disse livets frugter bærer sin sæd i sig selv og kan faa betydning for uendelige tider. Enhver tanke skaber selv sin form, og attraaen eller lysten giver den liv. Intet menneske behøver at være lærd for at kunne tænke sandt og skjønt. Saa meget en kolossal forstand end kan vække vor forundring, udøver den dog ikke nogen tiltrækningskraft paa os netop af *den grund*. For at vække vor sympathi maa den intellektuelle styrke være forenet med en varm medfølelse for og en brændende kjærlighed til alt menneskeligt. Hermed mener jeg ikke, at visdommen skal se gjennem fingre med svaghed og synd, men at den skal betragte den

med tolerance, idet den søger at rette paa den og forvandle den til retskaffenhed og styrke. Den isandhed vise tillader ingen ægteskabsskilsmisse mellem hoved og hjerte; det fuldkomne menneske er symmetrisk. Naar hovedet ikke gjemmer nogen tanke, som ikke hjertet accepterer, og hjertet ikke nærer nogen følelse, som ikke hovedet anerkjender, naar mennesket har vundet skjønhed og styrke i og gennem tankens og følelsens forening — først da kan det siges, „at visdommen er retfærdiggjort ved sine børn.“

Jeg har sagt, at „et menneske staar i samme forhold til hele menneskeheden, som en atom til det legeme, hvorefter det udgjør en integrerende del. Ingen anden enhed kan med samme virkning indtage dens plads, førend de forandringer, som i overensstemmelse med evolutionsloven paagaar i konstitutionen, muliggjør den nødvendige afpasning. Ideen om solidaritet indeslutter ideen om harmoni og om samarbejde, og paa grund heraf opstiller vi den paastand, at ethvert menneske bevidst eller ubevidst tjener et bestemt formaal og udfører en bestemt funktion i verdensaltets husholdning og menneskeheds konstitution.“ Lad derfor enhver være sig selv. Halvdelen af menneskelivets kraft ødsles bort af personer, som søger at overtale sig til at tro, at de er andres lige i enhver henseende, og som tvinger sig ind i virksomhedsretninger, som er ganske fremmede for deres natur. Lad enhver være tro mod sin egen grundtone og føie hele værdien af *sin* særegne toneklang til livets store symfoni; han vil da have gjort alt, hvad der kræves af ham. „Dette fremfor alt, vær tro mod dit eget jeg, og det maa da følge, som natten følger dagen, at du ikke kan svige din tro mod noget menneske.“

En anden fremherskende aarsag til den udstrakte ødslen med energi i menneskelivet er *angeren*. Vi lever altfor meget i erindringen og altfor lidet i

haabet. „Vor tid er tilbøielig til at se tilbage,“ siger Emerson i sin indledning til „Naturen,“ „Den bygger monumenter over sine fædre, skriver biografier, historie og kritik. Fortidens generationer skuede Gud og naturen ansigt til ansigt; vi ser gennem deres øine. Hvorfor skulde ikke ogsaa vi staa i en oprindelig forbindelse med universet?“ Der ligger sandhed, haab og lykke i disse ord; thi de er sprungne frem af en sjæl, som vidste at livets lov er *fremskridt*.

En eneste dag kan være mere opfyldt af virkeligt liv, indebære mere erfaring, eie mere kraft til det gode og være mere haabefuld end alle aarets tidligere dage tilsammen. Men det beror alene paa den sindsstemning, i hvilken vi møder det daglige livs forholde. En dags *virkeligt liv* er alt, hvad vi magter paa engang. Morgendagen kan finde os yngre end idag, yngre i den forstand, at livet vokser til og grønnes, solbelyst og haabefuldt, i samme grad som vi *føler* naturens livgivende kraft i vore sjæle. Naar vi ser bort fra dem, som opfatter legemet som det sande jeg, ældes vi ikke med aarene. Og dog — hvor mange gives der ikke, som naar sit livs høst med tomme hænder og uden noget andet end savn og sorg, forfulgte af begravne forhaabningers spøgelsessyner, gennemisnede af de forbidragende minder fra en forspildt gaarsdag. Og dette skulde være liv? Det er en for tidlig død, som griber sjælen, naar den søger sin trøst i det forbigangne eller ser tilbage med angerfuld længsel paa en elsket, men forgjængelig afguds blegnende skikkelse. Der gives intet fremskridt for det liv, som lever paa minder, kun stagnation og død. *Erindringen er et handlekraftigt menneskes skrabbkammer.*

Scenerne veksler uafbrudt omkring os medbringende nye forhaabninger og nye muligheder til villige hjerter og hænder; men erindringerne veksler

ikke, og sorg eller forpinthed er dens eneste frugt. Det gode, som var, er bleven endnu bedre nu, hvorfor behøver vi da se tilbage? For at være lykkelige maa vi forandres med livet selv, vokse som blomsterne vokser, og leve som naturen lever, vanderende roligt og jævnt fra den ene dag til den anden uden et savnets suk, eller et ængsteligt tilbageblik. Teosofien lærer kun en haabets lære grundet paa fornuften; den paastaar, at det fattelige er det mulige, at det mulige kan blive det virkelige, at der ikke gives noget arbejde for vanskeligt for mennesket at udføre, intet ideal, som ligger for høit for menneskelig efterstræbelse, og at menneskehedens fremskridt og fuldkommengjørelse hviler paa hvert enkelt individs trofaste opfyldelse af nærværende pligter og dets utrættelige søgen efter det ideelt gode.

KAPITEL 6.

Materiens forskjellige tilstande.

De nyere videnskabelige undersøgelser paa det fysiske plan fører os nærmere og nærmere forstaaelsen af det intime slægtskab, der forbinder de forskjellige grupper af vibrationer, som vi kjender under navn af lys, lyd etc., og nylig anstillede eksperimenter har bevist forbindelsen mellem lyd og form. Elektricitet, lys, varme, lyd og andre fysiske fænomener, som optræder paa de af materiens forskjellige tæthedsstadier, som kjendes af videnskaben, betragtes i okkultismen kun som modifikationer af den ene bevægelse eller det store aandedræt i universet. De forskjellige vibrationshastigheder, som fremtræder i materiens forskjellige differentiationsgrader, benævnes

i videnskaben med ligesaa mange navne som de grupper af fænomener, der er blevne definerede og klassificerede efter de fysiske sansers maalestok. Okkultismen viser, at disse vibrationsformer kan konverteres (overgaa i hinanden), idet den lærer, at de forskellige tilstande af materie, hos hvilke disse vibrationer kommer tilsyne, kun udgjør differentiationer af en eneste homogen, kosmisk substans, som kan omdannes af enhver, der kjender opløsningsmidlets hemmelighed. „At ætherens molekyler er mindre end luftens fremgaar tydelig af det faktum, at legemer, som udestænger atmosfærisk luft, frit gennemtrænges af ætheren. Hastigheden i hvilkensomhelst materies vibrationer beror paa, hvor smaa dens molekyler er, og da varmens straal er falder under de røde og den magnetiske og elektriske æthers over de violette straal i solspektret, er det tydeligt, at den elektriske æther er mere fortyndet end lyset og dette sidste mere fortyndet end ilden. Lyden tilbagelægger 1200—1400 fod i sekundet, medens den heftigste vind ikke tilbagelægger mere end 60 miles paa en time, hvoraf fremgaar, at der findes mange grader af molekylær finhed i atmosfæren, og man kan slutte sig til, hvor nær den fineste af disse grader kommer det *plenum*, som eksisterer inden faste legemer, af den kjendsgjærning, at dersom man lægger øret til den ene ende af en træbjælke, kan man tydelig høre ridsningen med en knappenaalsspids i den modsatte. Da nu den grove luft ikke gennemtrænger træets porer, maa vi drage den slutning, at lyden overføres gennem vibrationer af en atmosfære i sterkt fortyndet tilstand — forudsat, at det alene er den atmosfæriske vibration, som formidler lydets forplantning. Dersom altsaa vinden forplantes gennem de grovere luftpartikler og lyden gennem de finere, er det klart at deres vibrationer ikke kommer i kollision med hinanden.“

Dette leder mig til den fjerde egenskab hos

materien, kjendt som *gjennemtrængelighed*. Fra filosofisk standpunkt svarer den til rummets fjerde dimension, der nu for tiden er gjenstand for saa megen omtale som et problem i den høiere matematik. Naar vi betænker, at materiens høieste af videnskaben kjendte tilstand indskrænker sig til, hvad man kalder æthervibration, kan man let fatte de umaadelige strækninger af viden, som ligger aabne for slægten i den ultra-ætheriske tilværelses udforskede regioner. Men, som mad. Blavatsky har sagt: „Turen til en fjerde dimensions verden vil snart komme; men videnskabens hovedbrud vil aldrig ophøre, før man har lært at fatte de naturlige dimensioner for synligt og usynligt rum Naar rummets fjerde dimension er bleven bevist, vil dette lede til opfindelsen af nye instrumenter for udforskningen af den yderst tætte materie, der omgiver os, som en bold med beg kan omgive f. ex. en flue, men som vi i vor store uvidenhed om alle dens egenskaber med undtagelse af dem, som vi ser den udøve paa vor jord, dog kalder den klare, rene, gjennemsigtige atmosfære!“

Det er allerede bleven sagt, at ethvert geometrisk punkt i rummet er opfyldt af liv og bevidsthed. Okkultismen lærer videre, at der intetsteds i hele rummets dyb gives mellemrum, i hvilke der ikke eksisterer beboelige verdener af samme art som vor. Den paastaar desuden, at saadanne verdener kan gjennemtrænge dem, som eksisterer paa vort fysiske perceptionsplan, uden at de derfor paa nogen maade influerer paa den synlige verdens konstitution. Denne paastand, hvor underlig og tilsyneladende utrolig den end kan tage sig ud for en uvidenskabelig betragtning, behøver ikke af denne grund at forkastes af dem, som gjør fordring paa en sikrere kundskab om, hvad der konstituerer en perceptionsgrænse i videnskabelig forstand. Vor synssans er indskrænket til solspektrets trange skala, og dog bevises tilværelsen

af saadanne tilstande hos materien, som svarer til vibrationshastigheder høiere og lavere end dem, der ligger indenfor den kromatiske farveskala, af den faktiske omstændighed, at den fotografiske plade kan indregistrere indtryk fra et spektrums ultraviolette og ultrarøde omraader. Da desuden videnskaben bekræfter samhörigheden af materie og kraft, er den elektriske strøm hverken mer eller mindre end en passage af materie gennem et legeme, hvis molekylære struktur er grovere og mere gennemtrængelig. Al denstund en forskjel i vibrationshastighed er afhængig af en forskjel i tilstand hos det, som vibrerer, følger deraf, at hvilket som helst antal forskjellige svingningsformer kan exister samtidig inden de samme geometriske grænser, forudsat at det tilsvarende antal forskjellige tilstande af materie er nærværende inden disse grænser, og lige til et vist punkt kan dette paa videnskabelig maade bevises.

Gaar vi imidlertid over til at anvende disse fakta paa spørgsmaalet om tilværelsen af andre menneskelige væsener her paa jorden ved siden af det legemlige menneske, faar vi det svar, at et saadant spørgsmaal er „vanvittigt, taabeligt og i enhver henseende uvidenskabeligt,“ uagtet man ikke udpeger de punkter, hvori vi afviger fra de gennem videnskabelig forskning opstukne linjer, saa langt end disse linjer gaar i retning af det ukjendte! Dersom vi altsaa fra okkultismens standpunkt paastaar, at mange forskjelligeartede usynlige verdener paa forskjellige evolutionsstadier existerer i det tilsyneladende tomme rum indenfor solsystemet, hvad gehør kan vi da vente at vinde hos saadanne videnskabsmænd, som endnu betviler beboeligheden af de synlige verdener? „Ikke-destomindre,“ siger mad. Blavatsky, „existerer der saadanne usynlige verdener. Ligesaa tæt befolkede som vor egen, findes de spredt over hele det synlige rum i et umaadeligt antal, nogle langt mere materielle end vor egen verden, andre mere ætheriske af en

gradvis stigende finhed lige til de blir som et aandedræt. At vort fysiske øie ikke kan se dem, er ikke nogen grund til at betvile deres tilværelse; fysikerne kan hverken se æther, atomer eller kræfter, og dog anerkjender de og lærer deres existens. Men da graden af den aandelige udvikling, som slægten har opnaaet, bestemmer omfanget af dens bevidsthed, kan vi ikke vente, at den femte races mennesker med sine indskrænkede fem sanser skulde antage som definitive læresætninger, der kun kan bevises gennem en appel til den sjette sans og dens bevidsthed.“ Okkultismen aabner saaledes en mere vidtstrakt udsigt for betydningen af ordet „universum“ i teosofisk forstand, og dersom vi med udtrykket „tilværelsesplan“ mener en *materiens tilstand*, i hvilken baade liv og bevidsthed staar i væksel forhold, vil vi finde, at alle andre tilværelsesplan end de, hvormed vor bevidsthed staar i forbindelse gennem vore fem sanser, ikke kan opfattes eller udforskes af os paa anden maade end ved en udstrækning af vore bevidstheds-*media* gennem en langvarig, systematisk træning i praktisk okkultisme.

Ingen side af den teosofiske lære synes at tiltrække sig saa megen opmærksomhed som den, der befatter sig med okkulte kræfter og evner. At muligheden af saadanne evner hos menneskene paa deres nuværende udviklingsstadium ialmindelighed benægtes synes at have sin grund i to antagelser: 1) at den mulige grænse for menneskelig evolution repræsenteres af dem, der i vesten betragtes som videnskabens og filosofiens ledere, og som derfor maa ansees som *menneskehedens blomster*, 2) at disse personer kjender de paaberaabte evners natur og har erklæret dem for umulige at udøve. Men er ikke dette at lade det mulige begrænses af det aktuelle? Thi dersom den eneste grund til at negte muligheden af kræfter eller evner, som ikke kjendes af vestens videnskab, er den, at saadanne evner ikke er almindelige, da er

det jo klart, at enhver bekræftelse af deres virkelige tilværelse indebærer følgende indrømmelse: enten maa de kræfter, som den fysiske videnskab kjender, være endnu bedre kjendt af en adept i okkultismen, eller ogsaa forstaar han at beherske andre kræfter, som videnskaben ikke kjender. Det gjør intet til sagen, hvilket af disse alternativer man antager, naar man taler om udøvelsen af okkulte evner. At ukjendte kræfter eksisterer i naturen, derom kan der ikke disputeres; og da kræfter ikke er andet end svingningsformer, gives der som følge heraf ubekjendte tilstande hos materien. Uagtet elektricitet, lys og varme beror paa forskjellige modi af æthervibration, vilde dog videnskaben neppe være villig til at betragte fænomenerne som identiske. Kraften benævnes derfor forskjellig alt efter dens manifestationer; men al kraft er i sit inderste væsen *en*. Paa samme maade opfattes og benævnes materien forskjellig alt efter sine forskjellige manifestationer, skjønt det er den nyere videnskabelige forsknings stræben at vise, at den i sit væsen er *en*, og at alle dens differentierede former har et fælles, homogent substrat. I den hensigt har man opstillet hypotesen om en „*protyle*.“ Siden nu videnskaben ikke engang paa dette jordiske tilværelsesplan har bestemt materiens inderste væsen, kan den heller ikke kjende kraftens yderste natur, eller opstille nogen grænse for dens manifestationers mulige vekselforhold. Og dog, medens man indrømmer, at disse forhold kan opdages og samtidig udstrækker undersøgelseslinjerne i denne retning, behandles teosofernes paastand om, at de positivt har erfaret en saadan kundskabs tilværelse blandt okkultismens adepter, af de saakaldte videnskabsmænd som enten bevidst eller ubevidst bedrageri. Men om videnskabsmanden end kan være tilfreds med sine egne undersøgelsesmetoder og slutninger, mon det er klogt af ham at benægte muligheden af en endnu højere kundskab som resultat af andre betin-

gelsler og andre metoder end de, som anvendes i laboratoriet? Og dersom denne kundskab indrømmes som mulig, hvorfor ikke da ogsaa indrømme muligheden af dens tilværelse inden den videnskabelig-filosofiske skole, som slægt efter slægt i et ubegrænset antal af sekler har studeret saavel naturens finere kræfter som andre sider af metafysik og okkultisme?

Materielle gjenstandes disintegration og reintegration *) samt faste legemers overflytning gennem endnu fastere er okkultistiske fakta, som ialfald kan finde tilsvarende illustrationer paa videnskabens eget undersøgelsesomraade. Tag f. ex. følgende mærkelige experiment: — Man stiller tre glas i kort afstand fra hinanden paa et bord; lad os kalde dem A, B og C. I A heldes en opløsning af svovlsurt natron, i B fortyndet violsirup og i C rent vand. Deres indhold forbindes nu med hinanden ved to stænger af asbest, den ene gaaende fra A til B, den anden fra B til C. Forbindelseslinjen mellem A og C kommer da til at gaa gennem violsirupen i glasset B. Derpaa placeres den negative pol af et batteri i A og dets positive pol i C. Den elektriske strøm vil da under sin gennemgang sønderdele indholdet i A saaledes, at den lader det basiske natron tilbage og fører med sig syren gennem B til C. Ifølge det normale forhold skulde nu syren forandre violsirupen fra violet til rød; men det mærkelige er, at ingen saadan forandring finder sted. Det vigtige spørgsmaal blir derfor, hvilken struktur syren antager under sin overgang gennem B. Dersom istedetfor den negative den positive pol var bleven placeret i A, vilde syren blive tilbage i A, og alkaliet vilde have gaaet over til C. I dette tilfælde skulde basen, idet den passerede B, gjøre dens indhold grønt; men heller ikke denne forandring indtræffer i nærværende tilfælde. Teosofiens forklaring af denne klasse fænomener indeholdes i det postulat, at al

*) Opløsning til usynlighed og gjenfortætning.

materie i sit væsen er en og homogen, men dog i sine forskjellige differentierede stadier følsom for forskjellige vibrationshastigheder, idet nemlig vibrationshastigheden hos en substans staar i exakt kommensurabelt forhold til dens atomiske struktur. Af denne grund betegner en forandring i vibration en forandret tilstand, og naar den opnaar et bestemt punkt paa vibrationskalaen, tillige en substansforandring i kemisk forstand. Man kunde imidlertid her indvende, at et eneste homogent element ikke vil kunne frembringe et ubestemt antal komplicerede varianter, uden at der indføres et andet element, fordi enkle legemer kun i forbindelse med andre substanser forandrer sine specifikke egenskaber; men i betragtning af de uforklarede variationer hos legemer, som antages at være enkle — variationer, som kjendes, men ikke forklares, under navn af *allotropi* — burde vi betænke os paa at fastslaa, hvad naturen kan, og hvad den ikke kan gjøre. Kul og diamant, det ene amorf, det andet krystallinsk, det ene blødt, det andet haardt, det ene mørkt og ugjennemsigtigt, det andet straalende og gjennemsigtigt — er begge samme rene element. Videre har vi surstof og ozon, som adskiller sig med hensyn til sine egenskaber, skjønt de i virkeligheden er et og samme element. Mange andre elementer kan undergaa lignende modifikationer, uden at noget nyt element tilblandes. Alt dette viser, at spørgsmaalet om materiens gennemtrængelighed og om faste legemers disintegration og reintegration ved hjælp af okkulte midler langs jordens magnetiske strømme ikke uden videre bør afvises, ene og alene fordi disse fænomener ikke er optagne i vestens videnskaber. Det princip, som ligger bag al differentiation af den ene *levende substans* (i den østerlandske filosofi kjendt under navnet *Swabhavat*), og gennem hvilket enheden fornemmes som en mangfoldighed, er *Manas*, det høieste mysterium i verdensaltet; thi Manas omfatter alle menneskets potenser og

muligheder, fordi fornuften (mind) i sin inderste og højeste forstand er det virkelige menneske. Heraf oraklet: „Menneske, kjend dig selv!“ Jeg vil nu fremstille for læseren nogle af de vigtigste bevidsthedstilstande, som i teosofien ansees som sjælelige tilstande fælles for al menneskelig individualitet.

KAPITEL 7.

Bevidsthedens tilstande.

Det er ikke min hensigt her at indgaa paa en definition af bevidstheden, endnu mindre skulde jeg vove at forklare dens aarsag eller de betingelser, under hvilke den i vor opfatning adskiller sig fra ubevidsthed. Jeg maa overlade saadanne problemer til de herrer metafysikere, hvis specialevne i denne retning er bleven øvet med saa lidet resultat, at ingen med ringere evner kan føle sig opmuntret til at behandle problemet. Jeg vil gaa ud fra som et selvindlysende faktum, at alle sjælelige manifestationer har sin oprindelse i bevidstheden, og straks forlade ideen om abstrakt bevidsthed for at vende mig til de subjektive og objektive forholde, som naturlig knytter sig til den.

Den menneskelige bevidsthed staar under enhver betingelse i forbindelse enten med den noumenelle eller med den fænomenelle verden, og skjønt der er en stor forskjel mellem sanselig opfatning (sensation) og fornemmelse (perception), tanke og bevidsthed, medfører dog den menneskelige tænkeevnes forbindelse med det abstrakte paa den ene side og det konkrete paa den anden en opfatning af abstrakte ting under konkrete former, fordi tænkningen kun raader over en begrænset bevidstheds udtryksformer selv med

hensyn til subjektive ting. Naar vi saaledes taler om skjønhed eller dyd, kan vi ikke tænke os disse egenskaber adskilte fra noget, som er skjønt eller dydigt, fordi skjønhed er en egenskab ved det, som er skjønt, og dyd ved det, som er dydigt. Paa samme maade, skjønt vi kan tale om bevidsthed *in abstracto*, nødes vi dog, forsaavidt bevidstheden er en egenskab ved menneskesjælen, naar vi taler om bevidsthedstilstande, at paaberaabe os ikke blot den, som er bevidst i disse tilstande, men ogsaa de konkrete ting, som er gjenstand for dem. Hvorvidt saadanne ting har en særegen og i forhold til vor bevidsthed uafhængig tilværelse er et spørgsmaal, med hvilket vi for nærværende ikke har noget at gjøre. Et slaaende citat fra Gnyana Kanda angaaende dette punkt vilde kanske her ikke være afveien, „Den intelligens, som driver funktionerne paa dydens eller lastens vei, er jeg; hele det bevægelige og ubevægelige universum hidrører fra mig; alt er absorberet i mig; thi der eksisterer intet andet end aand. Jeg er denne aand, og intet andet eksisterer. Ligesom man i utallige kar fyldte med vand, ser utallige afspeilinger af en og samme ting, skjønt substansen er den samme, saaledes er individerne ligesom karrene mange; men den livgivende aand er som solen *en*. Ligesom i en drøm en substans viser sig som en mangfoldighed, men ved opvaagningen alt forsvinder undtagen det ene, paa samme maade forholder det sig med dette universum. Ligesom et reb ved en feiltagelse kan se ud som en orm eller en musling som sølv, paa samme maade eksisterer hele dette universum i den universelle aand. Ligesom ved kundskaben om rebet, ormen viser sig som en illusion, paa samme maade forholder det sig med verden ligeoverfor den aandelige kundskab. Ligesom hvidt for øine, som ser gult, viser sig gult; paa samme maade viser sig som følge af uvidenhedens sygdom denne verden for aanden — en vildfarelse, som er vanskelig at fjerne.“

Der gives tre hovedafdelinger af bevidsthedstilstande, som normalt tilhører den lavere Manas, og enhver af disse inddeles igjen i tre stadier, som følger;

Jagrata — den vaagne tilstand	{	aktiv	+
		passiv	
		neutral	
Swapna — drømmetilstanden	{	aktiv	—
		passiv	
		neutral	
Sushupti — søvntilstanden	{	aktiv	○
		passiv	
		neutral	

Jeg har allerede i dette arbeide omtalt, at den lavere Manas i mere eller mindre grad selvstændig kan forene sig med det fysiske legeme, astrallegemet, det kamiske princip, sine egne tankeskabelser og med den høiere Manas.

Under den rent vaagne tilstand residerer bevidstheden i de fysiske sanser ved hjælp af Kama, Prana og Linga Sharira. I denne tilstand er sindet i størst mulig udstrækning rettet udad. Hver nerve er vaagen og afventer indtryk, øinene er klare og speider rundt med spændt opmærksomhed, øret er modtageligt for den ringeste lyd; muskler og sener er i fuld virksomhed, og blodet strømmer frit gjennom hele legemet. Dette er det aktive stadium i den vaagne bevidsthedstilstand. Men vi trættes i længden ved vor aktivitet; vi sætter os ned og betrakter vore omgivelser, vi kan under passive betragtninger tage vor tilflugt til en enkelt sans og dens fornemmelser, eller vi kan finde en lignende adspredelse ved at lytte til musik. Dette er det passive stadium i den vaagne tilstand. Lidt efter lidt overvældes imidlertid sanserne af søvn; den ene sans efter den anden blir ufølsom; sindet trækker sig tilbake i sig selv; fornem-

melserne blir kaotiske og utydelige; blodet strømmer stadig svagere til hjernen; saa kommer der et øieblik i fuldstændig ubevidsthed — og mennesket sover. Bevidstheden befinder sig nu paa det neutrale stadium af Jagrata-tilstanden.

Saaledes har vi tre stadier i den saakaldte „vaagne“ bevidsthedstilstand. Til første stadium kan henføres alle arter af vaagen virksomhed, hvori sjælen identificerer sig med det fysiske legeme. Det andet stadium kommer til at omfatte det vaagne drømmeri, tankespredthed o. lign. samt alle slags passive fornemmelser og abstraktioner; det tredje stadium indbefatter alle arter af ubevidsthed, som beror paa ydre aarsager. Det udgjør i virkeligheden det *nulpunkt*, hvortil den vaagne bevidstheds sansevibrationer hensynker, før tilbagevendelsen til eller indtrædelsen i et høiere virksomhedsplan.

Naar søvn paafølger, overflyttes bevidstheden til drømmetilstanden, som kaldes Swapna. Omgivelserne forvandler sig; hvad der i vaagen tilstand forekom os imaginært og illusorisk, er nu den eneste virkelighed. Og ikke blot vore fornemmelser og handlinger forandres, men ogsaa den maade, hvorpaa vi ræsonnerer og tænker. Paa det første drømmestadium synes den slumrende bevidsthed, skjønt et formløst væsen, at tage en virksom del i et liv, hvormed den paa en eller anden maade føler sig i forbindelse, som efter en fleraarig erfaring. Den vil forflytte sig og overflyttes i selvsamme øieblik til en scene uden at besvære sig med at tænke over, hvordan den er kommen did; den vil se, og døre eller vægge blir gjennemsigtige; den vil høre og kan nu med samme lethed forstaa ethvert kjendt sprog, levende eller dødt, kan endog svare paa et tungemaal, som endnu aldrig er bleven hørt af et vaagent menneske; den vil tænke og føler en misundelsesværdig glæde ved for sig selv at kunne bevise „perpetuum mobile“ ved hjælp af et stykke grøn ost og en lirekasse eller noget lignende ligesaa urimeligt.

Det andet stadium af drømmetilstanden er analogt med tilsvarende stadium i den vaagne; men forskjellen er den, at den drømmende ser sig som et billede, med hvilket hans bevidsthed staar i forbindelse samtidig, som den forbliver særskilt. Han betragter dette sit eget billede med den samme passive bevidsthed, som han paa teatret vilde forfølge den dramatiske hovedpersons bevægelser uden at tage nogen andel i selve spillet. Det er paa dette stadium af drømmetilstanden, at den moralske følelse er i fuld virksomhed. Den drømmende kan sige, om noget er godt eller ilde handlet, og selv om han tilsyneladende ikke har nogen magt over sit drømmende billede, er hans bevidsthed dog saa vidt forenet med det, at han har en følelse af samvittigheds kval eller glæde over dets onde eller gode handlinger.

Naar bevidstheden hverken befinder sig paa det aktive eller det passive stadium af drømmetilstanden, siges Swapna at have naaet sit neutrale eller tredje stadium, og gennem dette nulpunkt eller overgangscentrum indgaar bevidstheden i den tilstand, som kaldes Sushupti eller den rene søvntilstand, hvori den devakanske virksomhed lægger beslag paa jegets liv. Denne søvntilstand har ligesom de øvrige tilstande sine tre underafdelinger, det aktive, passive og neutrale stadium. Det er paa det høieste af disse stadier at den lavere Manas's bevidsthed overgaar fra illusionernes omraade til det høiere jeks aandelige erkjendelse, en tilstand, hvortil adepten under søvnen eller i døden umiddelbart hæver sig istedetfor at virres omkring blandt det astrale plans skygger. Han skaber sig da i sin fantasi en himmel af det devakanske livs skjønne om end illusoriske scener, saaledes som de mennesker gjør, der endnu kun søger sig frem til sin udødelige tilstand.

Vi har saaledes i korthed gennemgaaet de bevidsthedsstadier, der er eiendommelige for den lavere Manas, som i egenskab af det forgjængelige

menneskes kundskabsprincip staar i forbindelse med de lavere plan i kosmos, den fysiske og astrale verden, Kama Loka og Swarga eller Devakan. Jeg maa nu vende mig til de mere fænomenelle sider ved disse tre bevidsthedstilstande.

Dersom vi begynder med den fysisk vaagne tilstand, kan vi iagttage mange abnorme eiendommeligheder paa dens forskjellige stadier. Vi har saaledes f. ex. sansillusionernes fænomener og de deraf følgende forstandsforvildelser samt hallucinationer. Disse fremkaldes for det meste af nerveaffektioner eller de psyko-fysiske følger af heftige sindsbevægelser, hvorved hjernens modtagelighed for indtryk fra det astrale plan forhøies i paafaldende grad. Desuden har vi drømmeriet (*brown study*) og aandstraværelsen, hvorunder en ubevidst udslyngning af hvad man kalder „tankeformen“ eller „den levendes spøgelse“ ikke saa sjelden forekommer. Hvorvidt tanke og bevidsthed hos det individ, som skaber dette billede af sig selv, er forenet med dette, er vanskeligt at bestemme.

Alt, hvad vi kan sige paa grundlag af iagttagelse, er dette, at disse tankeformer eller dobbeltgjængere synes at handle, som om de befandt sig i en tilstand af dyb abstrakt tænkning, idet de nemlig ikke viser noget tegn til interesse for, hvad der foregaar omkring dem, medens de dog bevæger sig og handler med tilstrækkelig intelligens til at antyde, at de idetmindste delvis er sig bevidst, hvad de gjør. Tilrods herfor ved dog ikke de personer, de repræsenterer, ved opvaagningen, at de har været paa det eller det sted. Tilstanden kaldes derfor „ubevidst.“ Men da denne dobbeltgjænger antager tilsyneladende fasthed og kan vise sig i stor afstand fra originalen, kan vi ikke betragte den som identisk med Linga Sharira eller astrallegemet, som aldrig kan fjerne sig meget langt fra det levende legeme. Det sandsynlige er ifølge vor mening, at sjælen under saadanne abstraktionstilstande udsender tanker i alle

retninger, og at en af disse efter at have krystalliseret sig i astrallyset vinder kraft gennem at forbinde sig med elementaler, hvorved den tillige opnaar en vis livagtighed. Derefter blir den — saafremt ingen hindring indtræffer — fordi den staar i direkte psykisk forbindelse med en bestemt person eller flere personer med aktuel fysisk tilværelse, — umiddelbart materialiseret i disse personers nærvær. Imidlertid er her ikke stedet til at levere en indgaaende forklaring, da spørgsmaalet egentlig hører hjemme paa okkultismens omraade. Det er tilstrækkelig at angive den tilstand, hvori bevidstheden befinder sig, naar tankelegemet viser sig paa afstand for andre, og denne synes at være paa et punkt midt imellem det passive og neutrale vaagne stadium. Den tilstand, hvori man kan forene sin bevidsthed med disse tankelegemer, modtage og beholde indtryk gennem dem samt udslynge dem, naar og hvor man vil, er en tilstand, som er eiendommelig for adepts-kabet. Denne evne til *Kriyashakti*, som var en ganske almindelig egen-skab hos menneskene i den sidste halvdel af perioderne for den tredje og fjerde race, tilhører den høiere Manas, for hvis straalende tanke alle ting er umiddelbart nærværende paa grund af denne mystiske kraft, som øieblikkelig forvandler ideer til synlige former.

Til denne underafdeling af *Jagrata*-tilstanden kan vi ogsaa henføre den vaagne vision, hvorunder bevidstheden har trukket sig tilbage fra alle sansefornemmelser af rent fysisk eller ydre natur, og hjernen, fordi den befinder sig i en tilstand af tilfældig hvile, er lukket for alle ydre indtryk, men aaben for indre stimuli fra astrallyset.

Naar dette stadium med hensigt hidføres af den seende, ledes bevidstheden til den søgte gjenstand gennem indbildningskraften, som sætter den i *rappor*t med det allerede i astrallyset eksisterende virkelige indtryk af dette billede. Denne tilstand defineres da som det første eller det aktive stadium af den

neutrale jagratatilstand, den tredje afdeling af den vaagne.

Den ufrivillige vaagne vision tilhører det paafølgende eller passive stadium i samme afdeling. Subjektet er paa dette bevidsthedsstadium næsten ganske ufølsomt for impulser fra det fysiske plan, og ikke sjelden efterfølges visioner paa dette stadium af ubevidsthed paa grund af dets nære forbindelse med det neutrale stadium af den vaagne tilstand. Vi ser saaledes, hvorledes de mulige underafdelinger af disse bevidsthedens stadier blir mer og mer indviklede og vanskelige at definere. Et opmærksomt studium af de tre hovedafdelinger — den vaagne, drømmende og sovende tilstand — vil imidlertid tjene som ledetraad for en nøiagtigere analyse, fordi underafdelingerne følger samme almindelige love. Til disse underafdelinger af passiv og neutral vaagenhed hører ogsaa psykometriens fænomener og visse former af mediumiteten.

Vender vi os nu til de abnorme drømmetilstande eller de stadier, der indgaar som underafdelinger af bevidstheden i Swapnatilstanden, betræder vi et felt, som er langt mindre kjendt eller kanske rettere mere ufuldstændig defineret og registreret. De syv klasser af drømme i Swapnatilstanden er:

1. De kaotiske, vidunderlige og urolige drømme, som foraarsages af fysiske uregelmæssigheder, indigestion, sindsuro og lignende ydre aarsager.

2. De svævende og ubestemte drømme, hvori billeder, som kun halvveis er udformede, efterlader sine indtryk paa hjernen i hurtig rækkefølge, af hvilken grund de ved opvaagningen synes dunkle og forvirrede.

3. Varslende drømme, der fremstiller sig for sjælen som billeder i astrallyset af begivenheder, som staar i begreb med at indtræffe; de kan ogsaa vise sig som levende scener, hvori den drømmende enten aktivt deltager eller kun forholder sig som en

passiv tilskuer. De staar ikke med nødvendighed i forbindelse med den drømmendes liv; thi de kan ofte have hensyn til andre personer, som han kjender, men som ikke selv er modtagelige for saadanne subjektive indtryk.

4. Retrospektive drømme, som har til gjenstand begivenheder, der allerede har fundet sted i denne eller de foregaaende inkarnationer.

5. Drømme, som hidrører fra en god eller ond vilje hos andre, der har til hensigt at indgive den sovende tanker angaaende en kommende handling. Et almindeligt menneske maa være fuldstændig vaagen og udrustet med en meget kraftig vilje for at kunne meddele en sovende person saadanne indtryk. Men en adept behøver ikke nødvendigvis at være vaagen for at frembringe dette resultat, fordi hans tilstand, naar han er borte fra legemet — som vi allerede har nævnt — er hævet over saavel Swapna- som Sushuptitilstandene. Modtagelsen af tanker under søvnen, som senere udøver indflydelse paa individernes vaagne liv, er et faktum, som de fleste mennesker ikke har noget kjendskab til; men den er ikkedestomindre en mægtig faktor i det daglige liv, og vi skal tale nærmere derom, naar vi kommer til vekselvirkningen mellem disse tilstande.

6. Den følgende klasse drømme er de allegoriske, som i form af et mer eller mindre vakkert billedgalleri har til hensigt at indgive sjælen forestillingen om en subjektiv virkelighed eller sandhed. Indtrykket af denne sandhed blir tilbage i den vaagne persons bevidsthed, om end hjernen ikke altid kan bibeholde de billeder, under hvilke den fremstilledes.

7. Profetiske drømme udgjør den høieste klasse af bevidste indtryk, som modtages under Swapnatilstanden. De indtrykkes i vor bevidsthed af det guddommelige jeg og er derfor tydelige og klare. I de mange forskjellige hellige skrifter forefindes mange eksempler paa saadanne drømme, og de om-

tales gjerne som modtagne gjennem en røst, et syn eller begge dele.

Man antager, at alle drømme kan henføres under en eller anden af disse hovedgrupper, skjønt de paa grund af vekselvirkningen mellem de forskjellige drømmetilstande kan være af blandet natur.

Et af drømmetilstandens mest interessante fænomener er somnambulismen eller søvngjængeriet. Saavel de medicinske beviser som de personlige erfaringer, vi eier paa dette omraade, synes at paapege som faktisk, at baade intelligens og vilje af en høi art her er aktivt virksomme i et legeme, hvis hjerne, om den overhovedet er vaagen, kun kan være det i nogle dybtliggende centrer. Den fornemmelse, som her driver til virksomhed, kommer ikke fra det fysiske plan, men fra det indre d. v. s. det astrale eller psykiske. Ved første øiekast kan det synes vanskeligt at adskille denne fase af drømmelivet fra det vaagne drømmeri; men ved en nærmere undersøgelse viser det sig at være nogle ganske betegnende uligheder. Hos den, som er hensunken i vaagne drømmerier viser sig tydelige tegn til mekaniske mangler; hans hænder berører ting paa en hensigtsløs maade, hans fødder vil gjerne snuble over gjenstande, som staar i veien, og hele legemet udviser for det meste kun en træg følsomhed. I den somnambule tilstand er det rent modsatte tilfælde; thi skjønt søvngjængerens syn og hørsel er stængt udad, ved han dog paa en forunderlig maade at undvige hver gjenstand paa sin vei: han kan betro sig til sine fødder paa de farligste stier, og hans legeme udfører ekvilibristiske øvelser, som han i vaagen tilstand neppe vilde kunne udføre under de gunstigste betingelser. Videre overgaar søvngjængerens sig selv eller rettere sit vaagne jeg i ethvert intellektuelt foretagende, han tager fat paa. Problemer, som han ikke vilde kunne klare ved fuldt dagslys, løser han i alle sine detaljer ved skinnet fra et lys, for hvilket hans øie synes at være

fuldstændig ufølsomt. Der er endnu en anden forskjel mellem denne tilstand og det vaagne drømmeri. Den ligger i det faktum, at man i sidste tilfælde ved tilbagevendelsen til den aktivt vaagne bevidsthed ikke har glemt emnet for sine dybe grublerier, medens derimod somnambulen efter opvaagningen er sig fuldkommen ubevidst alt, hvad han har gjort og tilsyneladende tænkt under den somnambule tilstand.

Det er først naar vi har lært at indse det inderlige slægtskab, som forbinder disse bevidsthedstilstande, at vi fuldt ud kan fatte og forklare deres mere fænomenelle aspekter.

En anden fase i drømmelivet er den gennem hypnotismen og mesmerismen indledede søvn. De herhen hørende fakta er imidlertid saa almindelig kjendte, at vi ikke her behøver at indgaa paa nogen nærmere redegjørelse; men de høiere stadier af kunstig hidført trance og ekstase fører os umiddelbart til en betragtning af den tredje almindelige afdeling af bevidsthedslivet, som jeg delvis har behandlet i kapitlet „Efter døden“ ved forklaringen af Devakan.

Den rene søvntilstand (Sushupti) er en tilstand, hvori ethvert inkarneret jeg for en kort stund indtræder hver nat. Herunder indtræder den lavere Manas, imidlertid frigjort fra alle de ydre indflydelser, som hidrører fra hjernen og dens forbindelse med de lavere principer overhovedet, i sit eget høiere jeks lys og deler til en vis grad med dette det aandelige livs erfaringer; kort sagt — det nyder nu en tilfældig devakanisk hvile, en „forsmag paa de bedre ting, som stunder til.“ Imidlertid kan tilbagegangen til den vaagne bevidsthedstilstand kun ske gennem de kamiske og astrale plan, og hvis ikke bestemte bevidsthedscentre eller *nodi* her allerede er bleven grundet ved tankekoncentration under den vaagne tilstand, vil sjælen paa disse plan drives hid og did uden at kunne medbringe nogen erindring om

Sushuptistadiet til det vaagne liv. At koncentrere sin tanke paa disse subjektive virksomhedsplan er derfor nødvendigt for dem, som vil gjøre noget fremskridt i aandelig og okkult udvikling. Den for den høiere Manas eiendommelige bevidsthedstilstand kaldes Turya, en tilstand af aandelig viden, fri for de begrænsninger, som er bleven den lavere Manas paalagt gennem inkarnationen, og hvori sjælen er hævet endog over Devakans fine attraktioner med alle dens synlige virkeligheder og relativt talt himmelske skjønheder.

Vi har nu leveret en kort oversigt over bevidsthedens tre hovedtilstande samt med nogle eksempler af mere eller mindre almindelig natur belyst deres underafdelinger. Vi skal nu kun tilføie, at alle disse tilstande er betegnende for den lavere Manas, d. v. s. den bevidsthedstraad, som gennemtrænger de fire lavere tilværelsesplan. Da denne bevidsthedstraad danner en uafbrudt linje af større eller mindre vibrations- og modtagelighedsevne hos ethvert menneske, udgjør den ogsaa grundlaget for en vekselvirkning mellem de forskellige bevidsthedstilstande, vi har betragtet.

Da nu — som allerede paavist — en manglende koncentration under den vaagne tilstand fremkalder forvirring under drømmetilstanden og saaledes hindrer os fra at erindre, hvad vi har erfaret under den rene søvn, maa vi straks kunne indse nødvendigheden af en saadan koncentration under alle vore vaagne stunder. Og med koncentration mener jeg, at alle vore kraftanstrengelser rettes mod det *ideelt gode*, hvori de kan flyde sammen, som lysstraalerne i brændpunktet af en linse. Gennem denne *focus* kan vi saa derefter komme og gaa i de vaagne og sovende tilstande uden at sprede bevidstheden, og paa denne maade aabner vi os en vei, som vil stille os over nødvendigheden af en devakansk tilstand efter døden og sluttelig

føre os til adepts-kabet gennem en udstrækning af bevidstheden hinsides al indflydelse fra de store illusioner, som menneskene kalder liv og død.

KAPITEL 8.

Mahatmerne.

Ordet „Mahatma“ betyder bogstavelig „stor sjæl“ og benyttes som en ærbødig betegnelse for visse adepter eller vismænd, tilhørende det østerlandske broderskab af okkulte hierarkier. Dette navns ekvivalent i Veda'erne er *Rishi*, et ord, som oprindeligt benyttedes for at betegne de syv fortidens vise, som grundede de syv okkulte ordener i Raj-Yoga-skolen. Ordet sammensættes ofte med andre ord for at angive forskellige ordener, saasom *Devarsi*, en guddommelig vismand; *Rajarsi*, en kongelig vismand; *Maharsi*, en stor vismand o. s. v. Skjønt Mahatmerne ligeoverfor den vesterlandske verden maa bibeholde sine østerlandske navne, hvorunder de nu for det meste kjendes som en orden, er det ikke derfor givet, at de alle skulde være af østerlandsk byrd, eller at de kun skulde have levet og lært i østens lande. Tvertimod ved man, at de har eksisteret i alle dele af verden og udført sit specielle arbejde efter metoder overensstemmende med det land og den tidsperiode, hvori de har optraadt. Som virkende for og med menneskeheden har de paa grund af sin exakte kundskab om de cykliske love kunnet udstrække sine iagttagelser og sin undervisning til alle dele af jorden, og der gives intet hovedcentrum for psykisk, mental eller aandelig virksomhed, hvor de ikke paa en eller anden maade er repræsenterede.

Der findes syv oprindelige klasser af adepter, sammenfattede i den store okkulte orden, som jeg har omtalt, og dette tal stemmer overens med naturen hos ethvert fuldkomment legeme og i al fuldkommen organisation; thi naturen arbejder efter syvaarsperioder og fuldbyrder alle sine serier og processer efter syvtal, noget som tydelig fremgaar af de foregaaende kapitler, uden speciel henvisning til den fysiske videnskabs seneste opfatninger. Enhver af de syv Manvantara'er, som indgaar i den universelle evolutionscykel, har sin skabende, præsiderende og undervisende Logos eller aandelige sol, som ved sin første manifestation udsender syv straalere, der igjen atter og atter deler sig i syv. Ethvert menneskeligt jeg tilhører den ene eller anden af disse straalere og kommer saaledes til at staa under et særegent hierarki. De syv *Rishis*, der ovenfor omtaltes som hoveder for de syv ordener af vise, udgjør de høieste legemliggjorte manifestationer af disse Logoi. Under dem kommer successive ordener eller klasser af adepter. Af disse syv grader nævnes dog ialmindelighed kun fem, og deres overhoveder er i Tibet kjendt under benævnelsen Chutuktu; de to øvrige ordener er kun kjendt af de høieste indviede og har en speciel betydning med hensyn til menneskehedens fremtidige sjette og syvende racer, som vil komme til at optræde paa vor klode under den nærværende fjerde runde. Disse fem Chutuktu er ikke, efter hvad man har sagt os, bundet til nogen speciel adeptloge, men besøger de forskjellige loger successivt fra tid til anden. Deres virksomhed har imidlertid sit centralpunkt i Tibet. Alle adeptgrader staa i lydighedsforhold til en af disse fem høie lærere, endskjønt de forskjellige loger har sine særegne bestemte metoder for udførelsen af det hverv, som er bleven dem paalagt gennem studiet af samme almindelige læresystem. Adepterne staa imidlertid ikke i forpligtelse til nogen exoterisk religion eller nogen religiøs bevægelse, det

være sig i østen eller vesten; thi ved opnaaelsen af et vist stadium i sin indvielse, opgiver de al nationalitet, kaste eller troeslære og forpligter sig kun til at tjene menneskehedens broderskab og sit eget okkulte broderskab i dets helhed. Der gives flere indvielsesgrader, som gaar forud for opnaaelsen af adepts-kabet, og under de indviede staar forskjellige grader af Chelas eller disciple, tilhørende en af tvende klasser — noviser (som staar paa prøve) eller Chelas. Chelas af den sidste klasse modtager undervisning og trænes af adepter; de er kandidater til indvielse i broderskabet. Der findes adepter af alle nationaliteter, og de har steget op til denne værdighed fra forskjellige samfundsstillinger. Ei heller er de alle af samme kjønn. I en opsats af mad. Blavatsky i „Theosophist“ for marts 1882 fortælles, at den fromme kinesiske prinsesse, som indførte buddhismen i Tibet i det syvende aarhundrede, er en adept, som har reinkarneret sig i en række kvindelige Lamas og var kjendt for Bogle som „Forstandersken for Piate-Lake nonnekloster“. I Nepaul findes en høi kvindelig adept og i det sydlige Indien befandt sig ogsaa ganske nylig en anden kvindelig adept ved navn Ouvaiyar, hvis arbejde paa tamilsproget, „Kural“, over okkultismen endnu kan erholdes. Der gives ogsaa en anden adept i Benares, hvis fotografi jeg selv har seet, og som siges at besidde forbausende kundskaber i østerlandske Shastras foruden sine okkulte kræfter. Der findes i virkeligheden ingen grund, hvorfor ikke kvinder skulde kunne opnaa adepts-kabet, forudsat at deres individuelle Karma byder den nødvendige anledning; thi kjønnets i og for sig er ingen hindring. Adepts-kabet er kun kronen paa aandeligt fremskridt og aandelig udvikling, paa sjælelig og moralsk evolution, og dette ideal af menneskelig fuldkommenhed kan opnaaes ligesaavel af kvinder som af mænd. Hvad hele menneskeheden tilslut skal opnaa ad den normale evolutions vei, det har Mahatmerne (adepter af de høiere

ordener) allerede opnaaet ved særegen træning og aandelig opdragelse. En Mahatma bestaar ligesaa lidt af det legeme, ved hvilket han tilfældigvis virker, som af de klæder, han bærer ved den ene eller den anden anledning. Det ofte ytrede ønske om at „faa se“ en Mahatma, vilde derfor, om det opfyldtes, kun medføre en ringe tilfredsstillelse for den, som i det ydre søger tegnene paa en indre fuldkommenhed. En virkelig forstaaelse af alt, hvad der indeholdes i de ord: „Der er et naturligt legeme, og der et aandeligt legeme“, vilde lede et tænkende menneske til at indse, at en Mahatma ikke kan sees med de fysiske øine, ligesaa lidt som man kan lære at kjende en persons karakter af de klæder, han bærer; *hvorledes* han bærer dem er en ganske anden sag. Mahatmaskabet bestaar i det manasiske principps aandelige oplysning og den deraf følgende frihed for alle illusioner, som tilhører det naturlige sindelag, idet bevidsthedens centrum er forlagt til den høiere Manas, som i sig optager lyset fra den guddommelige monade. En Mahatma kan derfor kun sees af dem, som har opnaaet det samme bevidsthedsplan. Paa dette plan fremtræder for Mahatmaens bevidsthed samtidig hele den menneskelige familie; men ligesom en person, der betragter midnatshimlen, ikke specielt fæster sig mere ved den ene stjerne end ved den anden, saafremt den ikke ved sin eiendommelige straaleglans tiltrækker sig hans opmærksomhed, saaledes kan man heller ikke vente, at en Mahatma skal egne nogen speciel opmærksomhed til hver enkelt person, førend vedkommende har opnaaet et saadant stadium i sin udvikling, at hans udmerkende egen-skaber gjør ham til en værdig gjenstand for en saadan opmærksomhed. Medens de saaledes er absolut upartiske i sit arbeide for menneskeheden, er de ingenlunde ligegyldige for de særegne fordringer paa deres opmærksomhed, som de enkelte individer ved eget arbeide kan erhverve sig; men anstrengelserne

maa udgaa fra os, førend vi kan haabe noget svar, og naar vi er færdige, vil vi finde dem *ventende*.

Men Mahatmernes tilværelse betviles endnu af mange, især i vesten. Man anser det for afgjort, at vestens videnskabelige kundskaber betegner toppunktet af den menneskelige evolution til denne dag. Jeg ser ingensomhelst grund til en saadan antagelse, og i betragtning af reinkarnationslæren blir Mahatmernes tilværelse en *logisk nødvendighed*, selv om vi ikke besad vidnesbyrd derom. Jeg skulde gjerne ville vide, hvad der er blevet af de ophøiede aandelige lærere i oldtidens filosofi, som intetsteds findes repræsenterede i nutidens intellektuelle aristokrati, hvis store resultater alene grunder sig paa præmisser, der allerede i forveien blev fremstillet af dem, som de gjør sig al møie med at fornegte. Hvem blandt vore mange professorer i videnskab og filosofi vilde kunne gjælde for en moderne Pythagoras, en Sokrates, en Plato? Eller skal vi antage, at de har gaaet tilbage stik imod evolutionsloven, fremskridtets lov, og taget bolig i nogle velnærede Oxford-*Dons's* legemer? Ligesom reinkarnationen for mig er en logisk nødvendighed paa grund af fremskridtets lov, saaledes blir ogsaa Mahatmernes tilværelse i min tanke en ligesaa stor logisk nødvendighed. Desuden, siden der er en saa stor forskjel mellem en abe og en hottentot, mellem en hottentot og en lærd europæer, hvorfor skulde stigen slutte der? Kan der ikke være en ligesaa stor forskjel mellem den høieste europæer og — en Mahatma? Hvorfor ikke? Hvem af vore stormænd paa forstandens og sjælens omraade vil vove at paastaa, selv om vi tager vor vesterlandske egoisme med i regningen, at racens evolution har naaet sit toppunkt i den eller den moderne udtryksform?

Men Mahatmernes tilværelse bekræftes desuden som et faktum af dem, som har seet og samtalt med dem, — ikke blot af „Det teosofiske samfunds“

medlemmer, men ogsaa af udenforstaaende, som har afgivet sit vidnesbyrd og derigjennem bekræftet den dybe sandhed i Svedenborgs bemærkning: „Søg efter det tabte ord blandt Tartariets og Tibets hierofanter.“ De beretninger, som leveres i „Five Years of Theosophy“ er uafhængige vidnesbyrd fra høist forskjellige personer, og de bekræfter hinanden indbyrdes. Damodar K. Mavalankar anfører sine egne erfaringer hos de Mahatmer, hvortil han nu er gaaet over. Sundook, en omreisende kræmmer fra Tibet, som besøgte nogle teosofere, boende i Darjiling, har bevidnet tilværelsen i Tibet af personer — foruden de høie Lamas — som er i besiddelse af overordentlige kræfter. Da man viste ham et fotografi af Mahatma Kuthumi, betragtede han det nogle sekunder, og gjorde derpaa, som om han pludselig gjenkjendte det, et dybt ærbødigt buk for portrættet med den bemærkning, at det var portrættet af en Chohan (Mahatma), som han havde seet i begyndelsen af oktober 1881 i Giansi, fulgt af en talrig skare „*gylungs*“. Da man spurgte ham om Mahatmaens navn, sagde han, at „de kaldtes *Koothoom-pa*, og at der fandtes mange af dem; men de havde kun et overhoved.“ Da man viste ham et eiendommeligt perlebaand, som tilhørte mad. Blavatsky, sagde han, at „en saadan ting ikke kunde faaes for penge, men kun som gave fra Tde-shu-Lama.“ En af Mahatma Kuthumis chelas, som opholdt sig i huset i Darjiling, tog paa sig en kappe uden ærmer, som brugtes af hans orden; kræmmeren gjenkjendte ham da straks som en *gylung*, gjorde et dybt buk og „tog det hele som en ganske naturlig ting“. Rajani Kant Brahmachari, en ung bengaler, beretter, at han uden at være medlem af „Det teosofiske samfund“ og overhovedet ganske uvidende om, at et saadant samfund existerede, paa Himalayabjergene kom i berørelse med nogle tibetanere, som kaldtes *Koothoompas*, og deres lærer eller *Guru*, som forelæste af *Rig Veda*. Brahmachari

havde været uden mad en tid og var sulten, noget, som *Guruen* opdagede, straks han havde hilst paa ham. *Guruen* lod derfor sætte frem for ham endel umalet korn og te; men da der ikke fandtes nogen ild paa stedet, vidste Brahmachari ikke, hvorledes han skulde tillave sin føde. Mahatmaen bad da om en kage tørret kogjødssel, som bruges til brændsel i Tibet, og antændte den ved blot at blæse paa den. Dette fænomen var ofte bleven udført i Brahmacharis nærvær af en anden Chohan i Gauri, som desuden ogsaa kurerede et anfald af rheumatisk feber ved at lade patienten spise nogle korn ris, som han med sine egne hænder havde krammet ud af hylsen.

Dette upartiske vidnesbyrd fra en tilhænger af det mest sandhedselskende religionssamfund i verden maa mere end opveie alle løse antagelser af vestens skeptikere i modsat retning. Yderligere beviser for tilværelsen af personer, begavede med lignende og for det europæiske tænkesæt endnu mere underbare kræfter kan desuden hentes hos mænd som Jacolliot, Abbé Huc og Ser Marco Polo.

Jacolliot ytrer bl. a.: „Det maa være tilstrækkeligt at sige, at Europa med hensyn til magnetisme og spiritisme endnu holder paa med at fremstamme de første bogstaver i alfabetet, og at brahminerne paa disse omraader har opnaaet resultater, som er ligefrem forbløffende.“ Dette sidste faktum er let at fatte, naar man ved, at de indfødte i det nordlige Indien og Tibet i utallige generationer har været specialister i denne retning. De har studeret naturens hemmelige metoder og opdaget mange af dens love; ja, man kan næsten sige, at dersom hinduerne er noget, saa er de fysiologer og metafysikere. Sir J. Fayrer, Sir Claude Wade og mange andre med en uomtvistet ærlighed og forstandsklarhed har attersteret de underbare evner, som nogle af disse yogis besidder. Men lad os vende tilbage til emnet.

Følgende vidnesbyrd fra mr. Eglinton angaaende

Mahatma Kuthumis astrale tilsynekomst under særdeles tilfredsstillende betingelser, meddeles her som en haard nød at knække for de mange, der gjerne vil forklare ting, de ikke forstaar. Mr. Eglinton beretter, at medens han befandt sig paa dampbaaden *Vega* i lang afstand fra land, viste Mahatmaen sig pludselig for ham i hans kahyt, og efter at have samtalt med ham, forsvandt han ligesaa pludselig medtagende et brev, som mr. Eglinton havde skrevet, af følgende indhold:

S. S. Vega. Fredag, 24de marts 1882.

Min bedste mrs. Gordon!

Endelig kan De triumfere. Efter de mange disputer vi har havt ved frokostbordet angaaende K. H.s tilværelse har min haardnakkede scepticisme med hensyn til „Brødrenes“ underbare kræfter maattet vige for en *fast og urokkelig* tro paa dem. K. H. har vist sig for mig i egen person, og hvad han sagde, gjorde mig stum af forbauselse.

Lige til det tidspunkt, da denne begivenhed indtraf, havde mr. Eglinton været en afgjort skeptiker med hensyn til Mahatmernes existens. Dette brev modtoges samme dag, fredag den 24de marts 1882, under følgende omstændigheder, efter hvad mrs. Gordon, oberst (nu general) Gordons frue, beretter:

„Kl. 9 fredag den 24de sad oberst Olcott, oberst Gordon og jeg i det værelse, som mr. Eglinton havde beboet. Rummet var godt oplyst, og vi havde placeret vore stole i et triangel. Efter nogle minutters forløb saa oberst Olcott udenfor det aabne vindu begge de „brødre“, hvis navne er bedst kjendt blandt os, og meddelte os dette. Han saa den ene pege med haanden lige frem i luften over mit hoved; i samme øieblik følte jeg noget streife min skulder og *saa* det derpaa falde ned til mine fødder i retning *mod* begge

herrerne. Baade oberst Olcott og oberst Gordon saa og hørte brevet falde. Oberst Olcott havde vendt sit hoved fra vinduet for at se efter, hvad vedkommende „Broder“ pegte paa, og lagde da merke til, at brevet faldt fra et punkt omtrent to fod nedefor taget. Da han atter saa tilbage mod vinduet var begge „Brødrene“ forsvundne. Der findes ingen veranda udenfor, og vinduet ligger flere fod fra marken.“

Og dog siger man os, støttet paa enkelte vesterlandske vismænds autoritet, at selve *navnet* Kuthumi er det rene nonsens. Det havde dog været bedre for deres renommé, dersom de først havde raadspurgt „Vishnu Purana“ bog III kap. 6, skjønt navnet Rishi Kuthumi nævnes i flere end en Purana og hans *Code* endnu findes opbevaret tilligemed sytten andre, skrevne af forskellige Rishis, i „Det asiatiske selskabs“ bibliothek i Calcutta. I bog IV, kap. 4 af „Vishnu Purana“ nævnes navnet paa en anden Mahatma, der er kjendt af mange medlemmer i „Det teosofiske samfund“; det siges om ham, at han endnu lever i byen Katapa paa Himalaya og engang i fremtiden skal gjenoprette Kshetrya-racen (bog IV kap. 24). Nu er det en bekjendt sag, at den som endnu levende omtalte Mahatma tilhører Rajputs-stammen, det gamle Aryavartas stolteste krigerstamme, og derfor ifølge sin naturlige herkomst baade er en Kshetriya og en brahmin.

En meget almindelig indvending er denne: „Dersom Mahatmerne eksisterer, hvorfor kommer de ikke ud iblandt os og giver os vidnesbyrd om sin magt? Vi vilde da tro alt, hvad man har sagt om dem, og hvem ved, om vi ikke saa vilde blive teosofere!“ Hvad deres optræden i verdensvrimmelen angaar, da kan vi trygt sige med mad. Blavatsky: „Verden er hverken rede til at erkjende dem eller til at drage nytte af deres undervisning.“ *Deres* erfaring, som allerede *har* optraadt og forsøgt at hæve

verden ved sin lære og sit eksempel, er et vidnesbyrd om sandheden af denne paastand! Lad os først øve retfærdighed mod en Sokrates, en Bruno, en Vanini og deres lære; kanske vi da efterpaa kan komme indenfor Mahatmernes hørevidde. For nærværende og paa det punkt af aandelig udvikling, som verden nu indtager, vilde et forsøg paa at prædike deres lære „fra tagene“ være det samme som at saa sæd midt ud i havet, samtidig som en manifestation af deres kræfter vilde tvinge de enfoldige til slavisk dyrken og afflokke endog den intellektuelle skeptiker en mumlen af forundring.

Mad. Blavatsky siger i „*Isis Unveiled*“: „Reisende har mødt adepter ved den hellige Ganges's strande, har gaaet ved deres side i Thebes's ruiner og i de mystiske, øde kamre i Luxor. Man har seet, men sjelden gjenkjendt dem i disse haller, paa hvis blaa og guldgule hvælv mystiske tegn tiltrækker sig tilskuernes blikke, uden at man nogensinde har forstaaet deres hemmelige betydning. Man har endvidere truffet dem paa den vidtstrakte Saharas forbrændte, øde sletter samt i grotterne paa Elephanta. De kan træffes overalt, men giver sig kun tilkjende for dem, som har egnet hele sit liv til et uegennyttigt studium, hvorfra de sandsynligvis aldrig vender tilbage.“

Plotinus, hvem jeg allerede har omtalt som en discipel af Ammonius Saccas, den alexandrinske teosof, siger, at den teosofiske viden omfatter tre grader — „mening, viden og illumination.“ Midlet eller verktøiet i den første grad er sansefønnelsen, i den anden dialektiken og i den tredje intuitionen. Til den sidste staar forstanden i et underordnet forhold; her er *absolut kundskab*, grundet paa sjælens opgaaen i det foreliggende undersøgelsesobjekt. Det er denne sidste kundskab, som leder til og i sin høieste fase udgjør adeptskaftet. Men denne grad af aandelig indsigt kan kun opnaaes gennem *disciplin*

(aandelig selvopdragelse), som — skjønt den i visse detaljer udøves af ethvert menneske, hvis hele sindelag er rettet mod det aandelige — dog kan gives en uendelig udstrækning, naar den ledes over paa andre og høiere tilværelsesplan end dette. Og med hvilket resultat? „Menneskets indsigt forædler,“ siger Emerson. „Naturens skjønhed straalere i vort eget bryst. Mennesket blir større, naar det kan indse dette, og universet mindre; thi tid og rum forsvinder, i samme grad som lovene erkjendes.“ Og med hensyn til *disciplinen* siger den samme begavede forfatter: „Enhver begivenhed er for os en lektie, hvorigjennem vi lærer at udøve viljekraften. Fra barnets gradvis erhvervede herredømme over sine sanser og lige op til det punkt, da det siger — „Ske din vilje!“ arbejder mennesket paa at gjennemtrænge den hemmelighed, at det kan bringe under sin viljes magt ikke blot enkelte tildragelser, men hele klasser, ja hele serier af begivenheder og saaledes bringe alle fakta i overensstemmelse med sin karakter. Naturen er helt igjennem plastisk. Den er skabt til at tjene. Den bøier sig under menneskets herredømme ligesaa ydmygt som æslet, der bar vor frelser. Den byder menneskene alle sine riger som materiale, forat de kan udforme det til nyttige ting. Menneskene blir aldrig træt af at bearbejde den. De former den fine og plastiske luft til vise, melodiske ord og giver dem vinger som overtalende eller befalende engle. Ved hver eneste tanke udstrækker de sin magt over tingene længere og længere, indtil hele verden tilslut kun blir en virkeliggjort vilje — menneskets modbillede.“ Det er saaledes ved aandelig selvopdragelse, at man bestiger det ene trin efter det andet paa livets stige; den uforfærdede krigers fødder sluger saa at sige veien, — *hans eget jeg* — som leder til seier. Opnaelsen af et varigt resultat beror paa motiv og stræben. Og i hvilken hensigt sker denne stræben? „Skal han ikke benytte de gaver, den bringer ham, til sin

egen hvile og salighed, sin egen velfærd og herlighed, han som har underkuet den store illusion? *Nei*, o du, som søger naturens skjulte visdom! Dersom man vil følge den hellige Tathagatas fodspor, da er disse gaver og kræfter ikke for det egoistiske jeg.“ Til ham taler *Taushedens Røst* og siger: „Kan der gives nogen salighed, saalænge alt levende maa lide? Skal du blive frelst og dog høre hele verdens veklager? Hvortil da denne fuldkommenhed? Saavel for den, som er naaet frem til den syvende og sidste port, som for den, som har taget det første trin paa den *okkulte sti*, indtræffer der et øieblik da han — som det heder — maa *gjøre sit valg*. For Bodhi-sattvaen (den oplyste herlige) foreligger der paa dette punkt et valg af tre klædninger eller tilstand, nemlig Dharmakaya, Sambhogakaya og Nirmanakaya.

I den første af disse klædninger gaar adepten ind i Nirvana og siges nu at have „sat over den flod“, som sluttelig skiller ham fra enhver — om end aldrig saa fjern — forbindelse med den legemlige menneskehed og udelukker enhver tanke paa al menneskelig velfærd. Den anden er af samme natur, hvad forholdet til menneskeheden i dens helhed angaar; men istedetfor at indgaa i Nirvana blir adepten i dette tilfælde en Deva, begavet med „de tre fuldkommenheder“. Den tredje klædning er den, som „Barmhjertighedens Herre“ ifører sig, naar han efterat have vundet ret til at indgaa i Nirvana, gjør afkald paa saligheden i dette fredens store ocean, „for at forblive paa jorden som adept og ved sin død istedetfor at indgaa i Nirvana tager ophold i det herlighedens legeme, han selv har vævet sig, usynligt for den uindviede menneskehed, for at vaage over og beskytte den.“ Hans tilstand derefter skildres i „De syv Porte“ saaledes: „Af sig selv dømt til at leve under kommende Kalpaer utakket og useet af menneskene, indmuret som en sten blandt de utallige andre stene, som udgjør „beskyttelsens mur“

Opbygget af mange Barmhjertighedens Herrer, sammenføiet ved deres blod udgjør denne mur et skjold for menneskeheden — saalænge mennesket er menneske — beskyttende den mod endnu større lidelser og sorger.“ Denne høieste af alle opofrelser kaldes *Den store Forsagelse*; den er og maa altid vedblive at være det mest guddommelige ideal, som mennesketanken er istand til at fatte. Men i betragtning af den omstændighed, at „Barmhjertighedens Herrer“ staaende ligeoverfor dette valg kun kan vælge, hvad der synes dem bedst, eller med andre ord hvad der er det eneste mulige for *deres* naturer, kunde det synes mindre klart, hvori dette valg eller specielle offer egentlig bestaar.

Fra det øieblik aspiranten sætter sin fod paa den vei, som leder til endelig frigjørelse, begynder „vævningen“ af den „klædning“, han skal iføre sig ved reisens maal. Motivets traad opfanges af anstrelselsernes skytte, og livets væv arbejder hurtig videre. Den store Forsagelse er kun det endelige resultat af mange forsagelser, gjort under utallige tilværelser, og saaledes et direkte udtryk for dette selvopofrelsens princip, hvori de har befæstet sig gennem utallige lidelser og ved en uafsladelig stræben efter opnaelsen af det guddommelige liv, som lever for alle undtagen for sig selv. Selvopofrelse er en dyd, som er vanskelig at tilegne sig, endog hvor det gjælder mindre vigtige ting, som tilhører denne forbigaaende tilværelse; hvor meget større blir da ikke den dyd, som bestaar i total forsagelse af ens eget jeg for idealets skyld? „Med dette som dit maal maa du leve og aande i alt, ligesom alt, hvad du fornemmer, aander i dig; du maa føle dig selv boende i alle ting og alle ting i dig.“ Distinktionen ligger i naturen af det jeg, hvortil der sigtes. Dersom vi forfølger tingene tilbage til deres oprindelse, vil vi aabenbart finde, at en vis spire til bevidsthed med sit midtpunkt i sig selv ligger ved

roden til al fænomenel tilværelse. Denne spire eksisterer, fordi den ikke kan undgaa at existere, og virker paa denne eller hin maade, fordi denne specielle virke-maade er det eneste mulige for dens natur under de givne forholde. Det menneske, som opofrer sig for et ideal, tilfredsstiller derfor i virkeligheden kun sin egen natur, som i det dagligdagse livs trivialiteter ikke engang kan finde en tilstrækkelig grund til den blotte tilværelse, langt mindre da til en kraftanstrengelse. Den menneskelige fornuft kan fatte et liv af den beskaffenhed, at det tilbyder midlerne for tilfredsstillelsen af denne opadstræbende aandelige længsel efter noget, som alene kan gjøre livet værd at leve; og da den ved, at naturen ikke arbejder i nogen retning uden hensigt, maa den føre os til det resultat, at det ideelle liv lader sig praktisk virkeliggjøre; — thi det er ikke rimeligt, at naturen skulde udvikle en sjælefunktion, som ikke kunde bruges, eller en attraa, som ikke kunde tilfredsstilles.

Og gaaende over fra attraa til tanke og fra tanke til handling opnaar vi en stadig større magtfuldkommenhed, opofrende meget, taalende meget; altid levende i haabet, „lige indtil haabet af vrage efter sit eget skibbrud skaber de ting, som udgjør dets sande maal.“

KAPITEL 9.

Det okkulte studium.

Teosofiens lære omfatter visse regler til vejledning for dem, som har bestemt sig til at forsøge det okkulte liv. Disse regler vil, dersom de nøie efterkommes, efter en af Karma bestemt tid sætte ved-

kommende person istand til at finde en praktisk anvendelse for sin teoretiske viden.

Følgende regler, som er tagne fra „Epitome of Theosophical Teachings“, indeholder kvintessensen af alle de andre, som af forskjellige lærere er bleven givet aspiranterne:

a) En total udryddelse af egoismen i alle dens former, en stadig stræben efter at tilegne sig *vidt-omfattende* og *uegennyttige* sympathier for andres vel, i forbindelse med ihærdige bestræbelser for at realisere dem i handling.

b) En ubetinget udvikling af det indre menneske ved meditation, ved opstigning til og omgang med det guddommelige, og ved øvelser af den art, som skildres af Pantajali d. v. s. en uafsladelig stræben henimod et ideelt maal.

c) Undertrykkelsen af alle kjødets lyster og begjær, idet alle de lavere materielle interesser med vilje underordnes aandens fordringer.

d) En omsorgsfuld udførelse af enhver pligt, som tilhører ens stilling i livet, uden tanke paa løn, idet man overlader resultaterne til den guddommelige lov.

Ved trolig at iagttage disse forholdsregler i det daglige liv kan den søgende ikke undgaa at tiltrække sig *deres* opmærksomhed, som bevogter indgangen til veien, og han vil faa leilighed til som novise, chela eller discipel at modtage veiledning fra en, som er egnet til at lede hans første skridt. „Men,“ siger mad. Blavatsky, „at fremstille sig som kandidat er let nok, at udvikle sig til en adept derimod er det vanskeligste hverv, et menneske nogensinde kan paatage sig. Der er en mængde mennesker fødte til digtere, matematikere, mekanikere, statsmænd osv.; men et menneske „født“ til adept er noget, som praktisk talt er umuligt. Thi om vi end undertiden, skjønt yderst sjelden, hører tale om en person i besiddelse af medfødte evner, som gjør det let for ham at tilegne sig okkult viden og kraft, maa dog ogsaa han gjennergaa de

selvsamme prøvelser og den selvsamme træning, som en mindre begavet medaspirant. Det gjælder her som en urokkelig sandhed, at der ikke gives nogen kongevei for favoriter.“ Heraf kommer ogsaa det for alle granskere af okkultismen vel bekjendte ordsprog: „Adepten vorder, han fødes ikke.“

Men efterat kandidaten har fremstillet sig som aspirant til at blive discipel, stilles han under de prøvelser, som bringes i anvendelse paa alle noviser, og hans haab om at kunne opnaa de ovenfor liggende stadier beror paa hans naturlige kvalifikationer, hans Karma og fastheden i hans beslutning om at vedblive med det paabegyndte arbeide. Undertiden maa han vente i aarevis, førend han blir skikket til at antages som chela; thi hans blotte forsikring om sin længsel efter fremskridt er ingen garanti, og læreren maa være vis paa, at han ikke aabner for aspirantens uprøvede fødder veie, som kan lede til hans fordærvelse. Han maa derfor lægge sine iboende evner for dagen, gennem prøver bevise sine latente kræfter og ved en trofast lydighed under de præliminære regler godtgjøre, at han er kvalificeret til at gaa videre. Naar han har gjort dette uden at hans iver har aftaget, optages han som chela.

Fra dette øieblik af er chelaen helt og holdent henvist til sin egen kraft, idet læreren ikke paa nogen maade lægger noget baand paa ham eller giver ham anden hjælp end anvisningen af den vei, han har at gaa. Aspiranten maa selv ved egne selvbevidste kraftanstrengelser tage hvert eneste skridt paa den lange og bratte sti. „Og slynger stien sig op ad bratte bakker hele veien? Ja, lige til enden.“

At *vide, ville, vove* og *være taus*, disse er de forskrifter, hvormed han bryder op efter at have forvisset sig om sit maals værd og renheden i sit eget motiv. Det hænder ikke saa sjelden, at personer med fantastisk sindelag lader sig forlede til at tage de

indledende skridt af nysgjerrighed eller af bevæggrunde, som er helt igjennem egoistiske.

I saadanne tilfælde maatte motivet være overordentlig sterkt, dersom de i længere tid skulde være istand til at udholde de forhold, som chelaskabet medfører. Neofytens fremskridt beror paa hans uegenlyttige hengivenhed for sandheden i enhver form, hans attraa efter aandelig udvikling, hans kjærlighed til menneskeheden og styrken i hans bevæggrunde. Der gives ham ingen bestemte befalinger at udføre, førend han har bevist sin paalidelighed og sin begavelse. Dersom fremskridtet alene var afhængigt af, at chela'en blindt adlød sin lærers befalinger, da vilde disse ting være nogenlunde let opnaaelige for mange, som endnu ikke har erhvervet de fornødne egenskaber. Lyset paa veien viser os kun et trin ad gangen; biveiene er mange og fristelserne store. Ethvert trin medfører nye vanskeligheder, større krav paa mod og taalmodighed, men ogsaa øget styrke for den af brændende iver opildnede pilgrim. Det hverv, som lægges paa hans skuldre, er saadant, at det allerede ved første skridt afskrækker enhver falsk ærgjerrighed, som forfængelighed eller en sygelig sentimentalitet har opammet. Ikke destomindre gives der en vei for dem, som vil betræde den, og et bjerg for dem, som er istand til at bestige det. Naar toppen er naaet, kan man kun komme ind i citadellet ved at bestige dets skyhøie mure. „Trinnene i den stige, paa hvilken disciplen stiger op, er dannet af lidelse og smerte.“ Hele veien møder han den ene efter den anden af sine karmiske virkninger fra foregaaende jordeliv; de stænger nu veien for ham og vil bringe ham til at snuble ved hvert skridt, dersom han ikke tager sig iagt; thi vi maa erindre, at han nu forsøger i løbet af nogle faa korte inkarnationer at opnaa det samme maal, som menneskeslægten i sin helhed trænger tidscykler for at naa, og at han maa sønderrive og kaste af sig den ene efter den

anden af de forgjængelige klædninger, som han vævede sig paa evolutionens nedadgaaende bue. Uegennyttighed, selvopofrelse for at tjene andres høiere interesser, sagtmødighed, legemlig og sjælelig renhed, taalmodighed og tapperhed er egenskaber, som alle maa erhverves paa et tidligt stadium af hans fremskridt, dersom hans bestræbelser nogenlunde skal krones med held. Der kommer imidlertid en inkarnation, da det ikke længer er første gang at hans fødder betræder denne sti, skjønt han, som vi allerede har anført, i enhver inkarnation maa betræde den paa den eneste mulige maade, som er den selv samme for alle endog for den mest værdige, indtil der endelig oprinder et liv, hvori hans anstrengelser naar sit maal og sætter ham ud over nødvendigheden af en gjentagen inkarnation. Dersom han har betraadt veien før, vil en erindring om dette faktum vaagne op hos ham paa et tidligt stadium af hans udvikling, og lige til det punkt, han opnaaede ved sit sidste forsøg, skal veien forekomme ham bekjendt og let at vandre. Og denne proces blir stadig lettere ved hver ny kraftanstrengelse paa hans udviklingsbane som følge af den samlede erfaring, han medbringer. Det heder i „*The Voice of Silence*“ (Taushedens Røst): „Har din fod først efterladt et aftryk i den nirvanske flodseng enten i dette eller et kommende liv, da har du kun syv nye fødsler tilbage, o du, med den diamanthaarde vilje!“ Disse syv fødsler er syv fuldkommenhedsgrader og fører disciplen til afslutningen af hans første udviklingsafsnit. Under enhver af disse fødsler kan han mislykkes og maa i dette tilfælde atter begynde vandringen paany lige fra veiens begyndelse; men han vil kanske ikke faa anledning dertil før efter mange inkarnationer. Alt beror paa hans individuelle Karmas forhold til loven for cyklisk impuls. Naar han „mislykkes“, menes dermed ikke en blot og bar snublen eller et fald, som efterfølges af fornyede anstrengelser, men et bevidst frafald, en

svigtelse af ordenens tillid eller et totalt ophør med alle bestræbelser. Det andet stadium paa veien medfører kun *en* yderligere fødsel; paa det tredje stadium har han ingen videre inkarnation fornøden, saafremt ikke hans ønske om at hjælpe menneskeheden foranlediger ham til at bringe dette offer, og paa det fjerde stadium opnaar han adeptskaftet. Paa dette stadium ser han Nirvana i levende live og træffer nu *det endelige valg*, som jeg har omtalt i foregaaende kapitel, idet han ifører sig en af de tre „klædninger“.

Men langs hele veien lige fra dens begyndelse til dens ende opnaar efterfølgerne af den *gode lov* sine fremskridt ene og alene i og ved opfyldelsen af sine pligter — pligten mod det høiere jeg, mod menneskeheden og mod ordenen. Det er dette, som gjør fremskridtet saa vanskeligt for alle og umuligt for den, hvis eneste motiv og styrke ligger i en feberagtig entusiasme eller et begjær efter anerkjendelse og ære; thi disse kræfter skal ikke føre ham langt paa den hemmelige vei, hvor jeget er hovedfienden, jeget den eneste helt og *Jeget* det eneste vidne. Derksom jegets frigjørelse og dagen for det ædle valg kunde opnaaes gennem en eneste stor heltedaa, en frygtelig død f. ex., da vilde mange fristes til at forsøge, og mange vilde kanske ogsaa lykkes. Men fordi det eneste haab om at komme forbi slægten for at tjene dens høiere interesser ligger i en trofast opfyldelse af enhver pligt uden tanke paa løn, i opofrelsen af den ene efter den anden af jordens glæder, dens timelige forhaabninger og livets kjæreste idealer, fordi pilgrimen maa vandre *alene*, uset og uhørt af menneskene — „hvor blodet drypper fra de stukne hænder, hvor fødderne skjæres af skarpe, haarde flintestene, og hvor Mara udstrækker sit vældige scepter“ — *derfor* afkjøles entusiasmen og „øieblikkets helt“ betragter den ære, som maa kjøbes for en saadan pris som en person, hvis tankeløse øie til-

fældigvis har faldt paa en langt, langt bortliggende gjenstand.

Langs chelaskabets vei gives der flere fuldkommenhedsstadier, hvoraf det første kræver, at aspiranten skal besidde evnen til rigtig vurdering. Denne bestaar ikke alene i evnen til at bedømme den relative værdi af de forskellige gjenstande i livet, men ogsaa i evnen til at skjelne mellem det virkelige og det uvirkelige, det evige og det forsvindende. Den første form af denne evne kaldes af Emerson „opfatningen af uligheder“. „Den vise,“ siger han, „lægger sin visdom for dagen i udskillelse og gradering; og hans skala af væsener og fortjenester er ligesaa omfattende som naturen. De taabelige har ingen rangordning paa sin skala, men antager, at det ene menneske er som det andet. Hvad der ikke er godt kalder de det værste, og hvad der ikke er afskyeligt kalder de det bedste.“ Men det er ikke blot nødvendigt paa denne maade at kunne bedømme den relative værdi af tingene i den fænomenelle verden, man maa ogsaa kunne skjelne mellem det, som i sit væsen er virkeligt og sandt, og dets forsvindende aabenbaring eller afspejling i de materielle fænomeners verden, som er illusorisk i samme grad, som den er forbigaaende. Derfor behøver man dog ikke at foragte et rigtigt brug af tingene eller forringe betydningen af deres plads i vort liv og vor bevidsthed som midler for opdragelse og fremskridt. Ligesom vore første indtryk fra naturens absolute existens forandres under fornuftens øie, saaledes undergaar ogsaa vore begreber om tingenes værd en tilsvarende og samtidig forandring. Virkninger giver efter for aarsager, materie for aand og form for kraft. En rigtig bedømmelse og vurdering af tingenes forhold indbyrdes og deres forhold som virkninger til sine aarsager udgjør altsaa det første skridt eller fuldkommenhedsstadium.

Det andet skridt bestaar i den samvittighedsfulde udførelse af enhver pligt og forsagelsen af handlingernes frugter. Man venter, at chelaen skal udføre alle de pligter, som falder i hans lod i det daglige liv; og lige fra den første begyndelse maa han indse, at den høieste pligt, han har at opfylde, er den *nærmest* liggende; thi lærerne opmuntrer aldrig noget andet fremskridt end det, som stemmer overens med naturens love og ligger i den individuelle Karmas vei. Derfor siger Krishna i Bhagavad Gita til Arjuna: „Det er ret at gaa i døden under udførelsen af sin egen pligt; — en andens pligt er omgiven af farer.“ Og pligten maa desuden udføres uden haab om belønning; thi det er umuligt at gaa fuldstændig op i et arbejde uden at vække tillive personlige motiver og ærgjerrige lyster, som nødvendiggjør nye inkarnationer for at kunne tilfredsstilles. Derfor maa al verdslig ærgjerrighed, ethvert ønske om belønning, som kan føre disciplen paa afveie, være et overvundet standpunkt, allerede naar han *begynder* selvbeherskelsens store arbejde; thi saadanne lyster, som naturligt nok er paa sin plads blandt alle mennesker af verden, vilde blive skjæbnesvangre ved at overflyttes paa det aandelige plan.

Det tredje skridt bestaar i afsigelsen af alle religionsbaand, d. v. s. opgivelsen af alle interesser, som er knyttede til en speciel kirkes eller sekts fordele. Dette er kun en udvidelse af de sjælsegenskaber, som erhvervedes paa det første og andet fuldkommenhedsstadium, idet man udstrækker sine sympatier og sin bistand til alle sandhedens aspekter. Deraf følger naturligvis, at alle menneskehedens høiere interesser nu blir gjenstanden for al den virksomme nytte, man kan gjøre. Samtidig er det dog strengt forbudt i reglerne for chelaskabet at lægge vind paa at rokke en andens tro, naar vedkommende nærer en ærlig hengivenhed for, hvad han mener er sandt, og

naar hans tro for nærværende er fuldstændig tilstrækkelig for ham.

Det fjerde fuldkommenhedsstadium bestaar i overvindelsen af alle timelige lyster og villigheden til at skilles fra et og alt i denne verden, som kan foranledige en opgaaen i timelige og forbigaaende interesser. I og med denne fuldkommenhed opstaar der hos aspiranten usaarbarhed ligeoverfor alle stød eller udslag af menneskenes uretfærdighed, som er skikkede til at fremkalde følelsen af svegne forhaabninger, ærgrelse, sorg eller vrede. Befriet for alle lyster, som verden kan tilfredsstille, er han ikke længer udsat for skuffelse; fordi han ser, at al uretfærdighed har sin grund i uvidenhed, føler han ikke længer nogen harme, og fordi han udfører enhver pligt, som falder i hans lod, uden tanke paa belønning, kan han ikke nære nogen følelse af sorg og vemod. Efter opnaaelsen af disse fuldkommenhedsstadier gaar han successivt over til udviklingen af andre egenskaber af stadig høiere beskaffenhed og medførende en stadig mere vidtomfattende nytte for menneskeheden med hensyn til alt, hvad der angaar livets ædlere formaal. Og her er det paa sin plads at minde læseren om, at alle de kvalifikationer, hvis udvikling indbefattes i den selvopdragelse, jeg her har beskrevet, maa være erhvervede af alle chelas, førend de betroes nogen viden, som kunde sætte dem istand til, dersom de vilde, at lede visse naturkræfter ind i farlige kanaler og saaledes tilføie menneskehedens inderste interesser et skjæbnesvangert slag. Thi det er med rette bleven sagt: „Brødrene kan kun tage hensyn til de *almindelige* interesser i ordets mest omfattende betydning, naar de udsender de første experimentale glimt af okkult aabenbaring i verden. De kan kun anvende agenter, som de kan stole paa udfører arbeidet saaledes, som de selv vil have det udført — eller idetmindste ikke paa en maade, som er langt anderledes.“

„Men,“ vil man kanske spørge, „hvad har alt dette at gjøre med et saadant menneske som jeg, der idetmindste ikke for tiden er beredt til at foretage nogen selvdisciplin i den her angivne udstrækning? Har studiet af okkultismen ingen fordele at byde verden i stort?“ Hertil svarer vi: „Studiet af okkultismen bærer frugter for alle mennesker i forhold til deres evne til at kunne opofre personlige interesser for andres eller idetmindste sin egen høiere natur. Var det ikke saa, da vilde det have været unyttigt endog at nævne det; men da der findes personer, for hvem det blotte navn *okkultisme* virker som en distraktion fra deres i egentligste forstand nærmeste pligter, er det ikke mere end ret og billigt, at betingelserne for dens studium blir fuldt ud kjendte. Paa samme tid er det dog et faktum, at studiet af okkultismen byder en uendelig mangfoldighed af midler til selvforbedring, selvdisciplin og aandelig udvikling, fordi det kan iværksættes fra saa uendelig mange standpunkter saavel af mental og moralsk som blot psykisk natur. Det er derfor ikke rigtig at sige, at veien er stængt for alle dem, som ikke er istand til *med engang* at opfylde alle de betingelser, der paalægges personer, som vil gjøre sig skikkede for det okkulte studiums høiere grader. Da den videre udvikling endog for de længst fremskredne beror paa opfyldelsen af de betingelser, som er forbundne med det allerede opnaaede stadium, og da et umiddelbart fremskridt i ubegrænset udstrækning er umuligt, kan vi ikke vente, at en person øieblikkelig og fuldstændig skal kunne opfylde alle betingelser. Selvdisciplin og fremskridt gaar jevnside, og den okkulte videns strøm flyder frit i samme grad, som kanalen er aaben. Medens brødrene saaledes ikke afskrækker nogen fra at gaa saa langt som det er ham muligt, taber de ikke afsyne det bredere grundlag af mindre muligheder, fødte af mere ydmyge bestræbelser for verden i stort. Mellem de høieste og laveste grader af ud-

vikling paa okkultismens omraade gives der en ubegrænset skala af muligheder, ligesaa ubegrænset, som de afskygninger, under hvilke midnattens mørke gaar over til middagens fulde lys; og mellem det første tilløb til aandelig opadstræben og opnaaelsen af den for menneskelige væsener høiest mulige fuldkommenhed gives der intet punkt, ved hvilket vi kan trække en streg og sige: „Paa denne side ligger alt det, som er godt, ædelt og efterstræbelsesværdigt, og paa den anden side alt, som er smaat og betydningsløst.“ Ved *al* opadstræben er følgernes karakter den samme; der gives kun en gradforskjel, der har sin grund i anstrengelsernes ulige styrke. Derfor, som jeg allerede har sagt — „at ønske godt bærer i sig frøet til en kommende almagt.“ Det første resultat med hensyn til verden i stort, som tilsigtes ved bekjendtgjørelsen af de høieste muligheder for fremskridt, typisk fremstillede i adepterne hos enhver race af menneskelige væsener, er saaledes først opvækkelsen af trangen efter en saadan udvikling og fuldkommenhed; dernæst istandbringelsen af en tendens i denne retning ved udviklingen af latente evner og endelig en selvvillet, bestemt kraftanstrengelse. Da resultaterne i alle tilfælde er afpassede efter anstrengelserne ikke blot med hensyn til dette liv, men ogsaa hvad tilværelsen efter døden angaar, følger deraf, at de lavere muligheder, jeg ovenfor har omtalt, som resultater maa være fuldt ud tilfredsstillende for det individ, som kun er istand til at gjøre en mindre kraftanstrengelse. Derfor maa vi ikke tro, at den okkulte viden, saa langt den er bleven aabenbaret for denne generation, nødvendigvis har til hensigt at frembringe store resultater i individuelle tilfælde, skjønt man umulig kan overvurdere den gjærende kraft, som denne lære vil indgyde verden i stort, naar den har opnaaet en vid udbredelse. Og dette sidste er altid bleven anseet som adepternes hensigt; thi endskjønt de er villige til at indrømme ethvert individ al mulig anledning

til udvikling, saa langt hans kraft strækker sig, langs de ovenfor optrukne linjer og i overensstemmelse med ordenens fra de tidligste tider hævdede regler, er de sig dog saa fuldstændig bevidst de uhørte vanskeligheder, som et saadant forsøg i de fleste tilfælde medfører, at det ikke kan falde dem ind at opmuntre nogensomhelst til at begynde paa denne vei, — en vei, som man ikke uden alvorlige følger kan gaa tilbage. Thi saasnart en person engang har taget fat paa det okkulte studium og betraadt udviklingens sti, øger han i en uhørt grad trykket af alle medfødte tendenser og begynder at modne og saaledes forberede til indhøstning alle sine karmiske frugter ved en proces, som bedst kan betegnes som en „drivning“, og han er fra denne stund af bunden til paa kort varsel at indfri karmisk gjæld, som han ved at følge slægtens normale udvikling vilde havt hele tidscykler paa sig til at indfri. Alle mulige tilbøieligheder til det onde, som kan ligge latent i hans natur, vil nu hurtigt udvikle sig og træde frem i dagen; thi den okkulte udviklingsproces er nødvendigvis en hurtig virkende renselsesproces. Slette tilbøieligheder kan ligesaa lidt holdes tilbage ved kvælning, som urenligheder kan drives tilbage i blodet uden de alvorligste følger, — følger som i virkeligheden vilde hæmme alt videre fremskridt. Det ugræs derfor, som har sine rødder i den jordiske naturs jordbund, maa totalt og med vold oprykkes fra roden af, samtidig som den høiere naturs blomster maa ofres en trofast og omsorgsfuld pleie. Det bør derfor ikke overraske læseren, naar jeg oplyser ham om, at adskillige personer, som har forsøgt at betræde veien, tildrods for sin ihærdighed er bleven mødt med et bestemt afslag. Uden kjendskab til mesternes visdom og kjærlighed, som har drevet dem til at beskytte den svaghed, de forudsaa, har man mere end en gang mistydet det ædle og barmhjertige i denne mellemkomst, et faktum, som — for at bruge et mildt

udtryk — klarlig har retfærdiggjort adepternes beslutning.

Inden jeg afslutter dette kapitel, anser jeg det som min pligt klart og tydelig at paapege, at „Det teosofiske samfund“ forsaaavidt dets virksomhed bestaar i udbredelsen af en lære, som leder ind paa de okkulte veie, gjør sig det til pligt at give alle personer uden forskjel adgang til okkulte studier, men det kan paa ingen maade gjøres ansvarligt for mulige ulykkebringende resultater i individuelle tilfælde, da det jo lige fra begyndelsen af sine offentliggjørelser har advaret mod *praktisk arbeide* i denne retning uden hjælp og raad fra en erfaren person, samtidig som det dog af fuld overbevisning forsikrer, at intet andet end godt kan blive den tildel, som søger at bringe sit liv i overensstemmelse med teosofiens alt omfattende lære.

Slutning.

De ideer, jeg har kunnet fremstille paa de foregaaende sider, maa kun betragtes som en konturtegning af den vidtomfattende lærebygning, som er kjendt under navn af *den hemmelige lære*. Denne hemmelige visdomsreligion, hvis aner kan føres tilbage lige til vore guddommelige forfædres nedstigning i menneskelig form paa jorden, er bleven bevaret lige til denne dag af en uafbrudt række hierofanter. Gjennem forskjellige centrer, der fra tid til anden grundedes i forskjellige dele af verden overensstemmende med raceevolutionens cykliske lov, er denne urgamle lære bleven bekjendtgjort, og de mange nu eksisterende exoteriske religioner udleder sin oprindelse fra den

fælles stamme af rodideer, som er komne fra denne kilde. Man kan derfor med fuld sikkerhed paastaa, at den herskende strid og kamp mellem de forskellige religionssamfund angaaende punkter, som ofte berører menneskehedens dybeste interesser, ikke kan bilægges, medmindre man fører alle exoteriske troeslærer tilbage til deres fælles esoteriske grundvold i den „hemmelige lære“. Dette er i en ganske stor udstrækning bleven gjort i de allerede omtalte verker af mad. Blavatsky; men da jeg her mere umiddelbart maatte indskrænke mig til det spørgsmaal, som bogens titel angiver, har jeg kun optaget en traad her og en anden der for at angive de retninger, hvori mere fuldstændige svar vilde kunne opnaas, dersom der havde været anledning dertil. De beviser, som er bleven leveret i disse linjer er naturligvis ufuldstændige; thi selv en blot og bar dogmatisk udredelse af de her berørte sandheder i hele deres udstrækning og værd vilde kræve et stort bind, kanske mange bind.

Ved mit udvalg af emner fra det teosofiske tankesystems vidtstrakte omfang har jeg ladet mig lede af den erfaring, mine egne studier har givet mig, til at optage dem, som syntes mig mest skikkede til at imødekomme nybegynderes behov; og samtidig som jeg har forbigaaet alle spørgsmaal af mere betydningsløs eller indviklet natur, har jeg søgt at bevare de led, som holder tankegangen sammen, og at paavise deres anvendelse paa saavel den nyere videnskabs som det daglige livs problemer. Hvor nær den moderne videnskab staar den af teosofien allerede indtagne position, kan sees af følgende udtalelse af professor Oliver J. Lodge for den matematisk-fysiske sektion af den brittiske association i Cardiff: „Dersom vi engang har fattet den tanke, at fortid og fremtid kan have en aktuel existens, er vi ogsaa istand til at erkjende, at de kan udøve en styrende indflydelse paa al nærværende

virksomhed, og at de begge tilsammentagne muligens udgjør „det høiere plan“ eller den tingenes totalitet, som det forekommer mig, at vi tvinges til at søge i sammenhæng med kraftens ledning eller determinismen og den bevidste ledelse hos levende væsener af deres virksomhed mod et bestemt og forudfattet maal.“ Dette er dog kun et ekko af Emersons „idealisme“, der ser „hele samlingen af personer og ting, handlinger og begivenheder, lande og religioner ikke som møjsommelig sammenhobede atom for atom gennem en langsomt krybende fortid, men som et umaadeligt billede, der af Gud males paa evighedens nu, forat sjælen kan betragte det.“ Og selv agnosticismen holder til vort standpunkt i følgende ord: „Strengt taget,“ siger professor Huxley i „*The Agnostic Annual*“, „ved jeg ikke noget, som har ret til navnet en „umulighed“ med undtagelse af en *contradictio in adjecto*. Der gives logiske umuligheder, men ikke naturlige.“ Han indrømmer derfor, at enkelte „mirakler aabenbart ikke er umuligheder“, skjønt han af visse fysiske og biologiske grunde for nærværende anser dem for usandsynlige; dog gjælder dette tydeligvis ikke med hensyn til en ubestemt fremtid; thi han siger: . . . „Det er klart, at vi befinder os ved begyndelsen til vor naturkundskab istedetfor ved slutningen, og at vi paa grund af vore indskrænkede evner aldrig kan anmasse os ret til at trække nogen grænse for naturens muligheder.“

Hvad nu professor Huxley indrømmer som *muligheder* — om end usandsynlige under betingelser, som endnu maa betegnes som normale, fordi de er bestemmende for den store mængde — det bekræfter okkultisterne som *aktuelle virkeligheder* under betingelser, som ikke er mindre naturlige, fordi om de ligger udenfor den orthodoxe videnskabs rækkevidde. I den ovenfor anførte udtalelse fra det agnostiske standpunkt angaaende visse arter af saakaldte „mirakler“, ser vi kun en gjentagelse af Agasiz's ytring:

„Udenfor matematikens omraade burde ordet umulig aldrig udtales.“ Okkultismen lærer, at hvad der er muligt i tanke er muligt i handling, og under den trænering, som ledsager et fuldstændigt studium af disse ting, overflyttes underverket fra de spekulative sandsynligheders omraade til den aktuelle videns. Okkultismen udvikler hos mennesket, hvad man kalder en direkte fornemmelse af kjendsgjerninger, som tiltrods for, at de ligger udenfor de fem sansers mulige rækkevidde, dog befinder sig paa naturens skala og af denne grund kan studeres under de for dem givne forholde.

Intet undersøgelsesomraade frembyder mere tiltrækkende gjenstande, giver større rum for udøvelsen af de menneskelige evner eller fremstiller mere op-højede idealer for vor fuldkommenhedsstræben end okkultismen, ligesom heller ingen videnskab fordrer en saa stor mental og moralsk standhaftighed eller stiller saa store fordringer til sine tilhængerens iboende evner — og sandt er det bleven sagt, at inden en person med tryghed kan optage dens praktiske studium, bør han kjende sin egen sjæls magt i universet.

Der gives mange, som endnu tror, at okkultismens hele indhold er udtømt i de middelalderiske rosenkreutzeres mysterier, og som derfor ufortrødent samler alle de mystiske symboler, de kan paatræffe i de ofte kopierede fragmenter af denne kultus; andre indbilder sig, at hele veien ligger aaben for den, som har studeret Kabala med dens ganske føielige anagramer eller beregninger og endnu mere elastiske fortolkningsmetoder; atter andre ser alene i alkemien en mulighed for at vinde frem til en permanent jordisk, i fysisk og finansiel henseende lykkelig stilling, og de forvandler sig ved hjælp af retortere og digler fra væsener med nyttige evner til afmægtige monomaner. I virkeligheden er det saaledes, som forfatteren af „Teosofi og okkultisme“ har sagt:

„Hvor mange er ikke de, som tror sig at være udøvere af okkultismen, alene fordi de kan stille et horoskop eller se et billede i astrallyset eller psykometrisere et brev eller holde aandedrættet tilbage lidt længere end andre mennesker eller endog omgaaes „spøgelser“ paa første haand! Og dog er de endnu tusen mile fjernet fra portene til okkultismens blotte barneskole, hvori „børnene“ lærer sig elementernes bogstaver og staver sig til verdensaltets mantras. Men faa vil „blive som børn“, faa bryr sig om at indtræde i skolens laveste klasse, klassen for de uskyldige.“ Hele den naturlige evolutions stræben synes at gaa ud paa at forvandle den blotte mekaniske og automatiske virksomhed til selvbevidst og med hensigt fuldbyrdet handling; derfor betragtes den moderne spiritismes fænomener af okkultister kun som et halvt skridt fremad, taget i mørket. Alle de mangeartede fænomener, som er bleven undersøgte af „Det dialektiske selskab“ synes i ingen henseende at staa under mediets kontrol, tiltrods for at mediet er en betingelse *sine qua non* for deres optræden. Saaledes har vi beretninger om tunge legemers bevægelse ved den blotte berøring uden mekanisk paa-virkning, bankninger og dermed beslægtede lyd, legemers vægtforandring, tunge legemers bevægelse paa afstand fra mediet, levitation (opløftning) af borde og stole, ja endog menneskelige legemer, uden at nogen berører dem, smaa legemers forflytning uden berøring, lysforeteelser, tilsynekomsten af hænder, der er selvlysende eller kun synlige ved sædvanligt lys, direkte skrift, former og ansigter af fantomer; og alle disse fænomener optræder under betingelser af psykisk art, hvorover hverken mediet eller nogen af tilskuerne har den ringeste magt.

Okkultismen derimod henfører alle disse fænomener til sin rette plads paa de psykiske og noetiske virkningers omraade og stiller dem under viljens bevidste kontrol. De forskellige *Siddhis* eller kræfter,

som tilegnes gennem studiet af okkultismen, vil findes udredede i indledningen til Pantajalis „Yoga Philosophy“ af Tookaram Tatya F. T. S. Mangel paa plads forbyder mig at omtale dem her.

Dersom pladsen havde tilladt det, vilde det have været mig en let sag at anstille en sammenligning mellem den her afhandlede læres grundideer og grundbegreberne hos de forskellige store verdensreligioner, som behersker de nyere tiders tænkesæt og religiøsitet. Dette vilde især have været interessant, hvad reinkarnationslæren og læren om Karma angaar paa grund af deres ethiske gehalt; men jeg har maattet indskrænke mig til kun at paavise deres praktiske værdi paa grund af deres indflydelse paa det daglige liv. Det er beklageligt, at disse læresætninger, som fandtes i kirkefædrenes troessystem og i Jesu egen undervisning og andres før ham, har vejet pladsen for en rent exoterisk opfatning af et stedfortrædende forsoningsoffer og en teori angaaende menneskesjælens oprindelse og bestemmelse, som ikke retfærdiggjøres ved noget af det, læreren selv har yttet. Beklageligt siger jeg; thi dersom menneskets udvikling og endelige fuldkommengjørelse ifølge den hellige Nazaræers lære kun kan opnaaes gennem menneskelig stræben, da kan det kompromis mellem verdens lov og Kristi lov, som grunder sig paa antagelsen af den antydede lære (om stedfortrædende forsoning) kun eie en indbildt existens i deres tanke, som anvender den paa sit eget liv, men ingen i virkeligheden; thi *lov er lov*. Men reinkarnationsloven har en universel anvendelse, der ikke med nødvendighed er indskrænket til menneskelige egoer, og dersom forraadnelse ikke allerede er indtraadt, gives der endnu haab om, at aanden kan vende tilbage til det legeme, hvorfra den saa længe har været adskilt. Men dette maa overlades til Karma, som baade anticiperer og følger mulighedernes vei.

I alle væsentlige punkter skal man finde, at teo-

sofien stemmer overens med de exoteriske troesbe-
 kjendelser, naar man først har opfattet deres okkulte
 betydning. At det forholder sig saa, vil man finde
 ved et sammenlignende studium af kirkernes symbolik
 og symboliken i oldtidens hieroglyfskrifter. Det
 samme fremgaar ogsaa af de nyere kirkelige ritualers
 identitet med dem, som brugtes i Ægypten, ja endog
 med dem, som forefindes i Tibet, efter hvad Abbé
 Huc og andre har bevidnet. Isandhed, — et ind-
 gaaende studium af teosofien leder til en vis indsigt
 i den okkulte natur af form og lyd, og i okkultis-
 men blir en saadan indsigt uundgaaelig. De gamles
 symbolske hieroglyfer udgjorde en billedskrift, grun-
 det paa okkult kundskab om korrespondenserne. At
 mange forvrængninger af den oprindelige symbolik
 har fundet sted i tidernes løb, er ganske naturlig.
 Feiltagelser baade hvad form og fortolkning angaar
 maa have listet sig ind under de mange afskrivninger,
 og jo mere komplicerede skrifterne er, desto vanskelig-
 gere er de derfor at dechiffere; af samme grund har
 jo filologerne sine vanskeligheder endog med de nyere
 sprog. Dersom vi betragter sproget overensstem-
 mende med dets oprindelige betydning og brug d. v. s.
 som en hvilkensomhelst levende tings udtryk for sin
 eiendommelige natur, er det ingen urimelighed at an-
 tage, at en enkelt lyd gennem sin tonehøide, styrke og
 kvalitet for et i aandelig henseende udviklet øie vilde
 kunne angive beskaffenheden af det legeme, hvorfra
 den udgik. Videre maa et naturlegemes form, idet
 den følger linjerne for den virksomhed, som frem-
 bringer lyden, være en ny veiviser til dets karakter.
 Dersom man fatter dette i en mere udvidet betyd-
 ning, skal man finde, at der gives et ligesaa tydeligt
 sprog hos, hvad vi kalde fornuftløse væsener og liv-
 løse legemer, som hos mennesket, fordi alle natur-
 former kun er ydersiden af indre aandelige kræfter,
 som altid maa være levende og virksomme. I den
 inderste natur af alle ting er der et symbol, som

kaldes deres *signatur*, og som de paatrykker alle sine iklædninger. Et saadant symbol findes ogsaa i ethvert menneskes hjerte og udgjør dets væsens hemmelige tegn og ideelle signatur, angivende dets sjæls magtstilling i universet og dets særegne funktion i menneskehedens store legeme. Saaledes siges der i „The Voice of the Seven Watchers“ (De syv Vægteres røst): „Den første bogstav og den første lyd i universets sprog findes i naturens hjerte; dens form i den ydre verden, dens lyd i den indre. Alle andre lyd indeholdes i denne ene, og alle andre former i denne ene form. At kjende og forstaa denne *ene lydform* er at fatte alle andre ting. Menneskets inderste længsel er at blive forstaaet; thi verden har kun altfor længe været en fremmed for sig selv. Sprogforvirringen begyndte med oprørske følelser og forvirrede tanker; thi menneskene havde glemt sit hjertes sprog og tabt sin oprindelige renhed. Men altid siden den tid har menneskets stræben gaaet ud paa at faa høre denne ene lyd og se denne ene form; nogle har gaaet en vei og andre en anden for at finde det tabte sprog — menneskene er blevne spredte og adspaltede. Nogle faa har seet ind i sine egne hjerter; de har seet og hørt og i betimelig tid atter lært sine himmelske forfædres sprog.“

Da enhver form indeholder signaturen til den intelligens, som har frembragt den, og da alle former indeholdes i universet, hvortil mennesket er et modbillede, følger deraf, at mennesket i sig indbefatter alle former. Derfor er ikke blot de animale, men ogsaa de vegetative, minerale og elementale former repræsenterede i mennesket og udgjør i høieste forstand dets rige og arvedel. Det er om denne typiske enhed i universet, Svedenborg taler, naar han siger: „Alle skabte ting repræsenterer mennesket i en bestemt billedtype“; ligedan Jacob Böhme i sin „*Signatura Rerum*“. Det var videre af denne grund, at de gamle fremstillede de mentale tilstande hos mennesket

i symboler hentede fra naturens riger; og endnu den dag idag bruger vi lignende symboler i daglig tale; skjønt vi har ophørt at bruge dem som skrifttegn. Oprindeligt var alle navn paa tingene udtryk for deres specifikke egenskaber og eiendommeligheder — de udtrykte kvaliteter hos tingen, ikke de konkrete ting som saadanne. Det inderste væsen i alt sprog bestaar i *meddelelsen af bevidsthedstilstande* ved hjælp af et tankeobjekt; dette var sprogets oprindelige brug og er fremdeles dets endelige maal. Jo nærmere vi kommer sprogets rødder, desto nærmere kommer vi dette element af poetisk analogi, hvorigjennem den menneskelige sjæl sammenligner sine forskellige tilstande med gjenstandene for sin fornemmelse, eller som idealisten vilde sige, med sin skabelses subjekter. Rodideer er udtrykte gennem rodformer og lyd, — og roden til alle ting repræsenteres derfor af roden til alle former, — cirkelen uden noget betegnet midtpunkt. Alle tal udgaar fra nul gennem enheden; paa samme maade udgaar ogsaa alle bogstaver af tausheden gennem alfa i det naturlige alfabet. Det første af alle tal og den første af alle bogstaver er *jeg*, kraften til „*enhedsbevidsthed*“. Fra denne enhed udgaar i regelmæssig paahinandenfølge alle andre tal og derfra alle andre former, afpassede efter tallenes styrke, idet alle fuldstændige tal og former kun udgjør varianter eller kombinationer af fire hele rodtal, som kollektivt repræsenterer det manifesterede universum og „*menneskets maal*“. Fra den uforgjængelige treenighed af bevidsthed, liv og substans udgaar en firfoldighed af kræfter, betegnede ved tallene $1 + 2 + 3 + 4 = 10$, som staar i forbindelse med de fire elementer, der i okkultismen omtales under navn af ild, luft, vand og jord, af hvilke hvert enkelt gemmer en rent subjektiv sandhed. Repræsenteret i geometriske former blir den kollektive værdi af 10 eller universet i dets fuldstændige cykel af manvantara og pralaya forvandlet til 12,

et tal, som betegner den kollektive menneskelighed, og hvortil der hentydes i Apokalypsen, som grundtallet for det nye Jerusalem, et rent allegorisk billede. Pythagoras, der betragtede universet som grundet paa orden og tal, meddelte sin filosofi til sine prøvede disciple først og fremst gennem hieroglyfer og sifrer, hvorved det blev dem muligt at meddele sig til hinanden paa lange afstande ved skrifttegn, som var fuldstændig ukjendte for uindviede. Han lærte, at kraft og form var uadskillelig forbundne i vor bevidsthed ved hjælp af tal. Hans disciple undervistes i *lydens* egenskaber eller kræfter og havde et fuldstændigt kjendskab til harmoniens love. Derved sattes de istand til at opfatte alle former som konkrete lyd, og kunde baade se og høre naturens sprog eller „sfærernes musik“. Dersom vi betragter materielle former fra dette synspunkt kan vi uden at afklæde udtrykkene deres poetiske skjønhed fatte, hvad Gøthe mener, naar han kaldte arkitekturen „frossen musik“, og hvad der bragte Coleridge til at kalde en gothisk kirke en „forstenet religion“. Den unanifesterede verdens intelligente livskræfter er i sig selv uafhængige af former; men ved sin manifestation giver de sig udtryk i former, der er eiendommelige for deres virksomheds- og operationsplan, og defineres overensstemmende med deres manifestationsmaader. Det er derfor gennem formerne, at vi er istand til at fatte de tilgrundliggende kræfters natur og gennem alle deres variationer fornemme det tilgrundliggende tema eller den store tone, som udgjør naturens grundtone, der lyder under hele manifestationsperioden, og i hvilken alle disse elementer af harmoni og disharmoni, som danner den fænomenelle tilværelses store opera, skal opløses.

Det er endnu et punkt, som jeg maa berøre, førend jeg afslutter denne tegning, og det er den udenforstaaende verdens opfatning af teosofien. De fragmentariske fremstillinger af emnet, som tid efter

anden har været synlige i den offentlige presse i løbet af de sidste aar, har uden tvil været aarsagen til en stor del af den raadende misforstaaelse. Skriftlige opsatser af denne art er og maa nødvendigvis være korte; de behandler kun en enkelt side af filosofien, og da de fremstillede paastande derved rykkes ud af sit sammenhæng med systemet i dets helhed, overlades det til læseren at gjøre anvendelser og drage slutninger, som oftere er urigtige end rigtige fra teosofisk standpunkt. En god del er bleven sagt som svar paa spørgsmaal angaaende okkultismen, precipiterede breve med mere, og mange personer har gaaet bort med den forestilling, at okkulte fænomener var teosofiens alfa og omega, og at dens filosofi og etik skulde udløde sit værd fra dem. Intet kan være mere fjernt fra det faktiske forhold; thi ingen teosof med nogen anseelse kan ville grunde teosofiens fordringer paa okkulte fænomener, aldenstund disse ikke kan prøves eller fattes førend efter et langvarigt studium i den retning, som findes angivet i mad. Blavatskys verker, fuldstændiggjort ved anden undervisning af mere speciel natur. Teosofen finder sin filosofis værd i dens universelle anvendelse paa menneskelivets og tænkningsens problemer. Hvad der efter denne tid kan blive besluttet angaaende udforskningen af okkulte fænomener i sammenhæng med „Det teosofiske samfund“, beror ikke paa dets medlemmer som en korporation; for nærværende er det sikkert, at ingen mere eller mindre kvalificeret person vil gives anledning til at anstille nogen undersøgelse til gunst for et andet selskab eller publikum ialmindelighed; derfor er det ligefrem daarskab at tro, at teosoferne vil insistere paa, at disse eller hine fænomener, som tilfældigvis kan komme til almenhedens kundskab, har nogen superlativ værdi.

En anden herskende misforstaaelse med hensyn til teosofien ligger i den antagelse, at den paa en

eller anden maade skulde staa i forbindelse med saadanne forfinede sensualistiske systemer som *Sympnevmata* af Laurence Oliphant og *The Esoteric Science* af T. L. Harris. Denne formodede *rapport* er i lighed med saa mange andre ting, der lægges teosofien til last, en hadsk beskyldning, greben ud af luften. Ingen, som blot delvis er bekjendt med de to systemer, vilde kunne svigte sandhedens og fornuftens fane i den grad, at han skulde ville antyde endog den fjerneste forbindelse mellem dem. Lige til det tidspunkt, da mad. Blavatsky udgav *Isis Unveiled* havde T. L. Harris's skrifter bestaaet at et sterkt krydret opkog af Svedenborgs lære; men neppe havde dette teosofiske arbejde seet dagens lys, førend mærkværdig nok profeten af Fontainegrove begynder at anvende en rent teosofisk terminologi og taler om „planetkjæder, runder og racer, manvantara'er og pralaya'er“, idet han samtidig i sin egen interesse forvrænger et kosmogonisk og antropogonisk system, som var ganske ukjendt i vestens lande før offentliggjørelsen af mad. Blavatskys bog. Men teosofien gjør fordring paa at blive hørt paa sin egen grund, overensstemmende med sine egne fortjenester, og afklædt de ovenfor berørte feilagtige fortolkninger, vil den fremstille sig for den fordomsfri gransker i en fylde og medbringende en tilfredsstillelse, som er en simpel følge af dens iboende sandhed.

For dem, som vil tage fat paa et mere indgaaende studium af teosofien, er forskjellige veie aabne. Der forefindes en omfangsrig litteratur angaaende dette emne udgivet i England, Amerika, Indien og andre steder, og den kan faaes tilkjøbs ved henvendelse til Theosophical Publishing Society, 7 Duke Street, Adelphi W. C., London. Det teosofiske samfund frembyder ogsaa en rig anledning til studium gennem sine forskjellige loger og centrer i alle dele af verden, som til opgivne tider er aabne for udenfor-

staaende ved henvendelse til medlemmerne eller til
generalsekretærene i de indiske, europæiske, ameri-
kanske og australske sektioner.

Der mangler altsaa ikke midler for dem, der
ønsker at fortsætte sine undersøgelser i denne ret-
ning.

Det skandinaviske teosofiske samfund.

Denne gren af det internationale samfund har til opgave at understøtte det teosofiske samarbejde mellem de fire nordiske folk, nordmænd, svensker, dansker og den svensktalende del af den finske nation. Medlem af dette samfund kan enhver mand eller kvinde blive, som har opnaaet myndig alder og vil slutte sig til det første punkt under samfundets formaal: broderskabets fremme,

Samfundets bestyrelse har sit sæde i Stockholm og præsidenten er dr. G. Zander, Jaktvarfsgatan 4, Stockholm.

En af de ni loger, som for tiden udgjør den skandinaviske sektion er:

Det norske teosofiske samfund.

For at blive medlem af denne loge fordres det samme som for det skandinaviske samfunds vedkommende. Der erlægges desuden en indtrædelsesafgift og en maanedlig kontingent. Ethvert medlem faar sig gratis tilsendt et teosofisk tidsskrift (9 hefter aarlig) og har ret til at benytte logens bibliothek (140 bind), der forøvrigt ogsaa er aabent for udenforstaaende mod en rimelig leieafgift.

Der afholdes ugentlige møder, og til enkelte af disse vil ogsaa udenforstaaende faa adgang ved at henvende sig til styret eller et medlem.

Oplysninger angaaende teosofien og det teosofiske samfund meddeles og skriftlige forespørgsler besvares i størst mulig udstrækning ved henvendelse til oversætteren, adr.: „Det teosofiske bogforlag“.

